

پوگاچوف . لائبر ماہیف .
ہندستان ایمپراتوری

غیورغ ۰۷ . نعیہ زادہ .

فن و قرآن . « المنار » مجلہ

سندن مترجمی : محمد حنفی
مظفر .

قوم و قبیلہ من آراسندہ .

جمال الدین ولیدف .

تقلید و علم .

امام و مدرس سرورالدین .

مسلمانلقده اوتوزیل .

عبدالله (مصر) .

آچلق و مسلمانلر .

مادی آطلاسف .

کتابلر و ژورناللر .

ب . ش .

لسان کرک ، لسان ا

« ترجمان »

بنز تورکمز . تورک اوغلو .

ایگارچی سوزی حقندہ .

سعدی .

« دعوت و ارشاد » مدرسہ

سینک نظامی . « المنار » .

اشعار : محترم صادق افندی

اشعارندن ، * * *

مراسلہ و ہخابره : خوقند ،

آخوند ، نامعلوم دن ،

تقریض : آچلق ، تربیہ ، عبادات

نسوان ، کالیفدارلر ، شاکردک

آدابی ، نصیحت ونورالایمان

متنوعہ : اوغریلرنی طوتیق

ایچون فونوغراف ، گیرمانیادہ

مطبوعہ چیار اتقاقی ، ایسلانیدیہ

دارالفنونی ، چیکرتکھ و فرمسقہ لر .

لطائف .

شورا

عدد ۱ * سنہ ۱۹۱۲

1912

No /

مصری رضاء الدین بن فضل الدین =
ناشری م . شاکر م . ذاکر رامیفلر

کوندردم. هر عددده بونی گنه درج ایدر اولسه کز اوفو چیلر آغر سنمازلر. درست، «شورا» اوفو چیلر بونلرنی اوزلری ده کوبدن اوفومش اولورلر، شویله ایسه ده عقل اهللری ننگ سوزلرینی تکرار ایتمکدن ضرر اولماز. هر بر مقاله، صاحبنه نسبت ویرلسون، لازم اولدیغنده اختصار ایدر گه البته اختیار کز!

IV

کالیندارلرده هر وقت (کالیندار) اسمی بازیلور. بوننگ تورکجه سی «شورا» ده بیان بیورلسه استفاده ایدر ایدک. دخی کونلر ننگ اسملری شنبه، یکشنبه الخ فارسی اوله رق استعمال ایدلنور. بونلر ننگ ترکجه لری «شورا» ده ذکر اولنسه ممنون اولنور ایدک.

V

تصحیح

۱۹۱۱ سنه ننگ ۱۰ نجی عدد «شورا» ده بنم طرفندن یازامش «بارابار احوالی» سرلوه لی مقاله ده جان حسابی خطا اولارقی ۳۰۰۰۰، باصلمشدر. درستنی اوچ مک (۳۰۰۰) اولورغه کره ک. بو خطا، مطبعه خطاسی بولسه کره ک؛ ظنده بن درست یازمش ایدم.

مطبوعات صحیفه سنده خطا معلومات بیر مک، هیچ بر اوگه یاراشما یور. بناء علیه شول خطاغه وجدانم معذب اولوب، بونندن مقدم تصحیحنی اوتنوب بر مکتوب بوللامش ایدم. فقط تصحیح اولنمادی. یوقسه مکتوب ایرشما دیمو؟ توم غویبرناسی فاین او یازی «شاغر» اولنده امام سلیمان کاروکوف.

VI

تمغالر حقنده

استرلی اویهزی «نوغازاق» ده استعمال قلنا تورغان تمغالوشبودر: \triangle مونی نیچک دیب آنادقلری اسمک بوق. طحاه الدین کریمف.

VII

«شورا» ده مشهور آدمار ننگ تر جمه حاللری یارلنوب طوره قده در. بونلر نی مستقل بر کتاب روشنده باصلمقنی آرزو قبله در ایدک. چونکه «شورا» نی بزنگ کبی فقیر معلملر ننگ هر بری ایچون آلق ممکن دگل اما کتاب صورتنده باصلسه اول وقت عقی بر آز ارزان اولور هم ده مختلق جلدلرده اولان ترجمه لار بر اورنگ جبولدیغندن مطالعه ایچون اوکغای کورلور ایدی. معلم: کم.

I

«شورا» فابنده (عدد ۲۱) «عید فای یوم بصر» اسمنگ بر آدمنگ مکتوبی اوز املاسی ایله باصامش ولطیفه صورتنده کولونلمشدر. لکن مسئله بوننگ ایله تمام اولماسه کرک. علی خلفه «مشهور خاتونلر» کتابینگ تاریخی خطا لرینی میدان غه فویدی و دعواسینی دلیللر ایله اثبات ایددی. شوننگ ایچون بوننگ ایله شایار غه دگل بلکه جدی جواب ویروب شغللنور گه تیوشلی ایدی احتمال سز: «آننگ کبی خلفه کوب بولور، هر بر خلفه گه جواب یازسا ننگ عمر بتماز» دی طور غاندر سز. اگرده بو فکرده اولسه کز یا کلساسز. علی خلفه کبی خلفه لار کوب دگل بلکه پک آذر. شوننگ ایچون آکا جواب یازار غه ادبی جهندن مجبور سگیز یا که خطا کزنی اعتراف فیلور سز. چندن طوروب بو مسئله گه دائر خطا رسم و بوزوق املا ایله سز گه مکتوب بیارمکندن اوستنگر گه بو کلانمش بورچ توشماز.

II

کوبدن بیرلی «شورا» ژورنالی سنونلرنده «عرب لغتی و آنلر ننگ عالم لری» هم علی رفیقی طرفندن «نباتات» سرلوه لی مقاله لار باصلوب کیله. مقاله لرننگ هیچ بر سنده فالدرماینجه اوفور غه طرشام. شوشی مهم مقاله لرن بنم دقتمنی جلب ایتدکنندن، شولار ننگ رساله شکلنده باصلون تلیم. شوشی مقاله لرنی کیله چکده رساله شکلنده باصلوب تاراتور غه اویلامی سزمی؟

الله تعالی طرفندن بنده لرینه شریعت حکملرنی اوگراتور ایچون بیارلش هر بر کشیلر (رسوللر) گه پیغمبر دیب ایتهمز. بو پیغمبر سوزی فایو لغت دن؟ نی معناده؟ رسوللرنی پیغمبر دیب کم طرفندن، نی ایچون تسیمه قیلنغان؟ «شورا» اداره سینگ تنزلا جواب بیرمکی اوتندم. اسحاق سیفی.

III

«شورا» عددلرینگ برنده «علم ودین هم بایلیق جهندن مسلمانلر تمام ضعیفلندیلر، بو حال بتون دنیا مسلمانلرینی شامل اولدیغندن جمله مسلمانلرده مشترک بر خسته لک اولمق لازم کلور، اوشبو خسته لک و آننگ سیبلری نه شیلردن عبارتدر؟» مضموننده بر سؤال کوردم. اهل اسلام آراسنده مشترک وعمومی خسته لک و آننگ سیبلرینه دائر ایسکی وقتلردن بیرلی غزته و ژورناللردن فایجی ایله کیسوب جید یغم مقاله لار کوب، شونلر ننگ بعضیلر نی مذکور سؤال مناسبتی ایله درج ایدر ایچون اداره گه

مشهور آدمير والوغ حادير

پوغاچوف (۱)

۴۰۰ فدرسينى قلچدن كچوروب، فالغانلرى فايسى قايدە قاچوب كيتدى.

XIV

پوغاچوف «اورنبورغ» نى ۴ آي قدر محاصره ده توتقان صوڭ، «جايق» شهرىنى و كرپىستىنى آلورغه اوچ يوز فزاق ايله طالكاچفنى كوندردى. طالكاچف واروب يتو ايله هيچ مانعسىز شهرنى آلدى صوڭره كرپىستكه هجوم ايتدى ايسه ده، آلمغه موفق اولمادى. هجوم وقتنده كرپىستنى صافلاوچى فزاقلردن ۵۶ سى قاچوب، چىغوب، طالكاچفغه قوشلدىلر، ۲۴ سى توتقون اولدىلر. طالكاچف توتقون اولغانلرنىڭ مويىلر ياش باغلاب صوغه صادى.

اولده قرغز خانى «دوستعلى سلطان» طالكاچفغه باردى ايدەرگه رعدە قىلغان ايدى لىكن وعدەسندە تورمادى. شونىڭ اوچون طالكاچف پوغاچوفدن ياكادان طوب و عسكىر صوراب آلمغه مجبور اولدى.

۱۸۷۴ نچى يىل ۷ غنوارده ۸ يولداشيله پوغاچوف جايقغه اوزى كلدى و كرپىستنى پورخ ايله كوتەرتورگه فرار و يردى. بر آدمنىڭ بازىدىن كرپىستكه قدرلى ايللى سازىن يير قازتوب، ۲۰ غنوارده اون پود پورخ قويوب، اوت تورندى لىكن اويلاغان قدرلوك ضرر ايرشدىرە آمادى. فقط كرپىست بر يردن يەرلوب، پوغاچوف عسكىرى شول يردن هجوم ايلدى.

بىيىكوف، «اورنبورغ» شهرىنى قوتقارار ايچون گنيرال منصورف، گنيرال فريمان، كنانز گاليتسين لرنى و باشقردلرنى باصدرر اوچون فارداشفسكى ايل پالقاونىك يورى بىيىكوفنى يباردى. فارداشفسكى «اتكى» ايدىل بوبينه، يورى بىيىكوف «مىنزله» تيره لرنى وزاينسكى شهرلرنى قوتقاروغه كيتدى. بىيىكوف «زاينسكى» گه ييتەرەك فتنه چيلره يولقوب تاراتوب يهردى. «كرهشەن يرقلىسى»، «مسلمان يرقلىسى» هم «طوبا» نام (۱) فريه لرنى توز ديروب و يانديروب بر ايله تيگىز ايتدى. بوندىن اوتوب بر آز وارغاچ، آرنىقول آسيىف نامندە گى باشقرد رياستى تاختنده آلتى يوز قدر فتنه چى باشقرداره يولقندى؛ آرەلرندە صوغش اولوب، ايكى يوز فدرسينى قلچدن كچوردى. بوندىن «زاينسكى» شهرينه كلوب، بونده هم ۴۰۰ قدر فتنه چيلره يولقوب، ۳۰۰ فدرسينى قلچدن كچورگان صوڭ شهرگه كردى بوندىن «مىنزله» گه كيتوب، شول تيره ده گى «پىلى-بور» نام فريه ده ايكى بىڭ قدر فتنه چيلره يولقوب، ۴۰۰ فدرسينى قلچدن كچوردى، ۶۰ فدرسينى توتقونغه آلدى. بوندىن «بافالى» كرپىستينه كيتدى. بونده هم كوبسى مسلمان اولوق اوزره ۴ بىڭ قدر فتنه چى وار ايدى. بونلرنىڭ دە

(۱) باشى اونكان بيل دە.

(۲) زى يىلغەسىنىڭ «چولماى غە قوشلغان بىرندە تزلوب اوطورەش فريهلردى. صوڭ ايكىسى مسلمان اولوب اۆلگىسى چوقتمش نانار فريه سىدر.

زور بایرام یاصادی و اوزینڈک اوستینیاغہ نکاعلانہدغینی بیان ایدوب، بوندن صوٹک بونی ایمپیراطوریتسہ، دیہ تسمیہ ایدوگہ و مرتبہ سینہ موافق احترامدہ بولوغہ امر ایلدی. شول آرادہ، «اورنبورغ» نی قوتقارو اوچون کناز گالیتسین و گنیرال منصورفازنڈک ایکی طرفدن کیلولری وایٹک اول «بوزاولق» نی قوتقارو اوچون گنیرال منصورفازنڈک شول طرفقہ کیتوی ایشدلی. بونی ایشدو ایلهن پوغاچوف «بوزاولق» غه ایکی بٹک عسکر ایله ۱۵ طوب کوندردی. ۱۴ فبرالدہ منصورف «بوزاولق» غه کلوب یتوب ایکی طرفدن هجوم ایلدی و ۳½ ساعت صوغش بعدندہ شهرنی آلدی. منصورف طرفندہ فقط، بر آفیتسیر و ۴ صالدا ت تلف اولوب، پوغاچوف طرفندن ۲۱۷ کشی تلف اولدی، ۲۸۶ سی مجروح اولوب ۱۵ طوبی غنیمتکہ قالدی. پوغاچوف عسکر بوندن قاچوب «سار وچینسکی» کریپستگہ کلوب یرلشدی. پوغاچوف اوزی ده اون طوب و بٹک یاروم عسکر ایله شوندہ کلوب یتدی.

بوکر پستندن یرافدہ دگل برقریہده کناز گالیتسین فرقہ سیله یولقشوب، بوندہ هم یتکلی. بر یوز قدرسی تلف اولوب اون قدرسی قولغہ توشدی. پوغاچوف اوز اورزینہ آوچینیکوفنی قالدروب و بار عسکرینی آلوب «ایلهک» کریپستینہ کبترگہ قوشوب اوزی «بیردا» غه کیتدی. ۱۱ مارتدہ کناز گالیتسین سار وچینسکی کریپستدہ گنیرال منصورف ایله برلشدی. تاتیشچف کریپستی بیک مهم یر اولدقندن حکومت عسکرینڈک شوندہ واراچافی معلوم ایدی. شونکچون پوغاچوف «بیردا» غه فایتقاچ، اوز اورزینہ شیگایفنی قالدیروب، کوب عسکر ایله تاتیشچف کریپستینہ کلدی هم آوچینیکوفنی ده بار عسکر ایله «ایلهک» کریپستندن چاقرتوب آلدی. ایکی عسکر برگه قوشیلغاچ، صانلری ۸ بٹگہ یتدی. کریپستنی بیک نق تازارتدیروب، بار عسکر یله کریپست اچندہ یاشرنوت توردی. لکن گالیتسین، جاسوسلر واسطه سیله پوغاچوفنڈک آندہ لغینی بلوب ۲۲ مارتدہ ۶۵۰۰ عسکر ایله کریپست یازینہ کلوب یتوب، طوبقہ توتا باشلادی. پوغاچوف الوغ ۳۰ طوب ایله جواب یردی. طوب صوغشی ۳½ ساعت قدر دوام ایدوب، صوگره گالیتسین اوزینڈک بر فرقہ سینہ هجوم ایله امر ایلدی. پوغاچوف بوگا قارشى بر فرقہ سینى چغاروب، حکومت عسکرینی چکمگه مجبور ایلدی.

(آخری وار)

ملا منیر هادیف.

متصل اون ساعت قدر صوغش اولوب، پوغاچوف طرفندن ۴۰۰ قدر، محافظه صالدا ت لردن ۱۵ قدر کشی تلف اولدی. بوندن صوٹک پوغاچوف «اورنبورغ» غه فایتدی. بر آز نورغاچ یاگان «جایق» غه کلوب ایکنچی مرتبہ کریپستنی کوتهترتگه اویلادی. کریپست اچندہ گی داری بازینہ توغری کتوروب یر آستندن یوز ساژین قدر فازوب بارغہ قوشدی. فازلوب اش تمام اولغانچه، کوز نیتصوف فامیلیه سندهغی بر قزاقنڈک اوستینیا نامندہ گی ۱۶ یاشلک بردن بر ماتور قزینہ نکاعلانورغہ قرار یردی. هر نه، کوز نیتصوف اوزی ویرمسکه، قزی و ارماسقه تله دیلر ایسهده، پوغاچوف اختیارلرینه قویمهدی.

فیورال آینده بتون شهر «پادشاه» طویینی ایتدی. پوغاچوف هر قایوسینڈک در جهرینه کوره هدیه لر یردی و یاش خاتونینی ایمپیراطریتسہ، دیه اعلان ایلدی. شول آرادہ یر آستندن یوز ساژین فازیلوب تمام اولدی لکن بوندہده اش اویلاغانچه چقمادی. ۱۹ فیورالدہ تون اورناسندہ بر ایر بالا، کریپستگہ قاچوب کروب تیز کونده داری بازی توغروسدن کونہر یله چک، دیه خبر یردی. سیمونف بیک تیز بازدن دارینی بوشتاورغہ قوشدی بر قدر سنگینه آغانلر ایدی پوغاچوف آستقه داری قویوب اوت تورندی. شول توغرودهغی چاسوژنا یرلوب ۴۵ کشی تلف اولدی. پوغاچوف، عسکرینه یرلگان یردن هجوم ایدهرگه قوشدی لکن عسکر ی هجومگه باطرچیلق قیله المادی. شولای ایدوب بونسیده نتیجه سز قالدی. صوگره الوغ بر ایوگه خاتونینی یرلشدروب و خدمتنه کوب کشبیلر تعین ایدوب، آتامانغه، هر کونگی اشندن ایمپیرا. طریتسه غه حساب ویروب توررغہ قوشوب، اوزی «اورنبورغ» غه فایتوب کیتدی.

XV

«اورنبورغ» اچندہ، آچلق نهایتندہ اولوب آرش اونینڈک پودی ۱۵ صومغه، ایکمکڈک فداغی ۳۰ تینگه یتگان ایدی. گو بیرناتور پوغاچوفنڈک یولغنی غنیمت بلوب آزدہ اولسه آزق تابوب بولماس میکان دیوب، عسکر ایله گنیرال «والدینشتین» نی چیغاردی. گنیرال چیغو ایله پوغاچوف عسکر ی بونی هر طرفدن چولغاب آلدی، آز وقتنڈک اچندہ ۲۸۱ کشیسی اولدی، ۱۲۳ کشیسی مجروح اولدی و ۸ طوبی غنیمتکہ قالبوب، کیری کریپستگه کردی. بوندن صوٹک پوغاچوف جایقندن فایتوب بو غلبه گه بیک

* * *

ازدواج سوکوندهده مهري رتيق الکیگی یالغزلقدن -
ایو اچی حیاتندن آیرلمدی. بیس ایر وبر قز بالا اولوق
اوزره آلنی بالانی بالذات اوزی تربیه ایدر. بر ساعت
اولسون یانلرندن آیرلماز ایدی. بونک ایله برابر
الکدن سویوب بیرلیگی شغلی. کتاب مطالعه سینه خلل
کیتورماز ایدی.

تاوشسز، طن عائلی حیات، قارول غیورغ ننگ
روحینه تمام موافق توشدی. هر کون ایرتهنگی آشدن
صوگ بر ندر مطالعه ایلن وتوشکی آشدن صوگ بر
آز موزیقه آلاز ایچون، باشقه شاقولنی جوانچلردن
نسبت قبول ایتماز درجهده آرتق کوریله وشول ساعت
لرنی برلکده اوتکاررگه عادت ایدندیلر.

نهایت، قارول هر بر مهم وجدی اشلرنده مهرینک
فکر وقاراشن اوگره نوب اشتراک ایتدیه؛ قاروللق تاجن
کیوب تخته ایاک برنچی سویله گان نطق، اوزینک،
خاتونلرغه ایرلر ایله نیگز حقولنی بولو طرفدارلغن دن
عبارت بولوب وبونی تأیید ایچون «بو کوندن اعتبارا
سیوکلنی رفیقه ننگ کیگاش وفکری مینم هر اشدیه یاردمچی
واورتاق ایدگن باشلاب اعلان ایتم» دیدی.

شوندن بیرلی قارول غیورغ ننگ عائلی حیاتی
مستثنا برحیات بلن دوام ایته؛ آنلرغه، عائله تعلقاتندن
باشقه هیچ کم یورونلمی؛ فقط، الوکدهگی فلوپ ایدان
شلیرگنه مستثنا طوتیلا. قوناق بولمه سنده قاروللغینه
متناسب هیچ بر زینت واختمام یوق، کبارلر سالونینه
هیچده اوغشامی؛ بونده، قارول ایدو آردنک سالوننده
بیک یش اوچرالا تورغان بر آمریکا میلیاردرین یاکه،
بتون دنیا کبارلرینک مفتونی بر فرانسر سامن اصلا
اوچرانا آلماسز. سرای ننگ طشقی کورنشی ده بر قارولنک
توگل، عادی بر انگلیز یورطن خاطرلا ه.

* * *

عموما، قارول غیورغ ایله آتاسی ایدو آرد حقنده
بر یافدن محاکمه مکن توگل؛ هر ایکسی، ایکی نقطه
نظرده، اوز یولنده وظیفه لرینک بیوک قهرمانلریدرلر.
ایدو آرد یاوروپا عالمنده بیوک دائره لرده مقبول
بولغان جوانچلردن فائده لانه، مثلا: آوغه یوررگه، نورلی
وحشی حیوانلر، سیرهک تابولا طورغان قوشلر طوتارغه،
آصرارغه؛ تیانر و اوپیرالر، کیچلر، باللر، کانسیرتلر،

هند ایمپراطوری غیورغ ۷ (۱)

کچوک یاشندن اوک، انسانیت، شفقت و مرحمت
حسلری نامرلشسون ایچون، پرینسیس ننگ آناسی
گیرتسوغینا تیق، فزن اوزی ایله برگه خسته و فقیر
بالارنک حالن صورارغه آلوب یوری، آلارنی جوانوب
حسرتلرینه اورتاقلاشدر ایچون خسته خانهده قالدروب
کیدیه ایدی. صوگراق، پرینسیس مهري - تیق هر کون
اوزی باوب اوطوررغه عادت ایتدی و هر بارشده
اوزینک چیککان وتوقوغان اویوقلر، جلی کولمک و شارلرن
هم هر آیدیه بر دیرلک آلاشوب تورمقده اولان مودادن
چقغان کیوملرن ایلته و هر کیلوونده بر- ایکی ساعت
مقداری اوطوروب، آنلرغه برهر کتاب و حکایه اوقوب
یاکه سویلهب جواندره ایدی.

۱۶ یاش طولغاچ پرینسیس نی ایتالیغه اوزاندیلر
و آنده فقط بر یالکزینه مخصوص بر دائرهده هیچ کم
ایلخاتلاط ایتمی ایکی یل اوقودی و بو آراده روم
و نیمس تللرن تحصیل ایتدی. خصوصی اولارهق تاریخی
کتابلر و باشقه جدی اثرلرنی مطالعه غه بیرلیدی. ایگ سویوب
اوقوغانلری اوز ملتندن قارلایل، امیلسون، ماکولی
اثرلری اولوب، فرانسرلردن مولیهر، ایتالیانلردن دانتی،
نیمسلردن غوته اثرلرن یاراتا ایدی.

پرینسیس ننگ بو درجه جدی اجتهادی قارتچق قرالیچه
ویکتوریانغه معلوم اولغاچ اخلاص باغلاب مهري نی انگلتره
قرالیچه سی ایتمک فکرینه قرار بیردی. و بو فکرینه مبنی
اوغلی ایدو آردنک الوغ اوغلی ایدو آرد ایله مهري تیق
نشانلانوپ (یاراشلوب) قویغان ایدی. فقط مذکور
ایدو آرد وفات اولوب کیتوی سبیلی، قرالیچه ننگ اولیگی فکرینه
مبنی ایکنچی حفیدی حاضرگی قارول غیورغ ایله نشانلادیلر.
ایکی آوغه تارتولغان ولیمه (طوی) لری صافی انگلیز
روغنده اولوب، بو مناسبت ایله کیوا وکیلن طرفندن،
طویغه تعلقی نیگنه بولماسون هم تبریک ایدوب بیرلگان
هدیه لرنگنه مطلقا انگلیز نرسه سی، انگلیز قولندن بولووی
شرط ایدلش و بونک بلن، بولاچق قرال و قرالیچه ننگ هر
نیدن اول آلارنک بر انگلیز هیده آنچق انگلیز منفعتی
ایچونگنه یشارگه قرار ایتمش اولدقلرن عالمگه قارشو
اثبات ایتدیار.

ساده و طبيعى، معتدلا نه بر طرز ده اولغانغە، ماڭلا و چيلارنى محجوب و ملزم قالدردن بىگرەك، اختيارى قناعت حاصل ايتدەرە .
 خصوصاً سياسى نطقلارنىڭ ھەر حرفىنە اهمىت بېزىدكەن، سويلەنەچك نطقن لىكەن حاضرلەب قويا، سىكرىتار طرفىدىن حاضرلىگان رىسە نطقلارنى ساعت لارچە تىكشورۇپ تۈزەتە .
 ھىندستانغە سىياحتلارنىڭ بىرنە، لوندنغە قايتىۋى ايلە، بتون دىنيانڭ غىبطە ايتدىكى بىوك ھىندستان قطعەسەنە اوزلارنىڭ كچوك فقط كوچلى بريتانيا آطە-سىنىڭ نى درجەدە مناسبت و معاملەسى حقنە غايت موم و معنالى بىر نطق سويلەمش و بو نطقنە بىر « انگليز » نطق نىظردن وظيفەسىنى بحق ايفا ايتەش اولدغىنى يەنە انگليزلارگە مخصوص و قار و عظمت ايلە تىبەسىنىڭ قىلبلىرىنە اوزناشدرمش بولدى . حاصل، قارول ايدوآرد باشدىن آياق بىر ياوراپىس، بىر دىپلومات - ياورۇپا سياسىلىرى آرالارنە بەضا، چىقان اختلاف سىببلى قوللارى قنارندەغى قىلچلارنىە سوزولغان حالە، قايناب طاشارغە يىتكەن فورطنەلرنى، اش آراسنە كىك گنە فسقە بىر - ايكى جەملە، بىر اشارە بلەن دفعە ايتە، اهمىتىدىن توشورۇپ يوموشارنا آلا طورغان نازك و اطرافلى كورۇچان بىر دىپلومات ايسە - بوئڭ قارواينە قارول غيورغ : ھىندىن لك بىر انگليز - فقط بتون مناسى بلەن - انگليز .
 اول اوزىنىڭ صاف درونلىكى، يىگىتلىكى - اباڭ مەمى - صىمى و حقيقى بىر وطن پىرورلىكى ايلە - ياورۇپا قاينتارندىن بىگرەك - اوز خلقن، اوز قان و وطندىلارنىڭ دۆت و مەبتلرنى جلب ايتارگە، آلازنىڭ صافى قىلبلىرىنە ماللك بولورغە موفق بولدى . بو كوندە انگليزلار ، قارشولارندەغى وطن پىرور قارولارنىڭ ھەر جىزىنى ھەر ھەر حرف و قوللارندىن قاينار بىر انگليز طوبىغوسى بلەن ايتلەنەر .
 چونكە آلاز بىك ياخشى بلەنر و اشانەلەرگە : قارشولارندەغى ھىكمەدارلارى انگليز منفعىتى بولندە آلاز ايلە بىرگە اباڭ آلقى صفدە اولەرەق، ھىچ نرسەنى كوزگە آلدىرماز درجە، ھەر نىسەن فدا ايتارگە حاضر؛ فقط بوئڭ اېچونگنە انگليز ملتى دىنيانڭ اباڭ اعتبارلى و ھمالى بىر بىرنە اورن آلمىش و اوزلارنىڭ بىر بارماق اشارەلرى ايلە ھەمە سياسىت عالمن بىر جانلى ماشىنا حالىنە قوياغە اقتدار و عظمت كىسب ايتەشلىرىدەر .

نعمت زادە .

كاغد اوينلارنى (قارتە) آت چاپدورلەر، ھىچ بىرى ايدو - آرددن چىتە بولمىلەر؛ خاتونلار ايلە نازكانە صحبتلارنى ، ايرلار آراسنە، آرا تىرە قىلچلار كوتارگەدە سويە؛ صوك درجە، صنائع نىفيسە مەفتونى؛ مودانڭ مەخترى دىنلورلك درجەدە ايدىن آيغە يىكى مودالر طابا ايدى . كىروسىنچە - غيورغ، بولنرڭ ھەر بىرنە صالقون قارى؛ فقط، بەضا، يالگىز بولو شرطىلە قولندە ملطق ايلە اورماندەگىز نورگە سويەدر .

* *

ايدوآرد ھەر يىلدە ۲ - ۳ مرتبە لامانشغە سىياحت ايتە . مارت، آپرىل چىسلالارندە فرانسىيە جنوبندە صوبولارندە كىچرۇپ، آوغوست آيندە مارىنباددە بولا، ويولغە چىقانندە ياخود قايتقانندە مطلقا ياورۇپا پايتخت - لارنىڭ بىر سىنە تىوب بىر آطنە قوناقلامىچە قالمى . غيورغ ايسە ھەم ياورۇپا ھىكمەدارلارنىە دىرلك، قايسىنە آتا و آنا قايسىنە خاتونى ياغندىن ياقتلغى بولا تورۇپ ، ھنوز بىرسىندە «قوناق» بولغان يوق . بوئڭ اورنىنە اول ، آلتى دفعە قانادەغىنە بولدى . - صوكغىسى ايلە - دورت دفعە ھىندە ھەم سىلانەدە، ايكى دفعە آفرىقاي جنوبىدە آوسترااليا بولۇپ، بتون مەستلىككەندە بولغان آدم انگليزلردىن، بو كوندە يالگىز اولغەندەر .

ايدوآرد، ايس كىتچى درجەدە، طورمىشنىڭ تورلىدىن نورلىگە اوزگارۇپ، ياكارۇپ تورمقە بولۇون ھەم يالتراولقى، شاوقلى ياقلارن سويە؛ صحبت دەشلىرىنىڭ روحلى، شاد، جوانچلى، اوتكون و آچىق، سوزگە اوستا بولۇلارن تلى ايدى . اوزى غايت فصیح تىللى و روحلى ، كۇب سويلەرگە، كۇب ايشتورگە، بىئىلە شوگە، امتحان ايدەرگە سويە؛ سوز و صحبت نڭ موضوع و روحىنە متناسب كورنشدە بولنورغە اوستا ايدى . افراط درجەدە، تجربە مرقابلىسى، غايت حافظەلى (يادلى) بالداھە جوابلى، فكىرى يوكروك و كىسكىن ايدى .

اوغلى غيورغ ايسە ساكت، جدى؛ طورمىشنىڭ بىر توسلى آغەن ارتق كورە؛ صحبت و افادەسى صافلى و آز جىسارنىلى؛ سياسى بىر نطق ايراندەگى كىك ھەر موضوعدە، بىك مەدود جەملەر ايلەگنە ادارە كلام ايدە؛ بوئڭ ايلە برابر تاوشى آچىق، آھنك لى .

نطقندە - كۇب وقتلردە مەنا و مقصدنى اورنۇپ و بويواغە خدمت ايتىگان - طىشقى فصاحت، شەرى توسلردىن خالى؛

فن و قرآن (*)

مؤلفى دوكتور تولىق مەدى . مترجمى محمد حنفى ، ظفر .

اما يېرىڭ سەموات كېى يىدى اولوى آندىن مراد يېرىڭ يىدى طېقەسى بار دېمەك اولسە معقول، يوقسە بىز اول سوزنى فېملى آلەمىز ، اول بىزە مېھول سوزدر . حقيقتا بىزە ظاھر اولغان نىرسە يېرىڭ يىدى اولوينڭ اوھام قىمادىن بىر وھم اولويدىر . شونلقدىن قرآن شىرىفدە ارض لفظى جمع صېغە سېلە (ارضين) كېلمادى، سەموات نڭ يىدى اولوى كوپ مرتبە ذكر ايتلسەدە شونلار نڭ ھەر قايسى مەنىدە «ارض» لفظى مفرد صېغە سېلە ذكر ايتلۇپ «ارض» نڭ يىدى اولماغى مطلقا ذكر ايتلمادى . درست قرآن دە «الله الذى خلق سبع سموات و من الارض مثلھن بنزل الامر بينھن» آيت كرىمەسى وارد اولدى . يېرىڭ يىدى اولوينى فېم قىلدىقلىرى آيت بىر شوشى غنە اولوب بۇدە آى مفيد توگل . بو آيت نڭ تېسىرىندە ابكى وجە بار : «ومن الارض» دېگانە ، من لفظى زائد (۱) يايوق . زائد اولدىسە «والارض خلقھا مثلھن» تېقىرىندە اولوب يېرىڭ ھەر جھتىن باشقە سيارەلر كېى يارانلويىنە دلالت ايتەدر يعنى يېردە شول سيارا نڭ بىرىدەر دېمەك اولادىر .

پېغمبىر مەز زمانىدە بو معلوم توگل ايدى، عربدىن مېچ كەنڭ كوكلىنە بو خطور ايتىمى ايدى، شونلقدىن بو آيت قرآن نڭ راستلغى نڭ دېلىللىرىندىر . بىر - مادەدە، كېفیت خلقت دە، قوياش تېرەسەن دە دور قىلودە، نور و حرارتنى قوياشدىن آلودە، باشقە يولدىلر كېى حېوانات ايلە مسكون اولودە، كروية الشكل اولودە باشقە سيارەلر كېىدەر . سيارا تى يا كە سەموات ھەر جھتىدىن مەتاھل ھەر قايسى مادە واحدەدن مادە شەمس دن مخلوق در . الله تعالى قرآن دە «اولم يرالدين كفروا ان السموات والارض كانتا رتقا ففتنناھما» دېدى . يعنى بىر و كوكلر شى واحد

(*) باشى اوتكان بېل ۲۴ نچى عد دە .

(۱) سىياق اثبات دە، مەرفەگە داھل اولغان «من» نڭ زائد اولوى

جاھز توگل .

ايدى سوكرە بىز آنلارنى آيرىدق دېمەكدر . سيارا تى ھەر قايسى قوياش نڭ پارچەلر يىدەر . الله تعالى يېرىنى دە تمام سەموات كېى يارانمىشدر : «ما ترى فى خلق الرحمن من تفاوت» .

من لفظى زائد اولمادىسە آيت كرىمە «الله الذى خلق سبع سموات و خلق من الارض ارضا مثلھن» تېقىرىندە تېجىرىد طرىقنچە اولادىر «انخذت لى سبعة اصدقاء و لى من فلان صديق مثلھم» كېى . يا كە «بعض الارض مثاھن» تېقىرىندە اولوب مادەسەندە عناصرىندە سەموات نڭ مثلى دېمەك اولادىر . دېمەك - قرآن شىرىفدە، زەملىرىچە، يېرىڭ يىدى اولوينە دلالت ايتكان ادنى دېلىدە يوقدر .

يوغارىدەدە بىيان قىلدىق، عالمەدە مېھمە شەمسىيە نڭ مثلى كوپدر (۱) . معلومدركە قوياش، اوز اطرافىدە اولغان سيارا تى ايلە فضا دە باشقە بىر ايكىنچى يولدىلر نڭ اطرافىدە دور ايتەدر . اول يولدىز ، قوياش نڭ كىزى دىب اعتبار قىلىندەر . آنڭ قايسى يولدىز ايكانى على اليقين معلوم توگل، «ثريا» يا كە «نسرطائر» يا كە «جائى على ركبتيه» يولدىلر نڭ دىب سوزلر بار .

مېھمە شەمسىيە نڭ حالى شويىلە اولسە باشقە مېھمەلر نڭ دە شوايتىدىن بىرى آكا مركز اولوب شونلار نڭ اطرافىدە دور قىلوى ظاھر ھم شەمسىيە مېھمەلر دە بو حال مشاھدە قىلىنقىدەر . زىرا آنلر قۇب شەمسىيە (مەروف يولدىز) اطرافىدە ئەيلەنمەك دەدرلر .

ايدى بويىلە اولدىغىندە مېھمەلر نڭ ھەر قايسى نڭ عام بىر مركز مېھمەلر كرى اولوب ھەر قايسى شونلار نڭ اطرافىدە دور قىلوى دە بىر دە بىر دە توگل . بو مركز عام، مېھمەلر نڭ ھەر قايسىنى اوزىنە جذب قىلور، نظاملىرىنى حفظ قىلور و بارچەسى آنڭ مادەسەندىن مخلوق اولور ھم بو مركز عام نڭ،

(۱) بوايسە قرآن شىرىف كە ھەر جھتىدىن مطابق اولغان بىر حقيقتدر .

زىرا قرآن كرىمە «فلمل الحمد رب السموات و رب الارض رب العالمين و لا لكبرياء فى السموات والارض و هو العزيز الحكيم» دېمىشدر . مۇشەشوندىن، اديان آراسىدە غى فرقنى اوز نڭ استغراج قىل ايدى .

عالم گه توتاشه آلمای آنڭ اسرارینه مطلع اولمای قالادر. بوچاچرا گان شهابلر یالقونلی اجرامدن صادر اولغانده یالقونلی اولادر، یالقونسز اجرامدن صادر اولغانده شدت سرعتندن چوسماده اوچراغان غازلرغه اشقلوی سببلی شوکندن یالقونلی غه ئورلهدر. بلکه شیطانلارنڭ ماده سنده ده بوشهابلرنی جذب قیله تورغان نرسه باردر، عناصر کیمیاویهنڭ بعضسی بعضسینی جذب قیلغان کبی.

بز شهابلرنڭ هر قایوسی شوشی سببندن اولادیمیز. آنلرنڭ باشقه سبب ایله اولغانلری ده بار. شولای شیطانلرنی هلاک قیلو ایچون اولغانلری ده بار. شیطانلر یالقونلی موادغازیه دن مخلوقدر «والجان خلقناه من قبل من نارالسوم». علم طبیعی ده بومسئله لرنڭ نفیی تابلغان کبی بوکونه اثباتی ده تابلیمدر. بزم بونی تصدیق قیلماقده عندمزه صحتی مثبت اولغان قرآن کریمده وارد اولدیغنددر. الله تعالی قرآن شریفده بویله دیهدر: «انا زینا السماءالینیا بزینة- الیکواکب وحفظناها من کل شیطان مارد، لا یسهون الی الملاء الاعلی و یقذفون من کل جانب دحورا ولهم عذاب و اصب، الا من خطی الخطفه فاتبعه شهاب ثاقب». بو اورنده سماء دنیادن - بزیه قریب اولغان، بزیه احاطه قیلغان فضا مراددر. یعنی شوشی مشاهده قیلدیغمز آچقلدرکه عالمنڭ کلیسی شوندهدر. اما بونڭ آریاغنده بزین غایت یراق بزم کوزمز ونظرمنڭ آکا ایرشوی ممکن اولغان آچقلق فضاء محضدر، آنده هیچ شیء یوقدر. دیمک- سما لفظینڭ کوب معناسی باردر، هر قایوسی سمو معنی سینده راجعدر و هر مقامده شول معنی و فتنچه تفسیر قیلندهدر. قرآن کریمده وارد اولغان هر مسئله حق اولوب علم طبیعی ده آنی تکذیب قیلغان نرسه یوقدر. زیرا قرآن، اللهنڭ حق وحییدر. حق غه حق البتة مناقض اولمیدر «سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق اولم یکنف بربرک انه علی کل شیء شهید».

ایاسی و هیچ حیات یوق) آنلر انسان (۱) نڭ لذتی ایچون گنه مخلوق ایدی. حالنکه قرآن کریم نچه یوز یللردن بیرلی بویله دیهدر: «وما خلقنا السموات والارض وما بینهما الا عبین»، «ویتفکرون فی خلق السموات والارض ربنا ما خلقت هذا باطلا سبحانک»، «ولقد کرمتنا بنی آدم و حملناهم فی البر والبحر ورزقناهم من الطیبات و فضلناهم علی کثیر مما خلقنا تفضیلا». الله تعالی علی جمیع الموجودات دیهادی. بلکه «علی کثیر» دیدی. دخی «لخلق السموات والارض اکبر من خلق الناس و لکن اکثر الناس لا یعلمون» دیدی. دیمک قرآن کریم - حاضرگی علوم گه تمام منطبقدر. بو توغریده آکا یقین کیلورلک باشقه هیچ بر دینی کتاب یوق «وانه لتنزیل رب العالمین، نزل به الروح الامین، ولتعلمن نبأه بعد حین». شونڭ ایچون ده: علوم صحیحهدن هیچ بر عام، اکتشافات حدیثهدن هیچ بر اکتشافی تابلماز هم مبدأ قویمده تابلماز که اسلامنی تأیید قیلماسون؛ هر قایوسی باشقه لرنی تضعیف قیلغان مقدارده اسلامنی تأیید قیلماقده درلر.

شعر:

محترم صادق افندی اشعارندن:

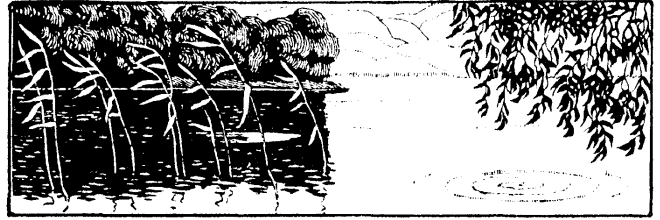
ای دلده گی حسرت امتداد ایت
ای عشق و محبت اشتداد ایت!
وجودمڭ شهرینی خراب ایت
آلشلره کوکلمی کباب ایت!
فریادیمی آکلادگنی ای یار؟!
ایو اهسی دکلادگمی دلدار؟!
کوکلم یانار آتش غرامه
کوز یاش آقار درد و ابتلامه.

(۱) بو اورنده انسان دن انسان ارضی مراددر. یوقسه انسان لفظی حیوانلردن بر نوع عاقلنڭ بارچه افرادینه اطلاق قیلندهدر، کورک بیرده کورک باشقه سیاراتلارده بولسونلر. الله تعالی نڭ «انا عرضنا الامانة علی السموات والارض والجبال - الی نوله - وحملها الانسان» آیت کریمه سنده شوشی عام معنی سی مراددر. فرشته لرنڭ آدم عام غه سجده قیلورلرنڭ، نسل آدم نڭ نوع انساننڭ کلسندن اشرف اووینده دلالتی یوق، بلکه الله تعالی نوع انساننڭ باشقه فردلرینی بوندن اعلی شیلر ایله تخصیص قیلوی جائز. بو سجود، تفضیل غه دلالت ایتسه آدم پیغمبر اولوبت طریقه نچه بارچه پیغمبرنڭ افضلی اولور ایدی حالنکه بونڭ ایله هیچ قائل یوقدر. (نور محمدکه سجده قیلایلر دیهک کیلیمیدر.)

یوغاریده سویله نهمش سوزلردن عالملرنڭ تعددی معلوم اولدی. شونڭ ایچونده قرآن شریفنڭ کوب اورنده «الحمد لله رب العالمین» دیهدر (۱) مونه بوده قداما مذهبینده خلافدر. زیرا آنلرنڭ زعمنچه عالم بر گنه؛ انسان، موجوداتنڭ اشرفی اولوب، یولدزلر هر قایوسی اجرام فارغه (آنلرده هیچ جان (۱) «عالمین» لفظی بیرنڭ جن وانس کبی امم مختلفه سینده اطلاق قیلنمدهدر. الله تعالی نڭ «الی الارض التي بارکنا فیها للعالمین» قول شریفنده هم «وما ارسلناک الا رحمة للعالمین» قول شریفنده شول معنی دهدر.

ئەلىگە قىز سويلەنمى طورغان ئىللەنئىندە سوزلار سويلەرگە، ئەلىگە قىز ھىچ برەو طرفىدىن يازلماغان ئىللەنئىندە نرسەلر يازارغە باشلادىلر .

بىزنىڭ خەلقىدە ئاۋلدىن مەكتەپ مەدرىسە دىگان نرسە بار ايدى؛ آلاردە ئىللە قاي زماندىنئىرلى اوقولوب كىلگان كىتابلر اوقولا ھم بو كىتابلر شولاي مەنىگىگە قىز بارا دىب اويلانا ايدى. بونە ايدى بويانكا خەلق اوزارلى كىتاب چقارا باشلادىلر. ئاۋل مەدرىسەدە، خەلقەدە دىلر، صوفىدە دىلر، شەكرت آيىدە دىلر قولىنە چىرقى طوتوب ساندىق اوستىنە ايكى فات مەدرىسە صالوب اوطورا طورغان برەو بولا ايدى. ايدى بو نە بو يانكا چققان خەلق آلاي يارامى، مەكتەپدە تىگى يانكا كىتابلرنى اوقوتە بلە طورغان «مەلم» دىگان بر كىشى بولورغە كىرەك، يەنەسە طاغىن اوقوتقان اوچون انكا بر آز آقچەدە بىررگە كىرەك دىلر .

گازىت دىگان نرسە ايدى اول يات بر ئەبىر توگل، بىزنىڭ خەلقغە ئاۋلدىن بىرلى بىلگولى نرسە ايدى

حتى «گاجىت كىلگان ايمىش» دىگىچ اوزللىرى صالدىت بولغان ئەبىلرنىڭدە «صوغىش خىرى توگلىمىگان؟» دىب چەچلىرى اورە طورە. بونە شولاي بولغاچ بىزدە گازىت يانكا ئەبىر دىب بولمى. بولوبون بولمى، اما اول چاغىندە گازىتلر اورىچەغىنە بولا ايدى. حاضر تاتار چەدە باصا باشلادىلر . طاغىن اول تاتار چە گازىتلردە تىگى صوغىش خىرلىرى ھم اورام خىرلىرىگىنە يازمىلر. خەلق انكلامى طورغان يەنى موژىكچەدە توگل - مەلاچەدە توگل ئىللە نرسەلر يازوب بىترەلر. آندە يازلا طورغان عەجىب عەجىب سوزلر آراسىندە بر «مەلت» دىگان سوزدە بار. بوتاتار گازىتلارنىدە ايدى طولوب يانا. درست «مەلت» دىگان سوز ھر بر مەكتەپ كورگان و ھر بر ايمان شىرطن بىلگان كىشىنىڭ ايسىندە. لىكن اول چاغىندە ابراھىم عليه السلام ملتىدىن دىوب ئەيتلە ايدى. اما بو گازىتدە گى «مەلت» دىگانلرى اول بولماسقە كىرەك، چونكە اول گازىتنىڭ اورنى توگل . صوڭ بو نىندەى مەلت؟

بونە، گازىت اوقوغاننى چىندىن طىكلاپ طورا طورغان ھر بر قارا (темный) تاتار عوامىنىڭ باشىنە كىلگان بو سوۋال، «صوڭ بو نىندەى مەلت؟» سوۋالى بىزنىڭ ئەلىگى اويانغان دىگانمىز يەنى مەلاچە موژىك دە بولماغان صنفونىڭدە باشىن بايتاق چووالدىردى. ملتىدىن مراد: ابراھىم عليه السلام ذىرتىمى؟

قوم و قىبىلەمىز آراسىندە

(عىنا)

بىز، بو دىنيادە ملتىلر آراسىندە نىندەى موقىع طوتارغە كىرەك؟ بو دولقونلى دىنيادە آدەتتە، چوبالەمچە ايسەن صاوا ساھل سلامتىگە چىقو اوچون كىمەمىزنىڭ قويروغونى نىچىك و قاي طرفقە طوتارغە كىرەك؟ بونە بو سوۋاللىر حاضر بىزنىڭ بىك كوب كىشىلرمنىڭ باشىنى اشغال ايتەدر. لىكن بو سوۋاللىرگە جواب بىرگانچەگە قىز بىز كىلرمىز، بىزنىڭ اسمىمىز نىچىك؟ سوۋالىدە كوڭلگە كىلە و تىگى ايكى سوۋالنىڭ نوبىتىنى بولار آلادر .

واقىقاً بىز كىلرمىز؟ يەنى شوشى روسىيەدە طورا طورغان قىرغان باشلى، قىرغان توبەتەيلى، صاواولى چىتەكلى نىجمالدىنلر، بىكموللار، احمدجانلرنىڭ بارىسىنە بىردىن نىچىك دىمىز؟ روسلرغە قاراساق آلا بىز خەلقغە «تاتار» دىلر، ئىللە قايداغى بر چىرەمىلر كىلردىر بولارنى «چاۋاش» دىلر ايمىش. اما بو خەلقنىڭ اوزىنە كىلسەك بولار اوزلرىنى تورلىچە، مىسلمان دىبە، محمد امتى دىبە، تاتار، باشقرد، مىشەر دىبە ئەيتەلر. بولارغە قاراساق بولارنىڭ اصل اسمى مىسلمان بولورغە تىوش، چونكە آلا جىدىپىرەك و اوزنچە ادىپىرەك ايتوب سويلەگانندە شولاي، مىسلمان دىب سويلىلر. تاتار دىگان سوز طوپاس و نادانراقلىرى طرفىدىن ياكە بر تەقىر سىماق مەنى ايلەگنە ئەيتلە .

مەلومدىرگە بىزدە اوزغان عصرنىڭ آخىرنىدە يواشقنە بر انتىباھ باشلاندى و اول انتىباھنىڭ قوتى و دائىرە نەفۇدى بو عصر باشىنە ياخشوقغىنە كىتايىدى. بو انتىباھ بىزدە چىرك عصر اچىدە ئەلىگە قىز بولماغان يانكا بر صنف حاضرلەدى. بىزدە ئاۋلى خەلق مەلا - موژىك اسمى ايلە فقط ايكى گەگنە بولنە ايدى. بونە ايدى، مەلاچە بولماغان، موژىك دە بولماغان اوچىنچى بر صنف تىشكىل ايتىدى. بو صنف خەلقنىڭ يوروشلىرى، اوروشلىرى، اوست باشلىرى، سويلەگان سوزلىرى، يازغان نرسەلر، مەلاچەدە توگل موژىكچەدە توگل ايدى. بولار

تاتار بالاسینه «بز تاتارمز» دیوب ئهیتو بیک طبیعی و بیک حقلی بر دعوادر. لکن بزنگ باشلارمزدن بو دعوانی اثبات ایتوچیلر کورنمه ی، بو همان شول «بز تاتارمز» کو یینچه گمه فالاییدی. اونکان بل «شورا» ژورنالینگ طشنه بر «تاتار اوغلی» بلهن بر «تورک اوغلو» بو طوغروده بایتاق ئه رله شدیلر. و اوزلرندن بر نرسه چغارا آلماسلرده، رحمت، بو توغروده اساسلی و بیک کونوله طورغان بر مقاله ننگ یازلویینه سبب بولدیلر. یاش یازوچیلر مزدن عالمجان افندی ابراهیمف بر برسینی آ کلامیچه صوغشوب یاتا طورغان ایکی کشینی آیرغان کیک - بولارنگ دعواسنی فصل فیلوب بیردی. عالمجان افندی بزنگ عین زمانده ترک ه و تاتارده بولد یغمزنی، ترکاک ایله تاتارلق آراسنداغی نسبت ر و سلق ایله ن فیمسلك آراسنداغی کی نسبت تباین بولمیچه، اصلاویان ایله ر و سلق آراسنداغی نسبت کی نسبت عموم خصوص بولووینی بیک آچق بیان ایتدی. آننگ بوسوزینه قارشى یازوچی بولمادی شیکلی.

معین بر اسمنگ بولماوی بر بزنگ تاتارلارده غنه توگل باشقه تورکرده ه تقریباً شولوق حالدر. بز روم ایلی و آنا طولی تورکلرینه مطلقاً «تورک» دیمز، لکن آلا اوزلرینی «تورک» دیوب بیک آز ئه یته لر، آلا یازوده و ا بیاتده اوزلرینی عثمانلی دیب آتیلر، تللرینه ده «لسان عثمانی» دیلر. پروفیسور ژاسیلیف ننگ ئه یته یینه کوره عثمانلیلر یاقین وقتقه قدر «تورک» اسمن قبول ایتمه دیلر، آلا حتی آنی اوزلرینه بر حقارت صانیلر. نینه کم مالاروسلر خاхол دیگان سوزنی شولای. تورکچده بیک کوب ایسکی مقاللر بار، مثلا ئه یته لر: «تورککه شهر تورمه بولوب کورینه»، «تورک عالم بولور، اما انسان بولماس»، «تورککه پادشاهلق بیرسه ک ایگ اول اوز آتاسینی اوترر» و «تورک قویان آرتندن آر با بلهن فووا».

دیمکه بزنگ چن تورک دیوب یورگانمز عثمانلیلارده اوزلرینی چن تورک دیوب بلیمیلر. تورکلر بزنی تاتار دیلر؛ بز آلا کبک اوزمزننگ تاتارلغیمزنی یاقین وقتقه قدر قبول ایتمه دک. بز فرغزلرغه قازاق دیمز؛ آلا بزنی نوغای دیلر. بز اوزمز نوغای دیوب ئلله فایا آسترخان غوبیرناسنده غی بر نوع تاتارلرغه ئه یته مز. باشقردلر کوب وقتده بزنگ قازان تاتارلرینی میشه ر دیلر. بز مینزله و بهله بهی اوپزدی تاتارلرینه باشقرد دیمز و آلا اوزلرینی باشقرد

ئلله محمد علیه السلام امتیمی؟ ئلله اهل السنه و الجماعتکنه می؟ ئلله بوتون تورک نومیمی؟ ئلله روسیه مسلمانلریمی؟ ئلله تاتارلرغنه می؟

واقعاً ایسکی کتابلر مزننگ قابوسینه فاراساق ده ملت ننگ بر دین خلغینه ئه یته لگانلیگی بلنه. لغت کتابلر نده ده ملت که، بر دینده بولغان خلغ غه اسم دیوب معنی بیرله. بولای بولغانده بونده مسلمانلرنگ همه سی کر میچه اهل قبله دن بولغان مسلمانلرنگنه مراد بولوی احتمال، چونکه کوب کشیلر قزلباشلر ایله بر ملتندن بواورغه راضی توگللر. بزده بوسوز بوتون تورک قومینه ده تعمیم ایتله. شولای اوق خصوصی روسیه مسلمانلری و یا که تاتارلر نیغنه صیدرا آلورلق اوزنده کیله. معیشتده، عادتده، نسلده و تلده بر اوخشاشلق بولماغان آفریقاده غی عرب ایله، طن ایتمه ن که، هیچ آکلی و ضیالی تاتار اوزینی بر ملتن صاناماس. بزده اختلاف بیگره ک ایکی ماده ده «بز ترکمی؟ یا که تاتارمی؟». بزنی باشقهلر (شول جمله دن دینده ش و نسلده شلرمز عثمانلی تورکلریده) تاتار دیلر. شوگافاراب بزنی بعض بر یازوچیلرمز تاتار دیگانلر ایدی، آکما قارشى ایکنچی بره لری قلم تونوب «یوق، بز تورکمز» دیوب قارشى چقدیلر. «ترجمان» غزیته سی عثمانلیلر، تاتارلر، صارتلر و قرغیزلرینی چن (اصتروگی) معناسی بلهن بر ملتن صاناب بولارنگ یازو، ادبیات تللری، مطلقاً بر بولورغه تیوشلکنی دعوا ایتدی. رضا قاضی بزنی هر وقت تورکلر و تلمزنده تورکی دیوب آنی، تاتار دیگان سوزنی اوزینه ده آلمی و یازغان وقتنده عثمانلی و تاتار سوزلرینی برکه فاتشدروب یازا. «وقت» گازیته سی، باشینه «ترکچه» دیوب قویا مشهور هادی مقصودی تاتار تلینی مستقل بر تل ایتوب طانی، صافی تاتارچه یازا و بو یاقدن ترجمانچیلرغه قارشى طور، اما ایکنچی یاقدن رضا قاضی کبک اوک «تاتار» دیگان سوزدن قاچا، «جریده ترکیه» «صرف و نحو تورکی دیب» یازا. ایکنچی یاقدن بایتاق یازوچیلرمز برده طارتنه یچه «تاتارمز» دیلر و تاتارچه یازالر. عموماً فارغانده بزنگ تورکلرگه زنی دعوا فیلوچیلر تحقیق و تقدیش اهلی بولغان تاریخچیلر مذر. اما تاتار دیبوچیلر مژ ادبیات و شعر باندغی مشاهیر مژ ایله آلا رغه بلوب یا که بلمیچه ئه یروچی باشلرمزدر (۱).

(۱) البته بوندن مرحوم نیوم ناصری مستثنی. اول اوزینه بر دور کشیسی و بردن بر کشیسر.

سویلی ایدی .

علم انساب والسنه علماسی تورکلرنی ۵ طارماقغه بوله لر :
تاتار ، قرغیز ، چغتای (صارت) یاقوت : عثمانلی (یاقوتلر)
سیبیرده دین اسلامده بولماغان ترکلر (بولار آراسندن قرغزلر
باشقه تورکلرگه فارغانده تل جهندن تاتارلرغه بیک یافیندر .
صارت و عثمانلی تللری آهنگ و طاوش جهندن بزنکنندن
یاخشینغه آیرلا؛ اما قرغزدن آیرما فقط حرفلرنی صاقا و یا که
آلماشدروب ئه یتودن عبارتدر . شونک او چون قرغز آراسند
طورغان تاتار مولدا کای بر نیچه آی اچنده قرغز شیوه سینه
تمام نوشونوب یتهدر . تاتار مدرسه سنده اوقی طورغان قرغز
شا کردلریده شولابوق تاتارچه تیز توشونه لر . اما روم ،
عرب و فارسی تللرینک تأثیرلرینه آرتق بیرلگان عثمانلی
وصارت تللری بولای توکل . بولارده طاوشلرنک فیزیا لوگیاسی باشقه .
ترویسکی شهرنده « آیقاب » اسملی قرغزچه بر ژورنال
چیغا باشلاغان . ا کرده قرغز تلی شولای بولسه قرغزچه یازوب
ماتاشوده ده اهمیت قالمیدر ، قرغزلرنی ده باشقردلر کبی بر
تاتار ادبیاتی تریبه ایته آلدن . « آیقاب » نک تلی شولقدر
یکلکه مین (هیچ بر قرغز آراسنده طورماغان کشیده) تمام
اوز تلم قدر آکلاب اوقودم . مونه بونده ده شول ژورنال دن
بر آز کوچره م . سزده اوقوب قارا کز :

جایق بوینکغی آغابنلرمزدن تو بیسی بول موکغی جلدده اوطرقچی
بولوغه آینالیدر . بییل مای بامنده زبلمه یلر کیلوب جیرمزدی اولچهی
باصطاغانصوگ ، بول وقتقه چیین مونسای استی کورمگان خلقه زده « جیلوب
اوطرساق قونمزدن آیریلاز ایکن » دیب بارلغی بر انفاقده بولوب
آزامزدن ایکی وکیل صایلاب ۲۴۴ اوی طامخه لرن صالوب عرضمزدی
تیستی اورنغه هیتکز اوچون وکیللرگه طابشرق . سرطان چولدرینک
اورطالرنده اولمزه زبلمه میر کیلوب کوچه اوچون بورازنه طارتوب
بیروب حینالوب اوطروغه رغصت ایتوب کیتدی ۱۸۷۳ نچی جلد
پادشاه طرفنان ترکمان لرگه صالدا ت بیرکزدیگان امر چققان . مونه ترکماندار
صالدا ت بیروگه رضا بولمای مانغشلا تقه کوچوب کیتکانلر . اوند بارغاند
نصوگ کون کورولری قیین بولوب بر جلدن صوگ ادا کله رینه عرض
ایتوب ، قایطادن آسترخانغه کیلوب اوطرولرینی اوتنگانلر

بوکونلرده استانبولده «تورک یوردی» اسملی یاگا
بر ژورنال چغا باشلاغان . شونک بر نومیری بونده ،
اورنبورغ غده کیلوب یتکان . بوژورنال ، اسمندده آکلا-
شلیغی اوزره تورک ککگه ، تورک ککنک تریکلگینه خدمت
ایتچک و جهاننک تورلی قطعه سینه طارالغان اقوام تورکیه نی
بر برینه طانشدر اچق ؛ تورکلرنک قارا کغی ماضیلرندن قارا
په رده لرنی کوتره چک .
ژورنالنک تلی ساده عثمانلیچه در . محررلری آراسنده

دیوب بلمی ، بلکه باشقرد دیوب چیلهبی ، زلاتاوست ،
استرلی طاماق اویه زدنلرنده گی مسلمانلرغه ئه یته لر . فارسچه
سویله شه طورغان «تاجیک» لرغه صارت دیمز ، ترکیچه سویله شه
طورغان باکو و آسترخانلرده گی آذربایجان تورکلرینه
«پرسیان» یعنی «فارس» دیمز . دیمککه - تورک امت عظیمه
سینک تورلی طارماقلرینه همانده عهومی و درست بر اسم
بیرلمه دی . ادبیاتی و مطبوعاتی ترقیده بولماغان ، بناء علیه
بر برسینی طانوماغان و طانورغه تلمه گان خلق اوچون بو
حال بیک طبیعیدر .

باری - بز تاتارمز . طاغن بر مسئله بار : صوگ بو
تاتار جامعه سی تحتینه کملرنی کرتهمز ؟ میشه لر ، باشقردلر
تاتار بولالرمی ؟ ئلله تاتار دیوب قازان تاتارینه غنه ئه یتهمزمی ؟
ملتلرنی بر برسندن آیرا طورغان نرسه تل باشقه لیدر . اما
باشقرد و میشه لر هم قازان تاتارلری آراسنده بو آیرما
بولغانی یوق . باشقرد و میشه تللرینک قازان تاتاری تلندن
آیرماسی فقط بعض حرفلرنی یا ککلس و صاقا و ئه یتودن عبارتدر که
بو آیرما و یاتکا غو بیر ناسنده گی روسلرنک تللری ایله و ولغا
بویندا گی روسلرنک شیوه سنده گی آیرماغه فارغانده آزدن .
شونک اوچوندر که بومتلرنی عصرلردن بیرلی هیچ بر کوچله نودن
باشقه بر مکتب بر ادبیات تریبه ایتدی ، بولار بر برسندن
هیچ بر یاتسنا دیلر . قازان تاتارینک ایگ سویوکل ایگ
موکلی جرلری باشقردنک «آق ایدی» بلهن باشلانا ، شولایوق
باشقردده چرلارنده «قازان» قلا سینی ، اوزینک «اوا» لرندن
«اورنبورغلرندن» کوبره ک ایسکه آلدن . قایسی بر حرفلرنک
تورلیچهره ک ئه یتلوی و بعض بر قوشمالرنک باشقه بولوی
ایله تل و ملت باشقارسه ایدی دنیاده هیچ بر ادبی تل و هیچ
بر ادبیاتلی ملت وجودکه کیلمس ایدی . میشه لر و باشقردلر
تاتارغه کولرمی سؤالی بر فارغانده بوتونلمی معناسز و اورنسر
سؤالدر . بولارنک برلگن طورمش کورسه توب طور ، شولای ،
اما بولارنک تورلی اسملر ایله آتالولری بیک کوب کشیلرنی
خصوصاً حکومت اربابینی و روسلرنی بیتاق شبهه لرگه و سؤ
تفهم لرگه نوشره در . حکومت ده ملت حاکمه بولغان روسلرده
بزنی بیک آز طانیلر . آلازنک کوبسی تاتارلر ایله باشقردلرنی
فقط دین فرنداشلر یکنه دیب بله لر . ایسکلرمزدن بر شا کرد
پاراخودده بر استودینت ایله اوچرا شوب آکا اوزینک دورت
تورلی تل (تاتارچه ، باشقردچه ، میشه رچه و قرغزچه)
بلگانلگینی سویله ب استودینتنی حیرانغه قالدراغلغینی

چهندنرکه، تورکر آراسینه کرگان منعب و طریقت اختلافی آلارنڭ بر برندن آیرلورینه آرالرینه صوفلی و دوشمانلی توشوگه سبب بولدی .

مسلمان خلقی آراسندهغی اختلافی فقط بزگه - تورک لرگه مخصوص توکلدر . مثلا عربلر و فارسیلر آراسنده ده بر قدر مذهب و طریقت اختلافی باردی . لیکن شولایده بونلر اوزلریڭ عرب و فارسی اولدیقلرینی اونوتما دیلر . حالبوکه بز تورکر بولای توکلدر . بزده ایڭ کچکنه بر مذهب اختلافی و حتی فیکر باشقهلغی تورکرلرگه زنی اونوندره و حتی تورک بولماغان یات بر قوم ایله برلهشوب تورک لرگه قارشى کیلورلک درجهگه یتیکرودر . بو حال، اخلاق نفلغینڭ بر اثری ایسهده قومیت و ملیتڭ بقاسی اوچون ضرلیدر .

تورکرلرڭ، طارالوب بر برسندن بی خبر قالولرینه بر سبب: آلارنڭ تورلی یرده و تورلی مملکتده یاشاب، محیطه بیگ یرلورلیدر . تورکر غربی آزیغنه کیلگاندن بیری بر نیچه تورلی حکومتڭ تحت تأثیرنده بولوب کیلیدیلر .

بولار هیچ بر زمان بر حکومت متعده تشکیلینه موفق بولمادیلر . حتی آیرم آیرم بولغان تورک حکومتلریده بر بریله طنشا آلمادیلر . بز بو کونده اسملرینی لیمنت ایله یاد ایتدیکمز چنگیزلر، تیمرلر و حتی صفویلر همهسی برر تورک حکمدارندن باشقه بر نرسه توکل ایدیلر . لیکن تورکڭ باشینه بلا، بولارنڭ چارپشو (بهریشو) لرنن کپامه دی . بوندای بهریشولر بزده گنه توکل، باهقه قومڭ تاریخنده ده کوب کورینه در . فرانسولر، نيمسلر، انگلیزلر و روسلر قرون وسطی ده اوز آراواق حکومتلرگه کیسه کله نوب بر برسيله بایناق بهرشدیلر . لیکن بو صوغشولر، بهریشولر بو ملتلرینی بترمه دی، بلکه بولارده شول آراده بر قومیت فکریده ظاهر بولدی و صوگره شول فکر غلبه ایتدی . اما تورکرده بو حال بولمادی .

تورک قدر باشقه ملتلر آراسینه کروب ئررگه ، محیطه ئیهررگه مستعد بر قوم یوقدر . شولقدرکه تورک، اوزینڭ شرف قومیسینی، حیثیت تاریخیه سینی، ادبیات، تل و حتی آنا باباسندن قالغان آثار و روایاتینی ده اونوتورغه حاضر در . بو حقیقتنی تاریخنڭ هر بر کاغدی اثبات اینه در : تورکر ایران مدنیتینڭ نیگز سالوچیلری بولغان حالده ملی تل و عادتلرینی اونوتوب بوتون کوکللری ایله فارسی عادت و تلینه یابشدیلر . ینه، تورکر، عباسیلرڭ

یوسف آقچورا اولغی و احمد آغایف ده بار . بز مونه شول ژورنالدن محترم احمد بک آغایفڭ « تورک عالمی » سرلوحه لی مقاله سینی تاتار چالاشدروب کوچره مز . چونکه بو بزڭ یوغاریده اوز طرفه زدن یازغان نرسلرینی بایناق آچا و آلاغه حسن خاتمه بولا آلادر .

احمد بک جنابلری تورکر ایله مسکون یرلرڭ حدودینی صرغاندنصوڭ دیه در :

« بو کوونگی تورک عالمی مسافه نڭ کیڭ لیگینه قاراغانه آروپا و آمریکان زور و یتمش - سیکسان میلیون قدر نفوسی باردی . فقط بو تورک عالمی ، صوڭ زمانلرغه قدر، اوزینڭ کیڭ لیگی قدر طارفالو و زورلغی نسبتنده اوز اوزندن غافل و خبرسز ایدی . بو بو یوک قومڭ تورلی یاقدهغی اروغلی بر برسینی طانیمیلر و آرارلنده مادی و معنوی رابطه نڭ خصوصندن عاجز ایدیلر . عثمانلی تورک لری قافقاسیه تورکرلندن ، قافقاسیه تورکرلی قازان تورک لرنن ، قازان تورکرلی اذربایجان تورکرلندن ، اذربایجان تورکرلی سمرقند تورکرلندن ، سمرقند تورکرلی ده قولاچه تورکرلندن آیرم ایدیلر . بو پریشانلق و طارفالقنڭ دوامینه اوچ تورلی نرسه سبب بولا ایدی : (۱) مذهبلرڭ اختلافی ، (۲) سیاسی آیرماق و محیطه ئیهر و جه نلک ، (۳) معرفت قومیه نڭ یوقلغی .

دیانت، تورکڭ طبیعتنددر . البته بو، زور بر اخلاقی فضیلتدر . اخلاقنڭ دیانت ایله طابولغانلغین هیچ بر انکار ایتوب بولمی . آروپاده بو کونده اخلاقلری ایڭ نق بولغان قوم ، ایڭ دیانت ایسهسی بولغان قوملدر . فقط تورک بو فضیلتده افراط درجهگه ایرشکان دیمک ممکندر . گویاکه تورکڭ کوکلنده ایکی محبت ، ایکی حس برلهشمی . تورک بر کره بر نرسه نی قبول ایتدیمی ، آڭا ضد بولغان ایکنچی بر نرسه نی قبول ایتکان کشینی اول اوز آراسندن چغارا در . بونڭ راستلغینه بیگ کوب تاریخی مثاللر کیتره آلامز : ایرانده بابی مذهبی چققاچده آنڭ اوچون اوز اوزلرینی قربان ایتوچیلر اذربایجان تورکرلی بولدی . . حالبوکه بایلقنڭ مؤسسسی فارسیلر ایدی . شولای ارق بو کونده ده ایران حریت و مشروطیتی اوچون طرشوب یاتوچیلر تورکرلدر . شوکا بناؤدرکه ، اسلام عالمنده ظاهر بولغان بیگ کوب مذهب و طریقتلرڭ باشلاب چغار وچیلری کوب وقتده باشقه لر اولدیغی حالده ، شولار اوچون طرشوچی ، طاوش و مناظره قوبتاروچی تورکر بولادر . ینه شول

ادیب و شاعرلری، فکر و ذکا ایهلری در. بونلر هر قومنڭ بوزن کورسه ته طورغان کوزگیارد. قوملرنڭ امللرینی، ایدئاللرینی تعیین ایتوچی، آلارنڭ مادی و معنوی قوتلرینی معین بر بولغه صالحوب، معاوم بر نقطهغه طوغری بونهلروچی بونلردر».

آغابو جنابارنڭ سوزی شونده تمام. مینده آرتق اوز طرفمدن بر سوز قوشارغه حاجت کورمی سوزمنی شونده تمام ایتهم. مدرسه حسینیه معلملرنندن: جمالالدین ولیدف.

اسلام و انتقاد (*)

انسانلرنڭ اعمال صالحه و اعمال فاسده اسمنده ایکی تورلی حاللری اولدیغندن قرآن کریم ده اوشبو ایکی حالگه نسبت ایله آوامر و نواهی اسمنده ایکی تورلی خطاب ایتمشدر. بونلرنڭ هر ایکسیسینڭ درجهلری متفاوت اولدیغی ایچون اوامر ایله نواهی ده درجه درجه مختلف اولمش، اولگیسی فرض، واجب، ندبئی افاده قیلدیغی کی صوگفیسسی ده حرام، مکروه و مفسد اسملری ایله متفاوت اولمشدر.

انسانلرنڭ حیات و سعادتلری ایچون حسنات و اعمال صالحه البته ضرور اولوب حسنات و اعمال صالحه نڭ بر قسمی نبوت مشکاتندن و ایکنچیسسی ده عقل و حکمت مشکاتندن ظاهر اولور. بونلردن اولگیسی آخرت سعادت ایچون و ایکنچیسسی ده دنیا سعادت ایچون ضرورد.

قرآن کریم، دنیاوی و اخروی حیات و سعادت مخزن ایله اولوب، ایمان، علم، اعمال صالحه اسمنده اوچ تورلی اساسنی شاملدر. بونلردن ایمان، حیات و سعادت نڭ ابتدا و انتهایینی، علم انسانلرنڭ سفر یوللرینی و بونلرنڭ منزللرینی، اطرافلرینی کوسترر. اعمال صالحه ده حیات و سعادت نڭ شرط و سببلرینی اوگره تور.

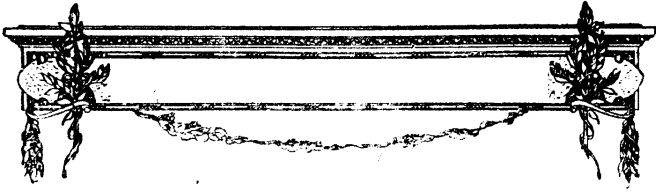
انسانلرنڭ دنیا و آخرتده حیات طیبه کسب ایتمکلری ایمان ایله اعمال صالحه گه توقف ایتدیکندن قرآن کریم هر وقتده بونلرنی یاناشه ذکر ایدر اما علم اوزی یالکیز اولدیغی حالده مذکور اولور. «من عمل صالحا من ذکر

(*) باشی اوتکلن سنده.

انحطاطی زماننده اسلامیتنڭ یاردمینه بیتشوب، اسلامیتنی مادناً قوتقارغان کبک، سونهرگه باشلاغان مدنیت اسلامیه ده یاگارتدیلر و فقط شول زمانده عرب و بیزانس عادتینه و آلارنڭ طرز معیشتینه شولقدر بیرلدیلرکه بولارده تورکلک اثری قالمادی. تورک تاریخنده اوچرامقده اولدیغمز - جائب لرنڭ برسیدرکه: شرق تورکلری (یعنی ایران و روسیه ده گیلر) غرب تورکلرینی (عثمانیلرینی) روم دیوب و غرب تورکلریده شرق تورکلرینی هجم دیوب ایتیلر. ایشته تورکار، محیطه آرتق درجهده بیرلودن، تورلی یافده تورلی اسم ایله آتالورغه و بر برسینی طانماسقه باشلادیلر. اوچنچی سبب: معرفت قومیه نڭ یوقلغی دیگان ایدک. مونه بوسی یوقاریده مذکور سببلرنڭ هم نتیجه سی هم سببدر.

نتیجه سیدر: چونکه ئه لیگی سببلر تورکنڭ طبیعتی بولغانلقدن، بولار معرفت قومیه نڭ حصولینه مانع بولالر. مذهب اختلافینه بیرلگان، محیطه ئیه رگان، شولای ایتوب بر برسینه قرن طورغان خالقنڭ آراسنده نیچک معرفت قومیه بولسون؟

سببدر: چونکه بو صفتلر تورککه بر کیه چیلک بولغانلقدن، تورک عالمینڭ تورلی دورنده یتشکان ایرلری، فکر ایهلری بوگا فارشی طوروب بونلرنڭ دفعینه چاره ازلیسی ایدیلر، حالبوکه بولای ایتمه دیلر. کیریسینچه بوتون زورلرمز، فکر ایهلرمز، شاعر، ادیب و مؤرخلرمز شول کیچیلک نی رعایه و تقویه ایتهر بولدیلر. صوگ زمانرغه قدر تورک سوزی بر خورستو و کیستو سوزی بولوب یوردی، یازوچیلرمز عربی و فارسی یازونی اوز لرینه بیک زور درجه صانیلر ایدی. تورک نلی اونوتلو درجه سینه یتدی. ادیبلرمز، شاعرلرمز صوگ زمانرغه قدر تورک آمالی، تورک ایدیئالی اسمیه بر نرسه ازله مه دیلر، طابمادیلر. حتی بعضیلری بو صوگ آیارد بر ماقتانغان رهوشده عثمانلی ممالکتنده خاندان سلطنتندن (سلطانلر نسلندن) باشقه بر تورک عائله سی بولمادیغنی دعوا قیلدیلر. طبیعتی بوندای بر قومده معرفت قومیه بولاچق توگل. بر تورلی آمالی، ایدیئالی بولماغان بر عنصرنڭ تورلی کیسه ک لری آراسنده مادی، معنوی نینده ی علاقه بولسون. شیللرسز، غوته سز، هرده رسز، هه که لسز و یاخود پوشکین سز، قارامزین سز بر گیرمانیا بر روسیه تشکل ایدله آلور ایدمی؟ بر قومنی اوز اوزبنه طانتدروچی شول قومنڭ یتشدرگانی

مىسلمانلىقىدە اوتوز يىل .

اوتوز يىل مىسلمان اولوب تۇرىشىمىز بىر فرانسىزنىڭ اسلامىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 ھەقىقەتەنمۇ فېكرى .

فرانسىز سىياسىيلىرىدىن لېون روش اسمىندە بىر كىشى سە «مىسلمانلىقىدە اوتوز يىل» اسمىندە فرانسىزچە بىر كىتاب يازمىش .
 ۋازىنىڭ اسلام مەھلىكىتىدە اوتوز سەنە تۇرۇپ علومىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 ۋەلىمىمىزنى باھالىدىغانىمىز ، جىزائىر ۋە نونىس ، مىسىر ۋە جىزائىر مىسلمانلىرىنى باھالىدىغانىمىز .
 ايتىمىشكى ، اوشىبو كىتابنىڭ بەئىز اورنىدىن اقتىباس ايدىپ تۇرغانىمىز .

فرانسىز دولتى جىزائىرگە كۆز سالدىغىنىدىن سوڭكى امىر عبدالقادر (۱) احوالى ايله نانىشورغە مەجبۇر اولدى ۋە اوشىبو خىدمەت اېچىپ بىنى تەئىن قىلدى . ھۆكۈمەت امىرىنە كۆرە ، بىن جىزائىرگە ۋارۇپ اوشىبو قىسىم ايله اسلام دىنىنى قوبۇل ايتىمىش اولدىم . خىلەم خىلا چىقامدى . بىنى امىر عبدالقادر خىزىرىنە كىرتىدىلار . ئانڭ ئىقتىسادىنى مۇھىم كۆرۈپ . امىر ايسە بىنى شول دەر جەدە ياراندى ھىتى اوزىنى مۇھىم كۆرۈپ ايتىدى .

بىن اسلام دىنىنى اوڭرىدىم ، علومىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 تۇغۇرۇپ بىنى سويلەرگە كىرگە ، اسلام دىنىنى كۆزىمىزنى باھالىدىغانىمىز ، مەدنىيەتگە مەسلىھەت بىر دىندىر . بونى باھالىدىغانىمىز .
 مائىلا ۋە چىلەر جىزائىر يامانلىقى ، انسانلار اېچىپ اسلام دىنىنى باھالىدىغانىمىز ، بو كۆندە دىنيا يوزىندە اولماسە كىرگە .
 اسلام دىنى ، ائىقىدى ۋە دىنى بىر دىن اولوب ھەر بىر قەسىمىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 ھىياتىمىزنى باھالىدىغانىمىز ، مەسلىھەتگە مەسلىھەت . جۇل سىمىون (۲) تۇرۇپ بىنى «تەبىئىي دىن» اسمى ايله تۇرۇپ بىنى باھالىدىغانىمىز .
 بىن ، جۇل سىمىون تۇرۇپ بىنى دىن ايله اسلام دىنىنى باھالىدىغانىمىز .
 مۇنازىرە ۋە مۇنازىرە قىلۇپ تۇرۇپ . بونلار اېچىپ بىنى باھالىدىغانىمىز .
 اڭرىدە اسلام دىنى جۇل سىمىون تۇرۇپ بىنى دىننى باھالىدىغانىمىز .
 ايسە ، شىبەسىز جۇل سىمىون دىنى اسلامدىن باھالىدىغانىمىز .

اولىگى مىسلمانلارنىڭ شىجاعتى ۋە سخاوتلىرىنى ، شىفقتى ۋە جىسارتلىرىنى ، ھىسن اخلاقى ۋە كىمالاتلىرىنى باھالىدىغانىمىز ، بىنمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 كۆرە اوشىبو ھالى دىن اولمىشكى . فلاسفىنىڭ دىنياغە كىرتىدىغانىمىز .

(۱) دىمشىق شۆرىنە وفات ايتىدى ، بو كۆندە اوڭلىرىمىز بار .

(۲) اوشىبو يىللاردا غەنە وفات اولدى .

اوانىنى ھو مىن فلەنجىنە ھىيا تەبىئە...» ، «ۋەدالله الدىن امانۇمىزنى باھالىدىغانىمىز ، «ان الارض ىرثىبا عبادى الصالحون» .

اوشىبو ايتلار فائىدەسىنى بىر تۇرۇپ باھالىدىغانىمىز اسلام ۋە اېچىپ تۇرۇپ مىسلمانلارنىڭ بو كۆنگى ھالىنى باھالىدىغانىمىز .
 بىر مەھكىمەدە . چۈنكى مۇمىنلار ھىزىدىن اېچىپ ۋە اوجۇنچى عىزلىرىدە علومىمىزنى باھالىدىغانىمىز ۋە اعمالىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 مەدنىيەت ۋە ادبىيەت يۇقۇرى تۇرۇپ بىر بىر يۇزىنە ۋارث اولدىلار . شول عىزلىرىدە بىر كۆرۈشنىڭ نىسبىتى شىرقىسى «بەغداد» ۋە نىسبىتى غەربىسى «ئىدىس» دىن ادارە قىلىنۇر ايدى . سوڭرى بونلار دىن ۋە مەدنىيەت ، ادب ۋە انسانىيەت خىلاسى : اعمالىمىزنى باھالىدىغانىمىز ، بىر يۇزىنە ۋارثلىقىمىز دە زاتل اولدى ، بىر سولرى باشقىلارغە كىتۇپ اوزلىرى دە ايسىر ھۆكۈمەت قالىدىلار .

انسانلار كەمال ۋە نىسبەت جەھەتتىن اوشىبو تەبىئەتگە ايرىلمىشكى :

(۱) ھۆكۈمەت ايمانىيە ايله ھۆكۈمەت ئىلمىنى باھالىدىغانىمىز .
 بونلار ، ھۆكۈمەت ايمانىيەلىرى ايله رۇھلىرىنى ۋە ھۆكۈمەت ئىلمىنى باھالىدىغانىمىز .
 ھىياتىمىزنى باھالىدىغانىمىز ، تەبىئەتگە مۇۋاپىق اولدىلار .
 ھىم دىنيا ھىم ائىرىدە مەسعود اولۇر . ائىبالار ۋە ائىلارنىڭ ھىقىقى ۋارثلىرى اولان انسانلار بو جەھەتتىن .

(۲) ياللىق ئىلم ۋە ھۆكۈمەت ايله تەبىئەت نىسبەتلىرى .
 بونلار ھۆكۈمەت ۋە فلاسفى اولوب تۇرۇپ فرەقەلەرگە ايرىلۇر .
 بەئىزلىرى ھۆكۈمەتنى ائىزلىرى مەدە ۋە ھىياتىمىزنى باھالىدىغانىمىز .
 ايمان قىلۇر ، ائىق نىسبەت ۋە تىشرىق قەدەلەرنى انكار ايدىلار . بونلار «مىتالھون» ، «الھىيون» دىن مەسلىھەتلىرى .
 «اشراقىيون» ۋە «مىشائىيون» بونلار دىن . بەئىزلىرى ايسە مۇۋاپىق تەبىئەتنى تامامەن انكار قىلۇر . بو ئىز ايسە «مادىيون» دىمىكە مەسلىھەتلىرى . بو زىماندا ئورۇپادە شىرت تەبىئەت مەدە ۋە مەدە ۋە مەدە ، ايسكى زىمانلاردا باھالىدىغانىمىز .
 مەسلىھەتلىرى . قرآن شىرىفى ايسە بونلارنى : «بىل كىنۇا بىمالم بىھىطۇا بىلەمە ولما ياتھەم تۇبىلە...» دىن رەقلىمىشكى .
 (سوڭكى) امام ۋە مەسلىھەت سەردارىمىز .

ھىمىزنى سوزلار :

ھىمىز ، چىت كىشىلار ھالىمىزنى تىكشىرۇپ كىچىرلىك دەر جەدە بەھاسىز دىگەن .

خاتونلرى اسمينه بيلازك ويوزكلر، موينسه و قول باولر
ويروپ بعضيلرينه آلتون وكهوش ساوتلر هديه قىلدم .
اوشبو دين باشلقلرينىڭ اوز حقلرنده اولان حسن
ظنلرى عجايبدر . اوزلرينى غاييت الوغ آدملر حساب
ايدوب ، اوزلرندىن باشقەلرغە توبان فارامقەلردر . اوز -
لرندىن باشقە برى آيت وحديثگە معنا ويرر اولسه آنىڭ
باشينه قىامت قويدارلر اما اوز فائدهلرى وشخصى منفعتلىرى
اميدلى اولديغندە آيت وحديثلرنى يون اوريندە نتهلر .
ذهنلى غاييت چوالچى ، فـكـرلى دە شول نسبتدە تار
اولديغندىن اوزلرينە معلوم اولمامش شيلرنىڭ هر برينى
الحاد و زندقەگە نسبت ويرولر . اما اسلام دينندىن اصل
خبرسىز و آنىڭ روحى ومقصدى ايله حقيقت حالده مناسبسىز
آدملر بونلر اوزلر يدر . حتى بونلرنىڭ كوبرندە « دين »
ايله « عرفى » و « عادت » نى آيره بيلورلك آنىڭ و اقتدار
يوق . بونلر قاشندە « عادت » ايله « دين » بولامق اولهرق
بولغانوب يورمكده در .

بو آھلار ، اوشبو حاللرى واسلامنى بودر جەدە حر -
متسىز و احتقار ايتمكلرى ايله برابر شيخ جمال الدين ومحمد
عبدە كى حقيقى و حىتىلى عالمردن زارلانورلر ، آنلرنى
ياراتمازلر و هر وقت آنلرنىڭ يمان اسملرينى عوام آراسينه
نشر ايدوب طورلر .

محمد عبده و آنىڭ امثالينى يمانلامقلىرى و غيبتلرينى
تشيهر ايتمكلرى آنلرنىڭ دين و ملتنى صوغان بهاسينه صا -
ندقلرى ايچون دگل ، آنلر اويلە آدملردن اولمادقلرى
هر كيمگە معلوم . بلكە اسلاملرنى اوقورغە تشويق ايتديكلرى
الله دن باشقەدن استعانت واستمداد قىلمقدىن منع ايلادىكلرى ،
اسلام ماتتە سنن اجتماعيه وقوانين كونه موجنچە دنيا
كوتارگە تحريضة اولدقلرى ايچون . محمد عبده نىڭ بونلر
قاشندە ايكنچى بر قباحتى و عفو اولنماز جنايتى قرآن
(كرىم) گە تفسير يازديغىدر .

محمد عبده ، اوشبو زمان حالينه موافق همده اجتماعى
واقتصادى حاللرگە مساعد صورت ايله قرانغە تفسير يازار
همده شاگردلرينە شول اسلوب ايله تعليم ويرر ايشمى .
ايشتە مسلمانلرنىڭ دين باشلقلىرى اوشبونىڭ ايچون اورنلرنە
اوطوروب طوره آلمازلر .

بونلر فكرينه كوره رازى ، بيضاوى ، ميوطى كيبيلرنىڭ
تفسير يازمقلرى ايله اش تمام اولمش دە ايمدى بوندىن
صوڭ تفسير يازارغە ازوم يوق بلكە بو اش بدعت و دينگە

آرزو ايدوب يورديكلرى بر ياخشىلىق خياللرى وار .
بونلر بتون دنيانى ياخشى انسانلر ايله طولدروب عالمى
مسعود ايتمكچى اولورلر . لىكن بونلرنىڭ اوشبو قصدلىرى
خيالدىن عبارتدر . فقط آنلرنىڭ اوشبو خياللرينى حقيقت
اولهرق اسلام دينندە كوررگە ممكن .

بو كوندە اجتماعى عالمرنى اشغال ايتكان الوغ مسئله
لرنىڭ انىڭ مشكللرندىن اولان ايكنسىنى اسلام حل ايلامشدر :
« انما المؤمنون اخوة » آيتى بر قدر تعديل ايله اشترا -
كيون اساسندىن عبارت اولوب زكات فرضلىغى ايسه راگرده
قاعدەسى ايله عمل قىلنسه سوسىيالىستلىكن عبارت اوله -
چقدر . خلاصه : اوشبو دين ، فضيلتلى وجدى بر « دين » در .
لىكن تأسفدركە اهلى قولندە دگل . اكرده اسلام دينى ،
بر وقت اوزينىڭ اهلى قولينه كروب آلسە اول وقت بونىڭ
اصحابى انىڭ مسعود آدملر اولهچقار و بتون دنياغە نفوذ
بورتوب هم اوزلرينى هم باشقەلرنى راحتلىكده طوتارغە
موفق اولاچقار .

اهلى قولندە اولمامق ، اسلام دينى ايچون بر بلا
اولسه ، نادان شىخلر ايله انصافسىز ملالرنىڭ ، اوزلرينى
اوشبو دينگە باشلىق وخواجە حساب ايدوب اوستنە بنوب
اوطورمقلرى ايكنچى بر بلادر . بلكە اسلام اوستنە چوكمش
بلالرنىڭ انىڭ الوغسى و انىڭ فناسى اوشبو صوڭغىسى اولسه
كرك .

بو آدملر ، اوزلرينى اوزلرى دين باشلىغى اولمق
ايله حـكـم قىلمشردە دين اسلامنى اوزلرينىڭ خصوصى
ملكلىرى قىبلندىن تصرف ايدوب طورلر . آچىغلىرىكلەش
آدملر حقندە كفرلك ايله حكم ايتمك ، اوزلرينە التفات
قىلمامش كيمسەلرنى الله رحمتندىن طرد ايتمك بونلر ايچون
انىڭ ينگل اشلردندىر . بن بو حاللرنى جزائر ايله تونس
مملكتلرنە گنە دگل بلكە مكه ايله مدينەدەدە تجربه ايتدم .
حكومتىز (فرانسە) جزائرنى ضبط ايتدى ايسە بو حال
عسكر قوتندىن زياده ، اوشبو دين باشلقلىرى اولان ايشانلر
وملالر ياردمى ايله ضبط ايتمشدر .

جزائر مسلمانلرى اسمينه : « فرانسىلرغە اطاعت
قىلگىز ، فرانسىلر عثمانلىلرغە كوره دخىدە آرتق و اشانچلى
اسلام حكومتى صانالورغە تيوشلى » مضمونندە خطلر ونصيحت
لرنى مكه و مدينەدە اولان شەرتلى دين باشلقلردىن اوزم
اوتنوب يازدردم . بو اشلرنى شول قدر ارزان حق ايله
اشلاتدم كە صوغان بهاسى دييورگە ممكن . بعضيلرينىڭ

آچلق و مسلمانلار

انسان باشینه کیله طورغان بلالرنڭ اولوغلارندن بری هیچ شبهه سز آچلق بلاسیدر. یارلیق، آچلق، بوروچ کیلر اولوغ بلالردن بولقلری سبلی رسول اکرم: «ای الله! مین سیگا کفرلکدن، یارلیقندن، بوروچدن، آچلقدن صغمان» دیو اللهغه استعاده قیلمشدر. اقتصادی جهتی تأمین ایدلماگان و بناء علیه یارلی، آچ، بوروچلی بولورغه مجبور بولغان کیشیلرنڭ دینی جھتلری بیک ناقص بولغانلی سبلی رسول خدا یارلیق، بوروچ، آچقلارنی کفرلک ایله تیگوزایتوب بر یولی استعاده ایتمشدر.

قدرت قوی ایله یارایلیوب انسانغه ذلت و مسکتلر کیتوروی بولغان بلالرنڭ کوبره گی بزنڭ مسلمانلار اوستینه ایرکلی ایدلکلی کبی، یارلیق آچلق کبی انسانڭ اوزینی هم دینینی خراب ایتوی بلالرده بزنڭ مسلمان لرنڭ خاصه لازمه لری قیلندن بولغان بلالردر. قوتلی ایسکان ضررلی جیللر ایله ایڭ اول اولارق تامراری چوروك آغاچلر خراب ایدلکلی کبی، آچلق جلی ایسه باشلاچ ده ایڭ اول بزنڭ مسلمان قارنداشلر جفا چیکارگه، طوغروسی تامری چوروك آغاچلر قیلندن باشلاب آنلر هلاک بولورغه باشلیلر. عمومی مسلمان دنیا سینڭ باشینه هرکون وهر ساعت تورلی جھتدن یاغدیروب طوردیغی زهرلی یاغفوراری ایله فناغلاماگان تقدیر، اول مسکینلرنی آچلق بلاسی ایله ده باشقه ملنلردن آرتورق جفا چیکبیرودن اویالمیدر.

بر یوز، ایکی یوز، اوچ یوز حتی مڭ یللق تاریخ صحیفه لری اسلام عالمی باشینه یاغدیروب کیلنگان عمومی و خصوصی بلالردن بحث ایتوب کیلکلی کبی کونده لک غزنه لده شول قارغالانلرنڭ باشلرینه یاغمغه بولغان بلا لردن بحث ایتوب طورلر. دین اسمندن اولارق مڭ یلاب غفلت چوقورنده چوروب یاتقان مسلمانلرنڭ سیاسی مسئله لری شیطان یومغافی قیلندن اوچی تابولی طورغان صورتده چوبالیدیغی کبی اقتصادی یاقلری ده ترتیب که

جنایت ایش. بن بونی باشقه لر واسطه سی ایله دگل بلکه اوزم طوغریدن طوغری دین باشقلارندن ایشدوب یازمه یم. هم خرستیان هم فرانسر اولدیغم حالده اسلام دیننه مفتونلگم سببندن: «کاشکی اسلام عالمنده محمد عبده لر کوبراک اولسه ایدی، مسلمانلرده باشقه ملتلر قیلندن دنیا ده مسعود یاشارلر، قدر و حیثیتلری باشقه لر طرفندن اقرار ایدلنور ایدی!» دیبورگه مجبورم. اقتباس ایتدیگمز جمله لر شمدیلک اوشبو قدردر. «شورا» ده درج ایدلمکی مطلوب ایدی.

عبدالله. «مصر».

«شورا» اوشبو سوزلر بر فرانسر طرفندن جزائر و تونس، اسکندریه و مصر، مکه و مدینه ده اولان دین باشقلاری حقنده سویلانمشدر. بونی درج ایتدیگمز ایچون بخارا و تورکستان، قفقاز و داغستان، روسیه اسلاملرنڭ دین باشقلاری اوپکه فیلماسونلر.

شعر:

طورمش

طوتندم طور مشه نڭ دینگزنده:
یوزهرگه طوقتامی کیچ کوندزنده.

خوف یوق اوڭغه، صولغه کوزده صالحیم
امید تام، کر کوکل شادلق یوزمه.
بتون دنیا میگا مغلوب، مین اوستون؛
یوزن بیردی جهان قوت اوزمه.

بر آزدن جیل چغوب دولقن طوتوندی
بوتاب، ظلمن سیبار بوممی کوزنده.
قویباش یوق، کون قارا کفی، بختم اوچدی
خوف دشماندن آرتدی اوز اوزمه.

همان مین تیره نهم بوز مککه بولده
لکن یوق آله بارماق هیچ اوزمه.
شولای ظلمی آشوب کوب کونلر اوتکاج
کیتنه بنگاو سیزوب تیز اول اوزنه.

طوغاننن بیرلی مین «طورمش» له اوینیم

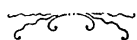
ایزه طورمش؛ ایزهم بعضاً اوزنده.

فیام الدین بولداشی.

ایشاک قایغورتقان» اعتقادند بولغان تاتار، بار ایگونینی طوق یلده ۲۵ - ۳۰ تین بها ایله ساتوب بتره در. اول اوزینی شوشی یلنی بای حسابلاب، آز حق ایله کشی گه خدمتده ایتمیدر. کونلوك ۸۰ تین وباخود بر صوم سوراب یلنك كوبیسنی ایشسز اوتیکاره در. «آشابه اچارمه بار ئلی» دیو بار ایگونلرینی ساتوب، آشابه بتره در. ایکمک بهاسی قیمتله باشلاغانده بزنگ آغاینگ ایگون لری ئلله قایچان ساتیلوب بنگان بولغانغی سببلی، اول اوزی ساتقان بهادن ۳ - ۴ مرنیه آرتق بها ایله ساتوب آلورغه مجبور بولادر. آچلق یلنی آز حق ایله کشی گه اشلی باشلاسه اول یلده ایکمک قیمت بولغانغی سببلی ایش حقی او جماعتینی طویدیرغده یتمیدر.

مونه بو تأسفلی واقعه لر بزنگ کوز آلدیمزده بولغان واقعه لردر. اگرده اول اوزینك حصه سینه نیگان یرنی ساجسه، طوق یلنی بار ایگونینی یوق بهاسینه ساتوب بترماینچه آنلرنی آچلق یلنر اوچون ساقلاسه، طوق یلنرنی اوزینی بای بولدم حسابلاماینچه، باشقه لرغه خدمت ایتوب ایگونینی قالدیرغه اجتهاد ایتسه هیچ شبهه سز بزنگ مسلمانلر بو چاقلی آچ بولاقلر نوگل. لیکن آنلر آلائی ایتیلر. آنلر همانده زماننك آچی وعظلرندن عبرت آلماینچه «نوکل خدا» دیو مشقت دیکگزینه آرتلی آلونلی باروب چومالر. بزگه ایندی اول صوقور «نوکل» لردن توبه استغفار ایتارگه، قولدن اوچقونغان بایلقلرنی قایتارر اوچون یاگا زمانده یاگاچه ایش قیلورغه تیوشلیدر.

مادی آتلا سوف

لطائف

۱۲۴

وعظ سوبلاوچیلردن بری: «دنیا ایله آخرت گه باشقه دخی بر عالم وار، آنك اسمی - داسیه - اولوب اولبری قیاردن اشلنگان، بتون حیوانلری قیار، اوزلری ده قیار، قیارلری ده قیار، آنلر اوزلری بزنگ دنیانی اصلا بیلیملر بز هم آنلردن هیچ معلوماتمز یوق» دبه وعظ سوبلا دیکنده دکلاب اوطور وچیلردن بر آدم: «اوزگز، بزنگ آنلردن خبرمز بوق دبه سز اوزگز آنرنك حالرندن خبر سوبلیسز، بو نیندی اش اوله در؟» دبه صورمش. وعظ سوبلاوچی بوگا فارشو: «آنك عجب بری ده شونده!» دیمشدر.

مالونماز درجه سینده چوبالوب، اوجی تماما یوغالور درجه سینه کله شد. اول قارغالمشدر، سیاسی جهندن بار چهسی قل بولدقلری کبی معنوی جهندن هم آنلرنك همه سی یارلیلق، آچلق نادانلق، تعصب قملریدر.

یوغاریده ذکر ایدلگان بلالر یر بوزنده گی جمع مسلمانلر اوستونده حکم سورمکده ایسه ده، لیکن بز بو اورونده خاصلاب روسیه مسلمانلرن نغنه بحث ایتونی تیوشلی کوره مز:

روسیه مسلمانلری اوستینه آچلق جفاسینك یش یش هجوم ایتوب آنلرنی هلاک ایتوونده تورلیچه سببلر بولووی جائز ایسه ده لیکن اول واقعه لرده چن سبب مسلمانلرنك اوزلرنده در. اوی - صو اورونلر اوزلرنك یارادیلشلی ایله کوکلن یاوغان هر بر یاغورنی اوزلرینه جیبوب طور دقلری کبی روسیه تاتارلری ده اوزلرنك یارادیلشلی اوشاندای طورمش و بورونغی اوروملری ایله بتون بلالرنی اوزلرینه جلب ایتوب طورلر. یوغوشلی رنجولرگه یارادیلشلی ایله طورمشلی موافق بولغانقلری سببلی آنلردن ایك کوب ضرر لانوچیلر بزنگ تاتارلر بولدیغی کبی آچلق ایله یارلیلق دن ۸۰ ایك کوب جفا چیکوچیلر شلوق تاتارلردر. یاصالغاندوق توبسز ایتوب یاصالغان چیلکنی طوتوروب بولماغانغه اوخشاشلی، بزنگ مسلمان لرنك ده احتیاجلرینی آزماز اعانه لر اوشاندای کوچکنه گنه اصلاحلر ایله اصلا توزه تورگه ممکن توگلدر.

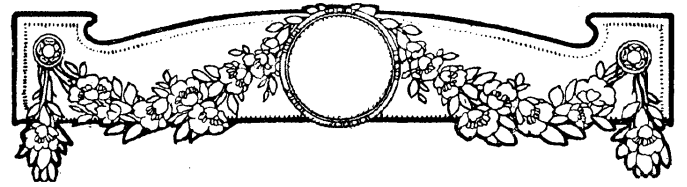
باشقه مسئله ارمز اساسندن اصلاح ایدیلونی تلادکلری کبی خلقمزی آچلق بلاسندن فوتقارو اوچون ده آنلرنك اقتصادی حاللرینی اساسندن اصلاح ایتمک هم ده آنلرنی دنیا بته؛ آخرت یینه؛ دنیا مئگولک نوگل؛ دنیا کافرنگ اوجماخی؛ یازغاندن اوزغان یوق؛ ایرته گهنی ایشاک قایغورتقان وغیر بو کبی انساننی یارلی ایتارگه مجبور ایتکان اعتقادلردن فوتقارمق تیوشلیدر. مسلمانلرنك کوبرهک ایشلی انساننی منقرض ایتوچی عمللردن عبارت بولدیغی کبی آنلرنك کوب اعتقادلری هم انساننی انقرض دریا سینه سیزدیرماسدن سوراب باروچی زهرلی اعتقادلردن عبارتدر.

بزنگ تاتارلرنك آچ بولولرینه یوغاریده ذکر ایدلگان اولوغ سببلردن باشقه، دخی ده کچکنه سببلر بار. مثلا: بر چواش اوزینك الوشینه نیگان یرینی ساجوب، فاره کونلری اوچون کییانلرینی صاقلادیغی حالده «ایرته گی نی

لیتیرانوری ای ژیزنی» ژورنالنده شولر آراسینه سانارغه یاری. چونکه بر قسمی کتابلرغه (بالخاصه ادبیات کتابلرینه) مخصوصدر. بو ژورنال آیده ایکی دفعه چغا، بهاسی ۳ صوم. یوغاریده مذکور کتابلر ژورنالینه باشقه ینه بر ژورنال بار. کتبخانه چیلک که مخصوص. «بیبلیوتیکار» (کتبخانه چی) اسمنده گی بو ژورنال «پتر بورغ» ده یلغه ۴ دفعه چغا. بهاسی ۳ صوم.

بولرینی نزوب ذکر اینودن مقصودم روسلرده کتابلر ژورنالینگ کو بایگانلنگن، بفاء علیه بو اشننگ نی درجه گه چه آلفه کیتکانلکن کورساتودر. لیکن بزگه، ناتار کتاب عالمینه کیاساک اش بتونلای باشقه چه. آرغنه قلم توتوب یازا بلنگان کیشیلرندده مصنف بولوب کتاب چغاررغه فالقشوپیلر کوب؛ اما یازلغان، باءلغان ومیدانغه قویلان کتابلردن بحث ایتارگه یاراتر چیلر بیک سیره ک کورونه. بزنگ کتاب عالمنده ایگ یتوشمگان توش-شول شیکلی. کتابچیلق یولنده خدمت ایتو چیلرگه و کتاب سو یو چیلرگه کتاب استانیستیکاسی و کتابلر حقنده باشقه معلوماتنی جامع بولغان ژورنال بیک کوب فایده کیتورر ایدی. روسلر نقی شیکلی آطنه لقی ژورناللرینی بزنگ کتاب البته کوتاره آلمی، مین آنی صورامیمده. حتی حاضرگه آیلق بولویده شرط ایتیم. لیکن یلغه ۶ یا ۴ نسخه گنه بولسه ده منظم وشده بر «تاتار کتابلری ژورنالی» چغوب طورسه بیک فایده لی بولور ایدی، دیم. بو ژورنال ده روسیه ده چققان مسلمان کتابلری، چیت مملکتلرده چققانلرنگ روسیه مسلمانلرینه کرکلی لری هم مسلمانلرغه تعلقلی روسجه کتابلر توغر یلرند، معلومات بیروب تورولسه بو ژورنالنی کرکسز نرسه دیب ایتوچی بولماس ایدی. بزده طبعه چیلک که مخصوص ژورنالده بوق بیت. و حالانکه مسلمانلرده مطبعه چیلک ننگ روسلر نقندن طش بیک کوب مسئله لری بار. بئاعلیه بو ژورنالده مطبعه چیلک مسئله لرنندن وموگانعلقی عروقات و یاز و رهوشی مسئله لرنندنه بحث ایتارگه ممکن بولور ایدی. موضوعسن شولای کیکرک قویغانده ژورنالنی آیلق ایتکاننده کونارر شیکلی.

مونداین کتابلر ژورنالینگ اسلام مملکتلرنده حاضرگه چه بولماوی بو مسئله نی کیچکدرگه باعث بولماسه کرک. چونکه مدنی مملکتده ومدنی وطند اشار ایله برگه طور و-یمز بزگه مدنیت خدمتده کو برک اش یوکلاندر. بو ژورنالنگ چغوی بزده کتابچیلق اشننگ توبای یولغه قویاووین کور-ساتو ایله گنه قالمیچه آننگ آلفه کیتوینه ده سبب بولاچاق.

کتابلر ژورنالی

کتاب بازاری، کتاب دنیاسی اوزینه بر کیک میدان بولوب آننگ اوزینه مخصوص مسئله لری، تاریخی، احصا-ئیاتی (استانیستیکاسی) وغیر اشلری بار. بولردن بحث ایتو، کتابلر خصوصده معلومات وفکرلر نشر ایتو، محاکمه لر عرض قیلو، کتاب اشننگ آلفه کیتوی ایچون چاره لر ازلو هر بر ملت مطبوعاتنده مهم اورن طوتادر. مدنیلی مملکتلرده کتابلر مسئله سندن گنه بحث ایتو تورغان جمعیتلر بار، اسیمزدلری بولا، باری کتابلردن غنه بحث ایتو تورغان ژورناللرده آز توگل. «پاریژ» ده چغا تورغان «فرانسده بیبلوغرافیه» اسملی ژورنال ایندی اوزینگ یوز یللق یوبیلی سن اوزدررغه ده اولگوردی. (بو ژورنال ۱۸۱۱ نچی یلده ناپالیون فرمانی ایله چغا باشلاغان وشوند بیرلی منتظم چغوب کیلنگان) بو موضوعغی ژورناللرینی روسیه ده ده بر نیچه فسانارغه ممکن. (۱ نچی) «کنیز نابه لیتوویس» مطبوعات باش ادارسی طرفندن نشر ایتولوب روسیه ده - نیندیگنه تله بولسه ده - چققان کتابلر توغر یسند، معلومات بیروب تورا. (۲ نچی) «کنیزنی ویستنیگ» کتاب ساتو چیلرغه مخصوص و آلارنگ منافعینه خدمت ایتو تورغان ژورنال بولوب کتابچیلق غه کوب یاردم کیتوره. (۳ نچی) «ویستنیگ کنیز نیخ ماغازینوف نو و اغو ژریمینی» ناؤی ژریمه مغاز-ینلرنده ساتولا تورغان کتابلر (آلار آز توگل) خصوصده معلومات بیروب تورا. بولر اوچیسیده آطنه لقی بولوب بر نیچسی یلغه - ۶ صوم، ایکنچیسى - ۵ صوم، اوچونچیسى باری - ۴ صوم. (۴ نچی) «ایز ویستیه پو لیتبراتورری، ناوقام ای بیبلوغرافیه» (ؤلوی شرکتی ننگ نشری) آیلق بولوب یلغه بر صوم تورا. (۵ نچی) «ویستنیگ تیخنیچسکوی لیتیراتورری» اسمندره آکلشلیغینه کوره بر فن کتابلرینه مخصوص ژورنال بولوب آی صابن چغا. بهاسی بر صوم. یوغاریده مذکور ژورناللر هر فایوسی پتر بورغده نشر ایتولور. (۶ نچی) «روسکی بیبلوفیل» (کتاب محبی روس) اسمنده گی ژورنال مسکاوده یلغه ۸ نور چغا. بهاسی ۶ صوم ۵۰ تین. (۷ نچی) مسکاوده چغا تورغان «بوللینینی

دوربین کوز بونلری اوزافدن کورملى، محبتلى كوكل پردهلر، چارشبلر آرقه سندن دو بغولانملى اما بعديه فالورسه كچ اولور.

ایلمینسکی و قومپانیاسی میشار ایله باشقرد یا که قرغز ایله اوزبک چوققیرینی بر اشقولا ده او قودلمسون، قوقلاشورلر، آگلاشورلر، دیپور ایدی. بونلر ایله بعضاً آچیق و اکثر حالده ضمناً و عملاً اوغراشمش «ترجمان» کؤ نه دیدکلری معلوم اولدیغندن تکرارینه حاجت کورمبورز، آنچق ۱۹۰۵ نچی سنه یه قدر «لسان ادبیه» «شیوه عمومیه» افکاری خیلی میدان آلوب ادبی و ماهر قلملر چالشه یه باشلیش اولدقیرینی یاده، خاطره کتورمک استیورز؛ ۱۹۰۶ سنه سی ماقاریا ندوه سنده لسانه دائر ویرایش امر ملی یی اونوتماق کرک دیپورز.

۱۷ اوتکابر مانیفستی ایله فزانلش حریت مطبوعات سایه سنده کتاب، رساله، ورقه پک چوق مرتبه آرتدی، بوگنا شکر ایدرز لکن «لسان» و «لسان افکاری» جویلدی؛ بوگاده تأسف ایدرز.

قرغزلره بافک: آلتی میلیونلق بر هیئت آلتی یوز مشتریلی بر غزنه وجوده کتوره میور؛ بونلر ایچون یازیلان الفبا و قرائت - اقتضای اصول تدبیرس - عوام شیوه سنده، صیبان دیلنده اولمق لازمدر اما - اقتضای ادبیات - مکتب کورنلر ایچون یازیلان بر غزنه کؤ یا که رساله کؤ شیوه سی «قول مامات» چوبانکؤ شیوه سنه تقلید ایلمک استقبال نقطه نظرندن زور جنایتدر.

بر چوق خصوصانده عوامک، خلقک حقی بیوکر. مقدسدر لکن علوم و ادبیات جهنده عوام عالمره و ادیلره تابع اولمق ایله اصلاح و ترقی یوللاری آچلور. اوزاقلره، چیلره کیتیموب روسیه مزه باقهلم: کچنلره یوم مخصوص ایلمش ادیب لامونوسوف موژیق اوغلی، عوام ییمیشی ایدی. فقط بوکشی فرق صوبویونده قرق تورلی سویلمن روس لساننی بر شیوه یه کتوروب پوشکینلرک لسان ادبیه سنه اساس قویدی، یول آچدی. بو آدمک خدمت ادبیه سی ایه پراطور بیوک پتروئک خدمت سیاسیه سندن کم دگلدر.

لامونوسوف مسالکی یورتلمیوب اوقا، قاما، ولغا، پچورا، دنه پر بویلرنده حالا جاری اولان عوام شیوه لری برر لسان مستقل عد ایلمش ایسه بوکون روس ملتکؤ حالی پک آیانچ اولوب مثلاً «فرانسکی تیلیغراف» شو

بو اشکؤ اساسلی صورتده وجودکه چغوی کنا بچیلرکؤ تشبثی ایله یا آلازک قاتناشوی ایله گنه بولا چاغندن، فزان شهری روسیه ده مسلمان کنا بارینه مرکز صانلدیغندن «کنا بار ژورنالی» چقار و اشینی فزان کنا بچیلرینه عرض ایته من. اگرده بو اش که آلاز اهمیت بیرسه لر، بو اش که استعدادلی بر کشی چنلاب صرغانوب کر و شسه مونکؤ وجودکه چقا چاغی، و کوتو- لگاندن طش فایده کیتوره چکی شبهه سزدر. آرخنه همت وغیرت!

لسان کرک، لسان!

استانبولده یکی تأسیس ایلمش «تورک یوردی» کؤ «زبان کتب خانه سنک» اعلانی وار. شایان دقتدر، شایان تفکدر.

روسیه ده طبع ایلمش «اللزومیات» «ترکی خطبه لر» «المرأت جدیده» «تحریر المرأت» «ابوالعلاء المعری» و غیریلرکؤ «استانبول بازارنده امثالی اولدیغندن» عثمانلی تورکلرینه تقدیم اولنیلورلر. نسخهنی فلان غروشه صاتیلور. نه ایچون صانده مسون؟ گوزل یازلمش کتاب بتون تورک عالمکؤ مالی و فخری دگل می؟

«زبان کتب خانه سی» پک گوزل تشبثه بولنیور؛ روسیه تورکلرینکؤ ادبیات جدیده سندن بر نیچه اثرلری عثمانلی بازارلریه تقدیم ایدیور روسیه ده انتشار ایتدیکی قدر ترکیاده دخی منتشر اولسه لر فائده سز ایدی. اما اکثر سنده کوربله چک چاپاتالی فلم ایله فرالانمش اورام و بورلاق شیوه سی، رواجلرینه مانع اوله چقدر.

مثلاً اسحاقی کؤ «انقراضی» استانبولده او قولمازی، فائده سی اولمازی ایدی؟ اولوردی اما لسان، وای لسان! هر یلغه بویونده بر خان، هر صوبویونده باشقه بر سیاست ملتکؤ باشنه خرابلق و ضعف کتوردیکی معلوم اولدیغی حالده هر محررکؤ باشقه بر شیوه یه هر قلمکؤ باشقه بر قاعده یه چالشه سی، استقباله ادبیاته سد چکه چکدر. یک لسان اوله یان وجود اجتماعیه کؤ بر قنادی بوزلی دگرده دونوب قالمایه، دیگر قنادی آتشد قاورولوب کول اولوب صاورولمه یه محکومدر.

سد چکمه لم . ایلروده جزاسی پک آغر اولور . مشهور . کمال بک بوغازلر دائره سنده فالور ؛ ساده یازان شاعر محمد امین بک تاغویی عراسنه قدر ایشلر ، « طاک یلدیزی » وولغا کنارنده فالور ، اما « شورا » نڭ لسانی اولدقچه ایشلنور ، یول آلور .

فنون و ادبیانندن ، یک ملت اولدیغیزدن دم اوران بزلر دگل میز ؟ افندیلر ، لسانسز ملت و ادبیات نروده اولمش که بزده اولسون ؟ جاوباش ، استرلی باش ، توغر و قزل قوم جهاعتلری لسان و ادبیات مستقوله دعواسنه تونوب یوریسهلر « ملت » اوله میوب قالورلر ؛ بو بر حقیقتدرکه اعتراف ایدهلر عکسی حالده بزه بونی باشقلر قتی صورتده تفهیم ایدرلر . قارت . « ترجمان » .

بز تورکمز (*)

IX

(عبنا)

محترم « شورا » مجموعه سی نڭ ۸ نچی هم ۱۱ نچی سانلری نڭ بیتلرنده بز « تاتار ایمه سز » دیگن دعوا مزنڭ دایملرینی ، اوقوچیلرغه ، عرض ایتمش ایدک . تاریخیزدن مقتی سندلر آلوب ، تورکاکمیزی سویله مش ایدک . بو کون روسیه قولنده راحت یاشاغان میلیونلرچه مسلمانلرنڭ همه سی تورکی ایدکلرن ، هم تللری تورکیچه ایدیکن بیان ایتمش ایدک . شو بیچاره صافی و اصل تورکی بالالری نڭ موینلرینه جبرا « تاتار » لقب نڭ تاغلولی روس مؤرخلری نڭ غلطی ایدیکنی کورسه تمش ایدک .

اوقوچیلرنڭ ذهنلرنده توغان بعض شبهه و ترددلرنی کیتهر و اوچون ؛ بو مسئله تاریخیه نڭ بحث ایتلوندن فاندای فائده لر بارلقنی توشندرو اوچون ؛ « تاتار » لغتدن کورلگن ضررلرنی ساناو اوچون تاغی بر آز سویله رگه لزوم کورلدی .

عالمجان ابراهیمف جنابلری ۸ نچی سانلی « شورا » ده

(*) باشی کچن سنه ۱۱ نچی عدده .

یولده یازی یازمهیه مجبور بولنوردی :

Нашъ краспадинг осерчалъ и ггоритъ пѣхатъ то поѣду коль да дадите яще Рихахуръ тѣмъ часомъ калякаль съ дохтуромъ о лебедяной болѣсти и, послухавъ рѣчи краспадинта, больно осерчамши, ггоритъ ему—чаво клянчишь? далече ли ѣхатъ то!

بوکون وولغا اطرافنده قارالانان « تورکچه » بو روسچه درجه سنده در . غزته لرمزه دقت بیورلسون ؛ غزته لرک بزنچی صحیفه سنده گی شیوه و املا ایکنچی صحیفه دن باشقه چه در . غزته لرمزه اوچ تورلی قلم اوینادیغی اربانه ظاهر در . اوچیتل قلمی ، معلم قلمی ، ادیب قلمی فارما قارشق !

افندیلر تورک قلمی حاجت ، تورک . قافقاز یاده لسان فارسی حکم ایدیوردی ؛ آذر بايجان تورکچه سی ایله یازی یازمق عیب ایدی ؛ لیکن قافقاز یایلر فارسی بی ترک ایله آنا دیلنه باش اوروب آرز زمانده بابا آتا دیلی اولان « لسان ادبی » یه خادم و مالک اولدیلر . اورنا آسیانڭ ترکستانڭ - اربا کشلرندن صرف نظر - علماسی و اهل معارفی لسان ادبی بی ترجیحه هیچ تردد کوسترمیور ، چونکه اسکی چغاتای ادبیاتی و میر علی شیرلر سایه سنده بونلر حس ایدین حصه لی اولوب نفیس لساندن لغت و ذوق آلورلر . گوزل یازی ایله قبا یازی بی تمیز ایدیورلر .

ولغا بویونده خدمت ایدن شاگردلرم و رفیقارم باشقه بر یولده چالشیورلر ، بیلمم ننددر - محبت محلیه دن می ، ده فائده لی اولور خیالندن می لسانڭ نفیس ساکنه ، برلیکنه لازم درجه اهمیت ویرمیورلر لیکن بش سنه لک تجربه دن صوگره مسلکی دوغر تئوق ، درستلمک لازمدر .

غزته اوقویان ، ادبیاته قولاق سالان صنفی علمیه مز و شاگردلرمزد و اهل تجارنڭ بر قسمیدر . بونلر آزمی چوق می کتاب کورمش ترکیاته آشنا اولمش اولدقلرندن نفیس و فاعده لی لسانه مائلدرلر ؛ گوزل و ادبی لسان ایله تحصیل و تربیه ادبیه لری ترقی ایدردی . بونلر ادبیانمزڭ جهت اقتصادی سنی تأمین ایدنلدر . بونلر بورلاق شیوه سندن یوقارو طبقه یه چیه مش عالی صنفدر ؛ بونلری تکرار « نازات » کرو چکهک هیچ بر تورلی تصویب ایدیور شیلردن دگلدر . یاز بیچیلرمز ، کتابچیلرمز ، ناشرلرمز دفترلره مراجعت بیورسونلر ؛ بو دیدکلرمزی ده گوزل آگلارلر مشنری کیم ، اوقویان کیم ؟ عثمالی تورکلری عربی فارسی ایله آنا دیلنی سوندردیلر . برارده بو طرفده عوام شیوه لرینی ایلر و سوروب ساده و فاعده لی تورکچه یه

اوپرینوب، ادبیاتن بلوب، شونیدن قانوده دیب بلگه نلر. چونکه بر ملتنگ تاریخی - اوزینک حیات کتابیدر. اول شونیدن اوزینه کیرهک بولغان جملہ درسارنی اوپرینور. بر ملتنگ تاریخی - تورمشلرینک وقلغان اشلرینک کوز-گیسیدر. اول شوکا قاراب اوزنده بولغان همه کیمچیک - لری اصلاح ایتەر. بر ملتنگ تاریخی - لوح المحفوظیدرکه، -کشیلرگه شونیدن الهامات ربانیه مکشوف بولوب، تورمشده - غی یول وقاعدہلر شونیدن استخراج ایتلورلر.

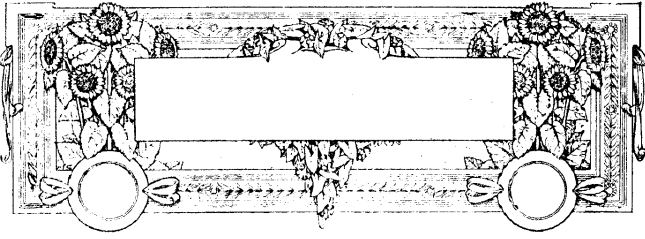
شولای بولغان سوک هر کم، بحسب الطبیعه، اوزینک ملی تاریخن تیکشره باشلاسه بر «تاتار» دیگان سوز اورتاعه چغوب، قارا تومان بولاده بوتون ملی تاریخ عا - لمینک ضیاسن تومالاب، مطالعه ایهسن قانقورتاده قویادر. شول وقتلرده کشی آرزاق آغہ اومتاب ازلهنه باشلاسه آلدندن حقیقت قویاشلری تووب، نگی قارا کغی تومان یوقه آیلانوب، شونیدن سوک تاتارلق دیگان نرسه اوزندن اوزی باطل بولادر. ایشنه شول وقتلرده کشی اوزی ایرشدیگی حقیقتلرنی بوتن جنسده شلرینهده بلدرسی واو حقیقتلرنک بولن کورسه تهسی کیلدر.

مدرسه لرده شا کردلرگه یعنی ملتنگ یاش صنفینه ملی تاریخ درسلی سویلندینگندہ درسار «تاتار خانلری»، «تاریخ قوم تورکی» کبی ترتیبسز یازغان کتابارچه اوقو-تلمای، بلکه توبه ن یاقدن باشلانوب اوقوتلسه یعنی بو کون ترک (ذو حیات) بولوب دنیاہه یاشامقده بولغان تورکی قوملرنک اصللری تیکشورلسه، شا کردلرگه اوزلرینک کم بالاسی ایکانی بلدرلسه شو وقت تاریخ نامنه ثلله نینده ی غلط وخرافاتلرمی سویلنه چک؟ شا کردلرنک ذهنلری ثلله

قایدن چققان موهوم «تاتاریزم» ایلمی چوبانلاجق؟ مثلاً: بو کونگی نیژنی، قازان، رهران، تامبوف، پینزا، سمبر، ساراتف، سامارا، اوفای، پیرم، وه تکه، اورنبورغ غوبرنالرن تشکیل ایتکان جیرلر ۱۲ - ۱۳ نچی عصرلرغه قدر «بولغار خانلغی قولنده ایدیلر. بو کونگی جنوبی روسیه، قفقاز، تورکستان جیرلری قپچاق - خزر - اویغور خانلری قولنده ایدیلر. شو مذکور جیرلرنک خلق لری بولغار - قپچاق - خزر - اویغور ایدیلر. بولر باریده بر آنانک بالاسی کبی «تورکی» ایدیلر. مذکور غوبرنالرده بوکون سلامت یاشاگان خلقلر شولرنک بالالریدلر. باری بر توغان - فارنداشدرلر. بولرنک اوزلرنده کوچ آزابوب

بزرگه فارشی بر مقاله یازوب، تاتارلق و تورکک حقدہ بختله شونی نیوشسز کورسه ته و بو حقدہ مناظره قلمشونی اورنسز تابادر. «تاتار اوغلی» ده ۴ نچی سانلی «شورا» نک قاپقچنده بزنی تاریخ حقدہ سوز سویله ودن و تاریخی مسئلهلر ایله اوغراشودن طیا. و بو مسئلهنی چاچ، پالتو و چاپان مسئلهسی کبی تمسز مسئلهلر قاتارینه قویادر. شبهه یوق، چاچ و ساقال، پالتو و چاپان مسئلهلری توزسز و تمسز مسئلهلردنلرلر. برهولرنک چاچ و ساقال یاقلی تار - تشولری مجرد هوای نفسانیلرینک تلهگی اوچون، ایکچیلرینک چاپان اوچون قچقوشولری محض وسوسه شیطانیه دن بولدیغی اوچون - تمسز و ترقیمزغه کیرته بولغان توزسز مسئلهلر دندرلر. اما تاتارلق و تورکک مسئلهسی تاریخی مسئله بولوب، حیات و عمران همه ملی مسئله بولدیغی اوچون غایت مقدس بر مسئلهدر. بزده علمادن و ملتکه یول باشچیلق قلوچیلردن سانالغان بیک کوب خاقلر تاریخه، فقط تاریخ بولدیغی اوچون، انکار ایتەرلر. تاریخه حکومت ریاضیه و طبیعیه گه قاراغان قارا کوز بلن - اوق قاراب، تاریخ مسئلهسی و مطالعهسی ایله اوغراشوچیلرنی مکر وه کورورلر. مرجانی حضرتلرن تاریخ یازدیغی اوچون سوکیدلر. «شورا» محررینک تاریخی سوزلر سویله دیکی اوچون بولدیلر. لکن اول زمره لایفلحون ایکی آیاقلی حیوان بولقلرندن معذوردرلر؛ اما ملت آلدنده توروچی شاعر و محررلرنک تاریخی مسئلهلر قوزغاتقان اوچون آچولانولرینه بز وجه تابا آلمادق.

تاتارلق و تورکک مسئلهسن قوزغاب ماتاشوچیلرده باشده بوتن خلقلر ایله بر اتفاقده اولارق اوزلرینک تاریخلری حقدہ هیچ نرسه اویلامای یورگانلر. بر وقتلرده اوز ملتلرینک آرتنده فالقلرن و مونچه غفلت اویقوسینه تالقلرن کورگانلر. کورگانلرده سبیلرن آراغانلر؛ بر آرتدینه و برده آغی یاقلرینه قاراغانلر. قاراغانلرده کورگانلرکه، خلقمزنک جمودی نک کوب سبیلرندن بری - اوزلرینک کم ایکانلک - لرن بلمهولری؛ ماضی لرن اونتولری؛ قضای آسمانی غه اوچراب یاخود وسوسه شیطانی گه ایهروب، برن بری تا - نوملوی و برن بری یات سانلوی، بری دیگرینه شفقت و یاردم قولن سوزملوی ایکانن کورگانلر. بلگانلرکه، کیلچک زمانلرده اوز ملتلرینک جانلی ملت بولوب راحت کوروی، و باشقه ملتلر قانارنه تیکلک اوزرنده عمر سوروی - اوزلرن تانوده، بری برینه قارنداش ایکانینه اینانوده، ماضی سن

«ايگەرچى» سوزى حقنە

«شورا» نىڭ اوتكان (۲۴ نچى) نومرنە حبيب افندى اسحاقى «ايگەرچى» لفظىنىڭ معناسىنە توقتالوب قالما. شونلقدن اول توغرىدە بىر نېچە بول يازارغە تەلەم .

آرش ايگەمگى پشورگانە ايگەمگى لىنى ئەو لەب بتورگاچ قواص چىلاگىنىڭ توبىنە، قىر يارنە ياشوب قالغان قامرلرنى جىوشدروب اويوشدروب بىر كچكەنە ايگەمگى ياصىلر . شول كچكەنە ايگەمگى «ايگەرچى» آتالادر بعض وقت مېچدە اورىن قالماسه مونى يوللىقغە قويوب پشوررگەدە بولا . اوللردە عادىتى ايگەمگى ۸ - ۱۰ قداق آورلغندە بولدىغى حالدە، «ايگەرچى» ۳ - ۴ قداق آورلغندە يا كچرەك يا آزغىنە زورراق بولورغە توغرى كىلە . حاصل مونىڭ زورلغى قالدق قامرنىڭ مقدارنچەدر .

عادىتدە آطنەلىق صدقەغە شونى بېرەر . بعض وقتدە صدقەغە بېرو ايچون خاىلاب كچكەنە اولچاودە ايگەرچىلر سالونە وەر بىر كچكەنە سالونغان بتون ايگەمگى گەدە «ايگەرچى» دىب آيتەلر . عمومى آيتكاندە آنىڭ قالدق قامردن بولوى شرط توگل . آزغىنە بولغان آرش قامرىن «ايگەرچىلر كەنە» دىب سويلاشەلر .

«ايگە چىمىڭ اوينە بارغانچى بىر ايگەرچىلر اون تارتورمن» مقالينىڭ معناسى - كشىدن صورانچە اوزم اشلەسەم فايت لىراق بولور دىمكىدر . ايودە قامر اشى بولغاندە اون يتوشداسە كورشى - آرشى دن اون صوراو بولغالىدر . الوكىكى زماندە، اوننى آقچەغە ساتو عادت بولمىغانغە موندای صوراولارنىڭ يشراق بولدىغى طبعيدىر . شونداين چاقلردە يتوشمگان اوننى كشىدن اونچكە صورامبچە ايودە نول نگرماندە تار توموافق بولدىغىن بىيان ايتولە . ايگە چىمىڭ اوينە (اون صورانچە) بارغانچى بىر ايگەرچىلر اون تارتورمن دىب آيتورگە مناسب بولادىر . ايگەرچى - بتون ايگەمگى لىر ايچندە ايڭ كچكەنە اولچاو بولغانلقدن بو اورندە آنى واحد قىياسى ذكر ايدالگاندر .

سوزى .

چىت خلقلر تالاي باشلاغان سوڭ اويغور قازنداشلرى اوز - لرى باشلىق قلمىق بولوب بارن بىر اداره گە جىدىلر . شو مذكور خلقلرنىڭ بالالارى آرتا بوكون يكرمى ميليونغە بالغ بولمشدرلر . بوكون روسىدە يكرمى ميليون توركى قوملر شولاردىر وغير .

خوش ؛ شوڭا اوخشاغان درسلر ايچندە «تاتار» سوزى فايدىن كىلوب قستىرلادر ؟ خرافاتلردە كورسەنلە تورغان تاتار بن آلانچا ايله بىزنىڭ نە كىبى مناسبتىمىز باردىر ؟ تاتار ايله حضرت نوح نبىنىڭ آراسى آلتىغىنە بوون ايمىش . ياقن زماندە ياشاب اوتكان بولغار بابالرمىزغە ياشونى مكره كورسەك ، تاتار بن آلانچاغە باروب توقتاغانچە ، حضرت نوحنىڭ اوزىنە ياشابىق . (اول چاقىدە پىغمبىر بالاسى بولغان بولوب ، ايزگىياردن سانالورمىز !!) .

تورك اوغلو .

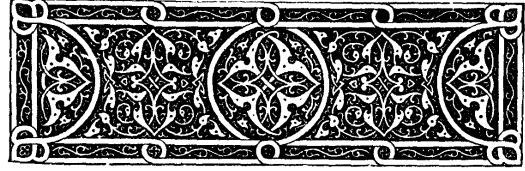

شعر :

* * *

اوبىقى ايله بىر طانم جاهللىك انعامنە
بىستون ياندىق ، يا قىلدىق دەر دون آلامنە
جەملە نىڭ غەندەك چىركىن ، يامان بىر ملت ايك
باقىمادىق زىراكە حقك امرىنە ، احكامنە
علمدىن ، آدابدىن نىفرت اوبوب غفلتەھب
كور كورانە گزوبن دوشدىك جەھالت دامنە
جىلە كر ساقى كىبى بو زاھو خولباپرست
توكدى زەر جانستان حقك شكىرلى جامنە
مات اسلامى ايتدى سربىر جاهل جنون
كندىسى يتدى ، كمال عشرتيله . كامنە
قصرده نازيله ياتدى فارسىسنده آشلچاى
بىر صارلىق غفلتك شمشىر خون آشامنە
الەگى حال حىاتى بىقدى بىر باد ايلدى
سودىكى حورى ايله فردوس اعلانامنە
يا محمد دور مزاركىدن ، دى سس و امنا!
تازەدن بىردە چالپىش بو امىڭ انچامنە
على عباس مندب . «حقىقت افكار»

تربيه و تعليم

« دعوت و ارشاد » مدرسه سينگ نظامى

(مصدره تاسيس ايدلنه چقدر)

مدرسه

- ۱) « دعوت و ارشاد » مدرسه سى، باشقه كليهلرده اولديغى كى هر تورلى علملر، فنلر تدریس ايدلنورگه مخصوص «اسلامى» بر مدرسه اوله چقدر. بونده دينى تربيه و علوم اسلاميه گه كامل اعنتا قيلنه چق و عالى قسمندن اسلام مرشدلرى، واعظلىرى، دعوتچيلر، مدرسلىر چيقارله چقدر.
- ۲) مدرسه، «دعوت و ارشاد» جمعيتى نظارتنه اولوب اوشبو جمعيت اداره سى طرفندن انتخاب و تعيين ايدلمش «مدرسه هيئتى» اداره سنده اولور.
- ۳) جمعيت اداره سى، وظيفه لى مدرسلىرى همده مدرسه هيئتى طرفندن حاجت كورلمش مأمور و خدمت اهللىرىنى تعيين قيلور.
- ۴) درسلىر، عرب لساننده اولوب، آوروپا تيللرندن برينى اوگرنمك شاگردلر ايچون مجبورى اوله چق، آرزو ايدوچيلر ايچون نوركى، فارسى، اوردوى، ملای كى اهل اسلامدن كوب قسملر آراسنده مستعمل اولان لسانلر اوگره توچيلر قويلنه چقدر.
- ۵) اوقولاچق علملر و درس روشلىرى آيروم جدول ايله كوسترله چقدر.
- ۶) درس پروگراملىرى و درس ترتيبلىرى، «مدرسه هيئتى» طرفندن توزولوب «جمعيت اداره سى» جانبنندن تصديق اولنه چقدر.
- ۷) مدرسه ننگ عالى قسمى «مرشدلر صنفى» و «داعيلر صنفى» اسمنده ايكى صنفدن عبارت اولوب هر صنفه تحصيل مدتى اوچار سنه اوله چقدر. «داعيلر صنفى» نه كور ايچون «مرشدلر صنفى» فنلرندن امتحان و يرمك لازم ايدلنه چق و جملسى آلتى سنه اوله چقدر.
- ۸) اوشبو عالى قسمگه حاضرلنور ايچون بر سنه لك

«تخصيره» قسمى هم اولور.

۹) دالى قسم شاگردلىرى مجانا تربيه قيلنورلر، اجتهادلرينه و حاللرينه كوره داخلى شاگردلر ننگ هر برينه بر ريالدىن آز اولماز شرطى ايله اعانت و يرلور.

۱۰) درس مدتى سنده، توفز آى.

۱۱) سنده اوچ آى همده تدریس موسمنده كلمش روزه و قربان بايراملر ننگ هر برنده برر هفته تعطيل اوله چق.

۱۲) تعطيل وقتلر ننگه داخلى شاگردلر ايچون مدرسه ده طور مق ايله اوپلرينه قايتمهق آراسنده اختيار اولوب مدرسه ده فالوچيلر ايچون بعض بر درسلىر ايله مشغول اولمهق شرط قيلنه در.

۱۳) شاگردلر، مدرس و خادملرنى مدرسه ننگ نظرى قبول و انتخاب قيلور، حاجت اولديغنده مدرسه هيئتنده مشورت ايدر.

۱۴) مدرسه ننگ اوزينه مخصوص طبيعى، عمومى مبصرى، كاتب و حاجت قدر مأمورلىرى و بونلر ننگ معاونلىرى اولنور. بونلر مدرسه ماللىرىنى حفظ قيلورلر، كرك نرسه لرنى صاتوب آلورلر و شاگردلرگه توزيع ايدرلور.

۱۵) مدرسه ده اوشبو ماده لرگه مخصوص دفترلر اولنور:

۱) مدرسه هيئتى قرارى يازلور ايچون. ب) داخلى شاگردلر ننگ اسملىرى و تعريفلىرى يازلور ايچون. ج) اوشنداق خارجى شاگردلر ايچون. د) امور صحيه ايچون. ه) مدرسه اداره سنندن چيقمش يازلور ننگ نسخه لرى آلنور ايچون. و) آلنمش و يبارلمش يازلور ننگ رقم و تاريخلىرى يازلور ايچون. ز) درسگه متعلق اسباب يازلور ايچون. ح) حاجت اصليله لرى يازلور ايچون. ط) مدرسه خزينه سينه قيلنمش همه واحسانلر يازلور ايچون. ي) مدرسلىر ننگ تعريفلىرى و ترجمه لرى يازلور ايچون. يا) خادملر و آنلر حقنده ملاحظه لرى يازلور ايچون. يب) مدرس و خادملر ننگ آيلىق وظيفه لرى يازار ايچون. يچ) عمومى مصرفلرنى يازار ايچون. يد) كتبخانه ده اولان كتابلر حقنده معلومات يازار ايچون. به) چيتمدن زيارت قيلور-چيلر طرفندن مدرسه گه عائد ملاحظه لرى و فكرلر يازلور ايچون.

شاگردلر (مرشدلر و داعيلر قسملر ننگه)

۱۶) داخلى شاگردلر ننگ قبول وقتلر ننگه اوشبو شيلر شرط اوله چقدر: ۱) تمام سلامت ايدىكى حقنده طبيب شهادت نامه سى اولمق. ۲) انصافلى و ديندار، گوزل سپرتلى اولمق. ۳) ياشى ۲۰ ايله ۲۵ آراسنده اولمق. ۴) قرآن كريم ننگ بر آز مقدارى اولسه ده حفظنده اولمق (اولگى اوچ پيل

عرض ایده بیلورلر بونئکله برابر قناعتلنمازلك جواپلرغه، قناعتلنئك صفتنده كورلمكلى جائز دگلدر .

(۲۷) خارچى شاگردلر حقنده اوشبو نرسه لر شرط : سلامتلئكلرى حقنده طبيبن شهادت نامه لرى اولسون، سيرت و ادبلىر گوزل اولوب اوزلرى و كيوملرى نظيف همده عربجه سويلاشرگه مقندر اولسونلر، درسلىرى فهم ايدر قدر علوم عربيه بيلسونلر .

(۲۸) خارچى شاگرد اوله چق كيمسه، عريضه سى ايله برابر قانقى درسلىرگه مداومت ايده چكنى ومدرسه نظاملىرىنى التزام قيله چغنى بيان ايدوب كلغلدر تابشور و ترجمه حالىنى هم يازوب ويرر .

(۲۹) شاگردلىرى قبول اينمك و ايتامك حقنده مدرسه اختيار ايدر .

(۳۰) هر شاگردنك خصوصى دفترى اولوب اوزينك اسمى وباشقه تعريفى، پروگرامده كوسترلمش فنلردن انتخاب ايدلنه چك درسلىرى، فن و استاذلىرى يازلور، استاذلرينك ملاحظه لرى ده قيد اولنور .

معلملر

(۳۱) معلملرنك سيرتلىرى گوزل اولوب آداب دينيه واجتهاعيه لرى كامل اولوق همده اوز وظيفه لرىنى ادا ايدرگه مقندر ايدىكلرى عقده شهادت نامه لرى اولوق شرطلر .

(۳۲) مدرسه نظامى دائيره سينه شاگردلرگه دينى، عقابى، جسمانى تربيه ويرمك معلملر وظيفه سيدر .

(۳۳) بونك اوستنه معلملر ذمه سينه اوشبو شيلر امانت ايدلنور : (ا) هر درسدن بر فاچ دقيقه لر مقدم اوله رق مدرسه ده حاضر اولورلر . (ب) درسلىرى فصيح عبارت ايله اوقوتورلر، حاجت وقتنده مثاللر و شاهلر ايراد ايدرلر . (ج) درس وقتنده مناسب سوز نرسه لر سويلاب عرضائع ايتبارلر . (د) درسلىرى آكلاتورغه طريشورلر، آكلاماوچيلر وارلغنى بيلديكلرنده متى اوچ مرتبه گه قدر تكرر قيلورلر . (ه) شاگردلر طرفندن درس گه متعلق بحثلر كنورلديكنده قبول ايدوب جواب ويررلر . (و) شاگردلرگه شفقت و احترام اوزرنده معامله قيلورلر شك و شبهه لرىنى دفع ايدوب صدق و عزة نفس صاعبى قدرلر اولمقارينه غيرت ايدرلر . (ز) ۳۰ نچى ماده ده مذكور اولان خصوصى دفترلرينه شاگردلرنك درس گه متعلق حاللرىنى يازوب طورلرلر . (ح) شاگردلرنك عبادت و رياضت بدنیه همده آشامق ايچمك وقتلرنده نظارت ايدرلر .

ايچنه تمامنى حفظ ايتمك شرط اوله چقدر . (۵) نحو، صرف، فقه فنلرىنى وحسابنك ابتدائى قاعده لرندن خبردار اولوب املاسى درست، يازوى گوزل، عربياتنه مطالعه سى ضررسز اولوق . (۶) ايسكيدن اسلام عائله سينه منسوب اولوق . (۷) مدرسه نظام نامه سىنى مطالعه ايتديكندن صوك « اوشبو نظاملرغه اطاعت ايتمك شرطى ايله مدرسه گه كرم » مضموننده يازوب اشانچ كلغدى ويرمك . (۸) شونك ايله برابر اوزينك ترجمه حالىنى ده يازوب تابشورمق .

(۱۷) مسابقه وقتنده بايلرغه كوره فقيرلر، آوروپا لسانلردن خبرسزلىرگه كوره بيلوچيلر، قرآنك بعض يلرلىرى كنه حفظ ايدوچيلرگه كوره تمامنى حفظ ايدوچيلر ترجمه قيلنورلر . (۱۸) شاگردلر، ممكن قدر مختلف اورنلردن و بوگا قدر آندن شاگرد يوق يرلردن آلنورغه اجتهاد ايدلنور .

(۱۹) بيش وقت نمازنى جماعت ايله اوقومق، سنت مؤكده لرگه مداومت قيلمق و هر كون ترتيب ايله بر قدر قرآن اوقومق، بوش وقتلرده الله تعالىنى ذكر ايله مشغول اولوق، عموما دين اديلرلىنى وحكملىرىنى رعايت قيلمق، تن و كيوملرينك اورن و اطرافنده اولان شيلرنك پاك و نظيف اولمقارينه دقت ايتمك، معلملر و ناظرلرغه اطاعت اوزرنده اولوق شاگردلر ايچون لازمدر .

(۲۰) مخصوص وقتلرده شاگردلر رياضت بدنیه (غيمناستيكه) ايله ده شغلنورلر .

(۲۱) شاگردلر ايچون دخان تارتمق ممنوع اوله چقدر . (۲۲) ناظر اذندن باشقه مدرسه دن چيقوب يورمكدن شاگردلر منع ايدلنورلر . خسته لنوب چيقميش كيمسه لر تمام سلامتلنديكلرى حقنده طبيب شهادت نامه سى كتوردىكلرندن صوك غنه قبول قيلنورلر .

(۳) سياست ايله شغلنمك، سياسى جزبلرگه كرمك، غزته و ژورنالرغه سياسى مقاله لر يازمق شاگردلر ايچون ممنوع اولور .

(۲۴) ايده شلىرىنى عيب ايتمك و آنلرغه تكبرلك كوسترمك ممنوع اولوب مناظره وقتلرنده انصاف و تربيه دائيره سينده اولوق شرطلر .

(۲۵) شاگردلر ايچون فصيح عربى سويلاشمك التزام ايدلنور .

(۲۶) شاگردلرنك فكرلىرى، ادبلىرى، سوز و سؤاللىرى محترم اولور . شونك ايچون كوكللرينه خطور ايتمش دينى و علمى، ادبى و اجتماعى شبهه لرىنى ادب دائيره سينه معلملرگه

ط) معلملار ايله شاگردلار آراسىدا مالى و اقتصادى و نىچوك اولسۇدە خصوصى مناسىبتلار اولمق ممنوعدر.

۳۴) مدرسەنىڭ بتون معلمى، مدرسە و شاگردلارگە نسبت ايله بر درجەداردە اعتبار قىلىنورلر. شونىڭ ايچون بونلر بر برىنە قارىداش و دوستلر معاملەسندە اولنورغە و شاگردلر يىنە ويرمىكە اولان تربيەلر ايله اڭ ايلك اوزلر ي عمل ايدىرگە تيوشلى.

۳۵) سياست ايله شغللىنىك و جريدهلردە سياسى مقالەلر يازمق، حزبلارگە كرمك معلملر ايچون ممنوعدر. ادبى و خصوصى مقالە و رسالەلر يازدىقلىرىنە ناظرغە كوستروب نشرى ايچون اذن آلماقلىرى شرطدر. ناظر ايسە ادارەگە كوستردىكىنەن صوك اذن ويرر.

۳۶) فخرى معلملر ايچون يالگىز مدرسەنىڭ عمومى نظاملرنيغە اجرا ايتىك شرطدر.

مدرسە هيئىتى

۳۷) مدرسە هيئىتى، جمعيت ادارەسى طرفىدىن تعيين ايدىلەش دورت اعضا ايله مدرسە ناظرىدىن عبارت اولور.

۳۸) هيئىت، آزدن آيدە بر دفعە جىولور، حاجت اولدىغىندە ناظر، فوق العادە صورتدە دعوت قىلور مجلس توزور.

۳۹) مدرسە هيئىتى، ايچلرندن برىنى انتخاب ايله رئيس قىلور، ناظرىدىن باشقە كيمسە رئيس سايلاندىغىندە ناظر، سرکاتىلك وظيفەسندە اولور.

۴۰) ناظرىدىن باشقە آدم رئيس اولدىغىنى تقيديده آرالرنە ناظر هم حاضر اولوق شرطى ايله اوچ اعضادن عبارت مجلسنىڭ اتفاق ايله قىلمش فرارى، قوتندە حساب قىلنور. بوندىن باشقە صورتلردە كوب طرف سوزى معتبر اولور. هر ايكي طرف برابر اولدىغىندە رئيس قوشلمش طرف غالبدر.

۴۱) مدرسە هيئىتى اوستىندە اوشبو خدمتلر اولنور:
 ا) مدرسەنىڭ معلملر ينى و مأمورلر ينى هم دە معاشلقار ينى تعيين ايتىك. ب) سنهوى بودژەت توزومك. ج) كرك كىتابلر ينى، رياضت بدنە اسبابلر ينى، فن آلانلر ينى، مدرسەنىڭ حاجت اصليةلر ينى حاضرلىك. د) گوزل امتحان طوتوچيلارغە مكافاتلر تقيدير ايتىك و آنلر ينى ويرمك. ه) ياكى نأيلفلر آلوق، مؤلفلرگە مكافاتلر ويرمك، ياكى اثرلر آراسىدىن درس كىتابلر ينى انتخاب قىلمق. و) درس وقتلر ينى و درس مسئلەلر ينى تعيين ايتىك. ز) امتحانلرغە عائد حاللر حققە

قرار ويرمك. ح) گوزل امتحان ويروچيلر ينى صفلرندن كوچرىك. ط) درس و مطالعە ايچون كىتابلر انتخاب قىلمق. ي) چىتىدىن ويرلەش ھديهلر ينى آلوب تيوشلى اورنلر ينى قويومق. يا) معلملر و مأمورلر نىڭ قصورلر ينى نظارت ايتىك. يب) مدرسەنى ترقى ايتدەرەچك چارەلر ينى كورمك. يچ) درسلر ينى تفتيش قىلمق. يد) شاگردلر، معلملر و مأمورلرگە اجازتلر ويرمك.

۴۲) مدرسە ايچون حاجت اولوب دە اوشبو نظامدە مذکور دگل شيلر حققە، هيئىت اوزى لائىحە توزوب تصديق ايچون جمعيت ادارەسىنە مرافعە ايدر.

۴۳) جمعيت ادارەسىنىڭ تصديقىدىن مقدم، مدرسە بودژەتى اصلا تصرف و تنفيذ قىلنماز.

مدرسە ناظرى

۴۴) مدرسە ناظرى اولمق ايچون عالم، استقامتلى، دعوت و ارشاد جمعيتنىڭ اوشبو نظام نامەدە بيان ايدلمش مقصدىنە (تعليم و تربيەگە) اخلاصلى خادىم و راغب اولوق شرطدر.

۴۵) مدرسە حققە اولان نظاملر ينى تنفيذ ايتىك، ناظر وظيفەسى اولوب بو طوغرودە، جمعيت ادارەسى حضورندە مسئولدر. مدرسە هيئىتى قرارلر ينى دە اجرا قىلوچى ناظردر.

۴۶) مدرسە خادىملر ينى تعيين و عزل ايتىك، ناظر وظيفەسىدور.

۴۷) چىتلرنىڭ مدرسەگە كروب يورمكارى ايچون ناظر رخصتى شرطدر.

۴۸) مدرسە خزينەسىنى و خراجات ايتىك خدمتى، ناظر، باشقە بر مأمورگە دە تابشروب طوررغە ەمكن اولور، اوشبو خدمت برابر يىنە بر قدر اجرەدە تعيين قىلە آلور، خزينەنى ايسە آزدن آيدە بر دفعە صاناب حساب آلوب طورمق لازمدر.

۴۹) نە كىبى اشلر قارالورغە تيوشلى ايدىكى حققە ناظر، مدرسە هيئىتنە آزدن اولدىغىندە وقتىدىن ۲۴ ساعت مقدم معلومات يازوب ييارر.

۵۰) ناظر، درس سنەسىنىڭ آخىرنە بودژەت توزور هم دە كىلەچك سنەدە نە قدر شاگرد آلورغە، مدرسە اسبابلر ينى هم كىتابلردىن نە قدر آرتدىرغە كىلارنىڭ وظيفەلر ينى اوسدىررگە تيوشلى ايدىكى حققە لايىحە ترتيب ايدوب بونلر مدرسە هيئىتنە تابشورر.

(۵۱) اوقو سنهسى آخرنده ناظر، مدرسهده اولان درس كتابلىرى و تعليم اسبابلىرىنىڭ مقدارى حقدن مدرسه هيئته حساب ويرر.

(۵۲) شاگردلارنى قبول ايتمك حقدنغى تدبيرلارنىڭ هر برى كچن سنه امتحانينىڭ نتيجهسىنى بيلورگه موقوف اولديغىدىن ناظر، امتحان تمام اولديغى ايله نتيجهلىرى حقدن مفصل معلومات ترتيب ايدوب مدرسه هيئته نابشرر.

(۵۳) لازم تدبيرلار اجرا ايدلنور ايجون ناظر، «مردلر» و «داعيلر» صنفلارنىڭ گوزل شهادت نامه آلاچىلارنىڭ ترجمه حاللىرىنى يازوب جمعيت ادارهسىنه تقديم ايدر.

(۵۴) مدرسه هيئتى طرفىدىن ايدلمش فرارلر حقدن ناظر، جمعيت ادارهسىنه معلومات ويروب طورر.

مبصر عمومي

(۵۵) مبصر عمومي گه امر ويروچى يالگىز، مدرسه ناظرى غنهدر.

(۵۶) مبصر عمومي وظيفهلىرى اوشبونلردر: (ا) مدرسهنىڭ بناسىنى، ايجنده اولان اشياسىنى، نظامنى حفظ ايتمك. (ب) خادملارنىڭ خىمتلرینه خصوصاً نظافت طوغرولرینه نظارت قيلمق. (ج) درس، آشامق ورياضت بدنیه وقتلرینی کوزانتوب وشوگامتعلق تدبيرلارنى اجرا ايدوب طورمق. (د) شاگردلارنىڭ آشامق و ايجىكلرینه، آيروم و جيولوب طورمش وقتلرینه دقت ايلمك. (ه) طبيبنىڭ عياده وقتنده حاضر اولوب آنىڭ حفظ صحت حقدن اولان امرلرینی تنفيذ قيلمق. (و) جمعيت ادارهسى مأمورلرى حاضر اولدقلرنىڭ آنلارنىڭ خدمت و معاونتلرنىڭ حاضر طورمق. (ز) ناظر طرفىدىن مدرسه گه متعلق صادر اولان امرلارنىڭ هر برىنى يرینه كتورمك.

جنايت و جزا

(۵۷) مدرسه و درس گه متعلق شيلرنى تلف ايتمك، و نظام نامهده مذکور اولان وظيفه لرغه مخالفت قيلمق مدرسه نظامنه كوره جنايتدر. شونىڭ ايجون هر كيم اوزنىڭ اوستون اولانلرغه اطاعت ايدرگه تيوشلى.

(۵۸) مدرسهده اولان شكايتلارنىڭ هر برى ناظرغه ويرلور. اوز حقدن اولان شكايتلارنى اوزنىڭ جوابى ايله برابر، ناظر، بر هفته ايجنده جمعيت ادارهسىنه نابشرر. بر هفته تمام اولديغىده شكايتى حقدن قناعتلنورلك تدبير كورلماسه شكايىت صاحى اوزنىڭ شكايىتى، ناظر واسطه لغىدىن باشقه

طوغرىدىن طوغرى اداره گه هم مراغه ايدن بيلور.

(۵۹) مدرسه اشياسىنى تلف ايدوچى ضامن اولور.

(۶۰) جزالار اوشبو ترتيب ايله در: اولانده نصيحت

وشلته، بوندىن صوگ اوشبو شيلر هر س وقتنده يا كه جمعيتده.

درس وقتنده باصوب طورمق، رياضت بدنیه دن محروم اولوق،

رياضت بدنیه وقتنده ايكنچى بر فائدهلى اش ايله شغللنمك،

آشامق، يالگىز آشامق، آيلىق اعانتى معلوم برمدت

ايله كيسلوب طورمق، تعطيل وقتنده اجازتىن محروم قالمق،

داخلى شاگردلر جملة سندن چيقارلمق، مدرسه دن طرد ايدلمك.

اوشبو جزالردن بر قاچىنى جمع ايتمك ممكن، اما تن جزاسى

ويرمك، درس دن محروم قالدومق (اگرده ترتيب سزلك فيلماسه)

جائز دگل.

(۶۲) دين گه يا كه شرف انسانيه گه مخالف جنايتلر

قيلوچىلارنىڭ جزالرى - مدرسه دن طرد ايدلمكدر. اوشنداق

آلدامق، باشقه لارنىڭ مذهبلىرىنه طعن ايتمك، جنسيت و مذهب

عصبيتلرینی احداث ايتمك الوغ جنايتلردن اولوب (بعض

ماده لار استثناء قيلمق اوزره) جزالرى مدرسه دن طرد ايدلمك

اولور.

(۶۳) طرددن باشقه جزالرى ناظر تنفيذ قيلور اما طرد

جزاسى يالگىز هيئت طرفىدىن غنه قرار ويرلوب جمعيت ادارهسى

تصديق ايتدىكىدىن صوگ غنه اجرا قىلنور.

مأمورلارنىڭ غيبوت و اجازتلىرى

(۶۴) اوچ تاو لكىدىن آرتق غيبوت ايجون ناظر، جمعيت

اداره سندن اجازت آلور و اوز اورنىنه مدرسلردن يا كه هيئت

اعضالردن بر ينى وكيل قويوب بونى جمعيت اداره سینه اعلام

قيلور.

(۶۵) مدرسه مأمورلارنىڭ هر برى اجازتىنى ناظر دن

صوارلر. اوچ تاو لك مدت كه ناظر اوزلگىدىن اجازت ويرر،

آندن آرتق مدت ايجون مدرسه هيئته عرض قيلور.

(۶۶) فخرى مدرسلردن باشقه لار ايجون عذر سز اوله رق

درس دن تخلف ايتمك ممنوعدر. درس گه حاضر اولميه چق

مدرسلىرىنىڭ، درس حقدن تدبير قىلورلىق وقت مقدم، ناظرغه

خبر ايتمكلىرى لازم.

(۶۷) غسته لىكلرنى بهانه ايدوب درس كه حاضر اولغان

مدرسلىرىنى ناظر، طيب شهادت نامه سى نابشرمقلىرىنى تكليف

قيلور. اگرده اوچ كون مدتده بويله شهادت نامه نابشرمازلىر

ايسه ناظر، مدرسه طبيبنى يا كه باشقه بر طيب بياروب

هندسه، هيئت (۵۰)، فنون عربيه ۵۰، ادبيات عربيه و آنلك تاريخي ۶۰، آوروپا لغتلىرى ۶۰، باشقه لغتلىر ۳۰، قانون صحت ۵۰، اقتصاد ۵۰، يازو ورسم ۳۰.

(۷۴) مرشدلار صنفنى تمام ايدوب امتحان ويروچيلرگه «عالمى عالم» لك شهادت نامه سى ويروپ بو كيمسه لىر «مرشد» عنوانى آلورلر. بونلر مسلمانلرنى وعظا ايتىك، تعليم و تدريسلر ايله ارشاد قيلمق همده «دعوت و ارشاد» مدرسه سينك داعيلر صنفندن باشقه صنفلىرىنه مدرس اولمق حاقنى حائز اولورلر.

(۷۵) داعيلر صنفن تمام ايدوب امتحان ويروچيلرگه «اعلى عالم» شهادت نامه سى ويروپ بو كيمسه لىر «داعى الى الله» عنوانى آلورلر. بونلر اسلام غه دعوت ايتىك، اسلامدن مدافعه قيلمق «دعوت و ارشاد» مدرسه سينك داعيلر صنفنده مدرس اولمق حاقنى حائز اولورلر.

(۷۶) «عالمى عالم» ايله «اعلى عالم» لك شهادت نامه سىنى آلوچيلر، دعوت و ارشاد جمعيتى مدرسه لرنده مدرسلك ايچون باشقه لردن آلله طوتلنورلر و جمعيت اعضاسندن حساب اولنورلر.

(۷۷) بعض فنلرده امتحان ويرمكدن محروم اولوچيلر مدرسه هيئتى قرارى ايله تكرر امتحان قيلمه آلورلر. (اصلنده بو اورنده تفصيلات وار).

(۷۸) (امتحان حاقنه تفصيلات).
(۷۹) گناه و فساد اخلاق علملرندن باشقه بر سبب ايله داخل قسمدن چيقارلمش شاگردلرنك غارجى قسه اولنمه لرندن مانع اولماز.

(۸۰) (امتحان حاقنه)
(۸۱) بعض فنلردن امتحان ويروپده بعض فنلرده امتحان ويرمكدن محروم اولوچيلرغه، امتحان ويرمش فنارى حاقنه شهادت نامه ويرمك ممكن اولور.

خاتمه

اوشبو نظامنى اوزگرتىك حاقى جمعيت اداره سينكدر. جمعيت اداره سى بتون اعضاسينك دورتن اوچ الوشينك فكرينه كوره، مدرسه هيئتى نك فكرينى آللىق شرطى ايله اوشبو نظام نامه نك تيوشلى اورزارين تعديل قيله آلور. «المنار».

شورا: بعض ماده لار اختصار ايله ترجمه قىلندى. بر ايكى ماده، ضرور كورلما ديكندن ترجمه اولنمادى.

(اجره ويروپ اولسه ده) عياده قىلدرر و اوشبو حالنى همده طبيبينك خصوصى فكريين مدرسه هيئتى ايله جمعيت اداره سينه معلوم قىلور.

(۶۸) عذرلى اوله رق خدمتنه كامكسزىن اوچ كوندن آرتق طورمش مأمور و معلملر حاقنه ناظر، مدرسه هيئتنه عرض ايدر. بويله كيمسه لرنى خدمتلرندن استعفا قيلمش حساب ايتىك حاقنه مدرسه هيئتى نك اختيارى اولور. اگرده شويله قرار توزور اولسه تصديق ايچون ناظر بونى جمعيت اداره سينه مرافعه ايلر.

(۶۹) عذر ايله وعذرلى اوله رق ۱۵ كوندن آرتق وقت خدمتنه كامامش كيمسه نك شول مدت ايچون معاشنى كيسمك حاقنه جمعيت اداره سى مختاردر.

امتحان

(۷۰) دخول امتحانى، ياروم سنه لك و سنوى امتحان، مدرسلك امتحانى اسمنده اوچ تورلى امتحان اولوب هر برى قلمى و لسانى اولور.

(۷۱) داخل شاكردلر، هر او قوموش درس لرندن و خارجى شاگردلرده اوزلرى دوام ايتمش درس لىر ايله امتحان ايدلنورگه قصد ايتديكلرى درس لردن امتحان قىلنورلر.

(۷۲) ۷۰ نچى ماده ده مذكور اولان اولكى ايكى امتحان، ناظر رياستنده مدرسه هيئتى طرفندن اجرا ايدلوب، اوچونچى امتحان ايسه جمعيت اداره سى طرفندن تعيين ايدلمش خصوصى هيئت حضورنده اجرا قىلنور.

(۷۳) سنوى امتحان ايله مدرسلك شهادتى آلور ايچون امتحانلر تمام حسابلا نور ايچون يوزده اوشبو نسبتده رقملىر آللىق شرطلر:

اخلاق و آداب علميه ۹۰، قرآن كريم حفظى ۸۰، تجويد ۵۰، تفسير ۷۰، حديث ۶۰، مصطلح الحديث ۵۰، توحيد ۵۰، كلام (اسلامنى مدافعه بوگدا داخل) ۵۰، بدعت و خرافات، تقليد و عادات ۵۰، اصول الفقه ۵۰، حكمت و تشريع ۶۰، علم نفس (اخلاق، تصوف تربيه علميه و عمليه) ۶۰، ارشاد و مرشدلر، دعوت و داعيلر ۶۰، تاريخ اسلام و تاريخ دول اسلام ۶۰، تقويم البلدان ۶۰، عمومى تاريخ جديد و قديمى ۵۰، ملل و نحل (تاريخ اديان و دينى جمعيتلر تاريخى بونده داخل) ۵۰، اصول قوانين، حقوق دول و نظامات ۴۰، منطق ۴۰، مناظره و آداب بحث ۴۰، سنن اجتماع ۵۰، سنن كائنات ۴۰، رياضيات (حساب، جبر،

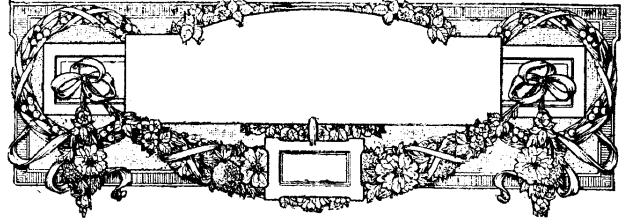
افندی تعریف ایتکان روشده تورکی نلنده ترجمه اولونمش قرآن تفسیری وارمیدر؟ شیخ محمد عبده حضرتلرینک تفسیری تورکی تلینه ترجمه اولونمشدی؟ اولسه نه برلرده ساتله قده در. احتمال منم کیمی سؤال ایدوچیلر اولور. «شورا» واسطه سیله جواب ویرسه کز یاخشی اولور ایدی. امل الله بن خیرالله

شورا: محمد عبده حضرتلری تفسیرینک عربچه سیده تمام نشر اولندیغی یوق، تورکیچه گه هنوز ترجمه ایدلماش اولسه کرک. محمد عبده تفسیرندن باشقه، احوال زمان غه موافق، اجتماعی قاعده لرگه مناسب تفسیر وارلغندن خبرمز یوق. شیخ الاسلام موسی کاظم افندی اوزینک عمومی مکتوبنده: «قرآن کریمینک اون جزئنه عائد اولان وهنوز غیر مطبوع بولنان تقریبا اوچینک صحیفه نی حاوی بر تفسیر شریف وجوده کتوردم» دیه بر جمله وار. باشقه اثرلرینه قیاس ایله بو تفسیرینک هم گوزل شی اوله چغی امید ایدلنور.

آخوند (ویرخورال اویازی): قریه مزده بر آدم خانه سینک دیوارینه آسلوب قویلمش رسملر وار ایدی. بونی کوردیکلرندیه بعض حضرتلر: «یورنده صورت طوتمق ممنوع، صورت وار اورنده نماز اوقومق درست دگل» دیدیلر. صورتلرنی اوده طوتمق ممنوعه یدر؟ صورت وار یرده نماز اوقومق درست دگله یدر؟ دینی بحثلرگه کرشورگه آغرسندیغکننی بیلدیکمز حالده سزدن صورارغه مجبور اولدق. بو طوغورده «شورا» ده جواب یاز وگزننی اوتنه مز. اویده صورت طوتمق حرام اولسه حرام ایدیکن، مباح اولسه مباح ایدیکن آچیق وطوغری فیلوب آیتوگنر! . حبیب الریحن ولیف .

شورا: صورتلرگه عبادت قیلیق حرام ایدیکی هر بر مسلمان غه معلوم اولسه کرک. صورت، خواه کوز اوکنده اولسون، خواه یالکز کوگلدیه گنه طوتلسون، بونده فرق یوق. الله تعالی گه عبادت ایدلمش برلرده صورت اولسه بونده مسئله ننگ حکمی اوزگره در. صورت گه توجه ایتماز و اوستنه سجده قیلماز شرطی ایله، صورتلی نرسه لر اوستنده نماز اوقومقده ضرر یوق. نیتی الله تعالی گه عبادت اولدیغی حالده ظاهرده صورت غه عبادت قیلوچیلرغه اوخشامق روشی ایله صورت وار اورنده عبادت قیلیق مکروه. حقیقه مذهبینک معتبر کتابلرندیه شویله بیان ایدلمشدر. اما مطلقا صورت وار یرده نماز اوقو ممنوع ایدیکنی مشهور مذهبلرده دستور

مژده و مخاره

خوقند: امام و مدرس سرورالدین افندی حضرتلرینک «شورا» ده بازوب کیلمک بکی «تقلید و علم» اسملی مقاله لرینی مرتب اوقوب کیلمکده مز. مشار الیه حضرتلرینک مقاله لرندن آکلومزه کوره: جمیع علومینک منبعی قرآن در. اسلامینک انسانیت نیگزنده فور و لغالغن کورسه نوچی قرآن در. بزنی اوقوتلرندیه «قرآن» ننگ عبارتینی گنه اوقوتمشلر، شونک ایچون «قرآن» ایچنده نهلر وار ایدیکندن خبرمز یوق حکمنده در. اوشبونک نتیجه سی اولسه کیرهک (بیوکلردن کوروب) اولک اوستنده، قاری اولوب قرآن نوتورغه غنه لازم دیه فهملمشه مز. کوبدن بیرو درست دیه اعتقاد قیلونمش شیلرمنک کوبلرینک خطا ایدیکی ونا درست دیه فهملنمش شیلرمنک صواب ایدیکی مطبوعاتمز واسطه سیله بلندی. بزم کوزلرمزده آچیللا باشلاب کوکل، درست وچن معلومات ویریمش اثرلرنی ازلی باشلادی... قرآن، نهدن عبارت ونه ایچون نازل اولمش؟ ایدیکن عصرمنک عالملری مطبو- عاتمز واسطه سیله توشوندیه باشلادیلر. قرآن عرب نلنده - گنه یازلقدن چن معناسیله ترجمه اولونمش تورکی تفسیری ازلی باشلادق. تفسیر فوائد وتبیان آلدق؛ تفسیر اتقان نشر اولوندی آنی هم اوقودق. تکرار اوقوب قاراساقده، امام سرورالدین افندی حضرتلرینک تعریفن بو تفسیرلردن تابا آلمادق. نیندی گنه آیتنک ترجمه سن فاراسا گده آخرین آخرنکه باروب ترکه مشلر.

«قرآن نی ترجمه قیلدم» دیه موسی افندی «وقت» ننگ بر نومره سنده بازمش ایدی و ضیاء الدین الکمالی حضرتلری هم قرآن نی ترجمه قیلماچاخ و عده ایتوب «وقت» ده یازمش ایدی. احتمال، بونلرینک ترجمه لرندیه امام سرورالدین حضرتنک تعریف ایتدیکلرینی تابعی ممکن اولور. بونلرینک نه وقت ترجمه ونشر اولوناچقلمی بزگه معلوم دگل، شویله ایسه ده تیزدن اولنمق لرینی آرزو قیلهمز. بونلردن ما عدا، بو کونده قرآننک امام سرورالدین

العمل طوتلهش انزلرده كوره آلهادق . احتمال اوشبو خبركزده بر نياكلشلق واردر . مسلمانلر ايچون صورت استعمالى مباحى با كه حرامى ؟

حرامنى حلال اعتقاد ايتمك شريعت نظرندنه نه قدر الوغ جنايت اولسه حلالنى (مباحنى) حرام اعتقاد ايتمك شول در جهده الوغ جنايتدر . شونك ايچون بو طوغوروده اوزينك فكرينه مخلوب اولوب يا كه باشقه لرنك فكرلرينه تقليد ويا كه بر فرقه خلقلرغه مداهنه قيلوب سوز سويلامك جائز دگل . خمر وقتل نفس كى حرام شيلر قرآن كريمده صراحتا بيان بيورلمشدر . بونلرده اجتهادلرنك ، فكلرلرنك دخللرى يوق . اما قرآن شريفده صورت حقنده بويله بر صريح و ظاهر آيت كورلماز . صورت استعمالندن نهى وارد اولمش ايسه بو نهى ، قرآن آيتى ايله دگل بلكه حديثلر ايله در . ايمدى حديثلر ايله (گرچه شيخان روابتلرى ده اولسون) حراملق ثابتى ؟ مذكور حديثلرگه ايكنچى بر معارض حديثلر يوقى ؟ هر حالده حديثلر ايله استدلال ايتمك مجتهدلرگه گنه خاصى ويا كه باشقه لر ايچون ده ممكنى ؟ ممكن اولديغنده حنفيلر ايچون مذهب باشقللرى سوزلرينه خلاف بر شى احداث ايدرگه حق وارمى ؟ لذاته حرام اولمامش بر شى ، علمه انتفاسى سببندن منتفى اولورغه ممكنى ؟ استعمالى حرام اولان شينى ، تحقير قصدى ايله استعمال ايتمك جائزى ؟ جائز اولسه بوگا دليل نه شى ، شريعتده بونك باشقه مثالى وارمى ؟ عموما صورت طوغوروسنه اصحاب وسلفنك عملى نيچوك ايدى ؟ رسول الله عصرنده اولان صورتلر يالگنر معبود صورتلرى گنه اولوب نهى شونلرغه كوره كلديمى يوقسه باشقه تورلى صورتلرده وار ايديمى ؟ خليفه لر نيچون صورتلنى آچه لر صوقدرديلر ؟ حضرت عائشه ، رسول الله حجره سنده نيچون حيوان صورتلرى ايله اوينار ايدى ؟ صورتنك تاريخى و بوگاده هنديلر ، مصريلر ، روما و يونانلور ، هميرى و بايبيلرنك نظرلرى نه روشده ايدى . اوليگى عصرلرده صورتلر اجتماعى حاجتلردن ايدمى و بونى استعمال قيلورغه ضرورت وارمى ايدى ؟ بو كونده مسلمانلر ايچون صورتلندن احتياط قيلمق ممكنى ؟ مسلمانلر ايچون صورتلرنك لزومى هيچ يوقى ؟ ايشته سونك مسئله كزگه جواب ويرر ايچون يوفاروده اولان مسئله لرنك هر برينى آيروم آيروم روشده حل قيلوب اوتارگه تيوشلى . بز ، كوب عه رار صرف ايدوب بو طوغوروده بر مسوده ترتيب ايتمش ايدك لكن باشقه مسوده لرمز ايله اوشبو مسوده مزده

قضاغه اوچرادى ، ايمدى بو خدمتنى ينه دن باشدن آلورغه فرصتمز يوق . شونك ايچون بو طوغوروده سوز سويلرگه امكان كورلماز . بلكه فكر يورتورگه سبب اولور ديه اوشبو مسئله گه عائد اولدقلرندن مصدره همده اسلام عالملرى كوز اوكلرنده چيقوب طورمقد اولان بر ايكى مجله سوزلرينى ترجمه ايتمكى موافق كوردك . ترجمه لرمز ايشته بونلردر :

(۱) « ديوارلرده حيوانلر صورتلرى طوتارغه همده بويله صورتلر اولان پرده لرنى آسوب قويارغه شريعت نظرندنه رخصت وارميدر ؟ » ديه صورلمش سؤالغه معتبر دينى مجله « المنار » اوشبو مضمونده جواب يازدى : صورت اتخاذ ايتمكى بعض عالملر مطلقا حرام كورديلر ، بعضيلر ايسه كوله گه لرى اولان صورتلرني غنه استعمال ايتمك حرام اولوب كوله گه لرى اولماديغنده ضرر يوق ديديلر . بعضيلر ايسه حرام اولانى يالگنر تعظيم قصدى ايله اتخاذ ايدلمش صو رتلرگه در ، دييورلر . بو سوزلردن بنم اوز قاشمده معتبر اولانى ايسه اوشبو صوك سوزدر ، ايكى وجه ايچون : برى ، حضرت عائشه ، صورتلنى پرده نى ايكي گه آيروم مندر طشى تكمش ، احمد روايتنه كوره حضرت عائشه بو طوغوروده : رسول الله نك صورت اولان طشلى مندر اوستنه تايانديغنى كوردم ، ديه شدر . اگرده صورت ، لذاتها و مطلقا حرام اولسه ايدى رسول اكرم بونى منع ايتمش اولور و مندر طشى ايدوب نگارگه ده رخصت و يرمامش اولور ايدى . پرده نى يرتيقلغى ايسه - آنك معبودلر صورتلرى روشنده آسنبوب طورديغندن اولمشدر . ايكنچيسى ، صورت استعمال لندن منع ايتمك حكمتى ، آنك الله تعالى مخلوقلرينه اوخشاتوب ياسالماقى دگل بلكه صنملرغه عبادت ايدوچيلرگه اوخشامقندن صافلانمقدر . اگرده الله تعالى مخلوقلر ينه تقليد ايتمك سببندن صورت ممنوع اولسه ايدى اول وقت تاشلر و آغاچلر كى طبيعت صورتلرينى ياسامقده ممنوع اولور ايدى . حالبوكه بو شيلرنك صورتلرى ممنوع دگل ايديكى حقنده اجماع دعوى ايدنلر وار (هر حالده ممنوع ايديكينه اجماع يوقدر) . ايمدى علمه منتفى اولديغنده معلولده منتفى اولسه كرك . و ثنيلرنك عبادت خانه لرنده ، خرستيانلرنك عيسى و مريم ، بعض حواريلر واسملرى معلوم ايزگيلر يانك صورتلرندن باشقه صورتلرنك بو زمانده عبادت ايدلمكلرى و دين نقطه سندن تعظيم قيلمق احتمالارى يوق . صورتنى منع حقنده اولان علمه تماما منتفى اولمشدر . شونك ايچون دينى تعظيم ايدلمك احتمالى اولمامش صورتلرني ديوارلرغه قويماقندن

ضرر اولماز (۱).

(۲) مصرنك الوغ عالملى طرفندن چىقارلمقده اولان «الهدايه» اسملى دىنى مجله، صورت مسئله سنده اوشبو مضمونده جواب نشر ايتدى: «هر كيم گه معلوم اولديغينه كوره رسول اكرم توحيد دىنى ايله مبعوث اولديغى وقتده عربلر وثنى، يهودى و نصرانى مذهبلىرینه تابع ايدىلر. بونلردن وثنيلر، كرك مجسم و كرك منقش اولسون وثن و صنملىرغه عبادت ايدلر و يهودلرده تماثيل و صورتلرغه محبت فيلورلر (۲)، بونك اوستنده اوزلرينك حبر و رهبانلرينى تعظيم ايدلر، اوليالرينك قهرلرندن توسل و استمدادلر فيلورلر ايدى. نصرانيلر ايسه بعض مخلوقلرنى الاله اتخاذ ايدوب، صورتلر بى عبادتخانه لرنده اولندرلر ايدى. ايشته بتون عالم شرك ايله مبتلا اولديغى بر زمانه اسلام دىنى ظاهر اولدى، خلقلر تكرر اوشبو شركرگه قايتماسونلر ايچون صورت استعمال منع ايدلى. امام احمد، رسول اكرم حضرتلرينك، طشى صورتلنى اولان مندر استعمال ايتديكن روايت فيلور. مالكيلر، قز بالالار، آنا اوله بيلهك وظيفهسى ايله الفت ايتسونلر ايچون كچوك صورتلر (فورچاقلر) ايله اوينامقلر بى درست كورمشلر. اكرده صورت استعمالى لذاتيا ممنوع اولسه ايدى رسول الله بونى احتمال ايتماش اولور و مالكيلرده قز بالالار ايچون جوازي ايله فتوى ويرمش اولمازلر ايدى. خلاصه صورتنن نهى ايدوب وارد اولمش تشديدلر، عربلر اولنگى حاللرينه كيرو قايتماسونلر ايچون اولوب، بونك حكى هر زمان و هر قوم ايچون عام دگلدر. عبادت قبلهقلرندن خوف اولماش والله تعالى گه مخصوص روشده دىنى تعظيملر ايله تعظيم ايتكلى احتمال طونماش قوللر بوندن منع ايتمك معنا كورلماز. صورت استعمالى بعض وقت حقوق شرعيه نى حفظ ايدرگه سبب اولور. مثلا غرق اولمشلر و مجبول ميلرلرنگ فوتوغرافلرى واسطه سيله كيلر ايدىكلرى معلوم اولور. بوگا ايسه ميراث مسئله لرى، زوجيت حقلرى، قرضلر نفرعلنور. ايمدى بويله اولان برشى، نيچوك مطلقا حرام اولسون؟ بعض وقتلر، فوتوغرافلر سببندن دولت و دين خائلرندن، اوغرى و تالاولچيلردن صاقلانورغه سبب

(۱) صورتنن نهى حقنده اولان تشديدلر قبر اوستارينه بنالر صالح و ميتار حضورنده عبادت و تضرعلر ايتك حقنده غى تشديدلردن زياده دگلدر.

(۲) قالوا يا موسى اجعل لنا آلهة كما لهم آلهة... سورة ۷ آيت ۱۳۴.

اولور، صورتلردن كوروب الله تعالى طرفندن حيوانلرده قولمش سرارنى (تاريخ طبعى) بيلورگه ممكن اولور. صورتلر سببندن كوب خسته لكار آكللاشاور، دوالر قيلنور، تنلرگه كرمش يدره لر آلنور وسيله لرگه، مقصود و غايه لر حكى ويرلرنگ قواعد شرعيه دندر. حال بويله اولديغنده بعض بر احكام شرعيه اجراسينه و امور صعيه گه سبب اولاچق شيلر حرام دگل بلكه مرغوب اولورغه نيوشلى. اكرده مجرد زينت كى مباح شيلرگه وسيله اولسه لر اول وقتده مباح اولوب، تبركلنك و عبادت قيلهق قصى ايله استعمال ايدلديكنده حرام اولور. حتى صورت نوشه بيلهك علمى بعض وقتلرده فرض كفايه اولورغه ممكن. (صورتلرنگ هيچ كرك دگل وقتلرنده اولان) ابو على الفارسى: «اشد الناس عذابا يوم القيامة المصورون» حديثنده مصورلردن مقصود الله تعالى نى صورت صاحبى، ديه اعتقاد ايدوچيلردن، ديه معنا ويرمشدر.

مسلك جهنجه بز برينه خلاف اولان اوشبو ايكى مجله نك فكرلرى بو طوغروده اوشبودر. بحث ايشمك قصدنده اولان آدملر مصرده اوز اداره لرينه طوغرى اوله رق عربى عبارت ايله مکتوبلر يازارلر. بزم بو طوغروده اولان وظيفه مز، يالكز، ترجمه قيلهقندن غنه عبارتدر.

نا معلوم. ابن تيميه ايله ابن القيم الجوزيه نى وهابى مذهبنده لر، ديه ايشوته ايدك. حالبوكه «ابن تيميه» اسملى رسالده ابن تيميه نك مذهبى سويلانديكى يرده بوگا اشارت ايدلماش. وهابى مذهبى حقنده معلومات ويرلسه ايدى. ح. بيگييف.

شورا: اكرده هر عصرنك معتبر عالملى طرفندن يارلمش ملل و نجل گه دائر كتابلرغه اعتماد قيلورغه ياراسه، اسلام ملتى ايچنده «وهابى» اسمنده دىنى بر مذهب يوقدر. اكرده بوندن مقصود، نجد طرفلرنده «وهابى» ديه مشهور خلقلر اولسه بونلر مستقل بر مذهب صاحبلرى دگل بلكه احمد ابن حنبل مذهبه منسوبلردر. بونلرنگ شهرتلرينه، مسلكلرندن زياده مصر عسكى ايله صوغشو لرى - طوغروسى ده سياسى حاللرى سبب اولمشدر. ايكى محارب ملت حتى چيت دولتلرنگ و كيللرى و غزنه خيللرى حاضر اولوب طور دقلرى وقتلرده بر چوق مبالغه لر بلكه افترا و بهتانلر اختراع ايدلر و بو كون دگل بلكه بوندن

تقریظ

آچلق. نوروچ عالملرندن فنوت هامسون اسمنده اولان بر عالمڭ اوز باشندن کچمش مشقت وفلاکتلرینی تعریف ایدوب یازمش رساله سینڭ ترجمه سیدر. فرنگ محررلری جدی و علمی اثرلردن باشقلرده کوبراک شاعرانه نرسه لر، تصویرلر ایله سوز اوزایتدقلری حالده فنوت هامسون بو اثرده هر شینی طوغری و قسقه یازمش و اوزینڭ آچغوب اولم چیکلرینه ایرشدیکنی کوز لرگه کورنمکده اولان حسی شیلر مثالنده کوسترمشدر. رساله نڭ بر طرفدن اوشبو آچلق ییل ایله مناسبتی وار و ایکنچی طرفندن ده پاشار و شاگردلر ایچون عبرت درسلی ایله طولوغدر. فنوت هامسون بو کونده مسعود وبختیار عائله لردن اولمش ایسه بو بختیارلق و بو سعادتلر فزو کونلرده زور چوکچلر کوتاروب اوراملرده تاش توشا- دیکندن (قاره اشچیلر ایله برلکده یوروب دنیا نڭ آغرلق برلنی کوتاردیکندن) صوڭ اولمشدر.

تریدین ادراک المعالی رخیمة
ولابد دون الشوه من ابرالنجل.

رساله نڭ ناشری «کریهوف - حسینوف» شرکتی اولوب روسچه دن مترجمی ده بو کونگه قدر بر چوق اثرلر نشر ایتدیرمش اولان هادی افندی کلدیبکی در. حق پوچته ایله برابر ۲۴ تین.

تربییه. تربیه عالملرندن اولان مشهور سپنسر اثری اولان بو کتاب مدرسه عالییه معلملرندن ذاکر افندی القادری طرفندن کندی لسانیزغه ترجمه و نشر ایدلدی. اولنده سپنسر نڭ مختصر روشده ترجمه حالی یازلمشدر. علم دنیا سنده مقبول بر اثر اولدیفندن معلملر، شاگردلر، آنا هم آنالر مطالعه ایدرگه نیوشلی بر کتاب ایدیکی معلوم. هر بر مشهور کتابچیلرده صانولسه کرک.

بر عصر مقدم و چیتلر کوزلرندن اولاق یرده صوغشمقده اولان اوشبو ایکی فرقه نڭ بر بری حقنده اسناد قیلمش شیلرینڭ نهائینی یوق ایدی. هر ایکی طرف اوزلرینڭ عسکرلری: «بزلر، نیچون مسلمان قارنداشلرمز ایله صوغش قیلهمز؟» دیه قارشامسونلر، غیرتلی سونماسون ایچون بر بری اوستلرینه افترالر قیلوب اکفار ایدشمشلر و بوڭا مجبور اولمشلر. خلاصه: وهایلر ایله مصرلیار آراسنده اولان نزاع، دینی دگل بلکه سیاسی و مدنیدر. پاش طائفهمز ایچون خدمتدن کوب شی یوق. اگرده بونلر کمالات تحصیل ایتدیکلرندن صوڭ اسلام تاریخی فنی روشده تفنیش ایتسه لر و دینی فرقلر اولمق ایله شهرت تابمش مندهلر نڭ پروگراملری حقارنده محاکمه لر یورتور اولسه لر، مالا عین رأ و لا اذن سمعت قیلندن یاکنی حقیقتلر میدانغه چیقاچقدر. اسلام تاریخی ایله فقه و اخلاق دن باشقلرغه عائد اولان حدیثلر، دنیا یاراتلدیفندن بو کونمزگه قدر بالته کرماش اورمانلر قیلندن اوچسز و فریسز عام خزینه لریدر. «وهابی» سوزی بزنڭ عصرمده بر قسم روحانیلرمز ایچون «ارشاد» فورالی اولدی. خلقلرنی اوشبو سوز ایله تربیه قیلورلر. لیکن وهایلرینی تفتیش ایتمک بونلر نڭ خاطرلرینه اولسون کرماشدر. خاطرلرینه کردیکی صورنده ده بی طرف بر مسلک تعقیب ایدمچکلری شبهه لی. بونلر نڭ معلوماتلرینڭ منبعی و بتون عقیده لرینڭ خزینه سی دحلان و شونڭ مسلکندن اولان کیمسه لر نڭ اثرلریدر. حالبوکه بی طرفلق نعمتی، بونلرغه میسر اولمامشدر. دحلان، احتمال که کندیسی بیوک و عالم آدمدر اما حقیقی و محاکمه لی مؤرخ دگلدر. ابن تیمیه ایله ابن القیمنی وهابی دیمک جنیدنی ابن عربی گه تابع ایدی دیمک قیلندن معناسز بر دعوی اولدیفندن «ابن تیمیه» رساله سنده ذکر ایدلمامشدر. خلقلرنی ارشاد ایدوچیلر «وهابی» اسمینی شول درجه ده یمان کوسترلر و شول درجه ده خلقلرنی نفرت ایتدرلرکه معامله لرینه قارالدیفنده حتی بالفرض آخرتده بتون خلق نجات تابسه بو نعمتنن یالکیز وهایلرغنه محروم اوله چکلر کبی بر فکر خطور ایدر. بونلر قاشنده اوزلری کبی فکر ایتماوچیلر و بونلر معامله سی قیلندن معامله رده اولماوچیلر نڭ هر بری وهابی و «کل وهابی فی النار» در. عجله قیلماسونلر!.. بویله حکملرگه هنوز وقت یتمامشدر. «سوف تری اذا انجلی القبار * افرس تحتک ام حمار».

چهار اتفاقی بار. اول ۱۸۸۶ نچی یلده تأسیس قیلنوب باشلاب ۵۱ مڭ ۷۷۳ اشچیگه مالک ۳۴۲۶ مطبعه برلهشکان ایدی. حاضر اتفاقکه کرگان مطبعه لر ۷۶۲۰ بولوب بونلرده ۱۵۹ مڭ ۲۰۰ خادم باردر. اتفاق، مطبعه چیلکنک ترقیسینه خدمت اینه و مطبعه چیلرنک منفعنن کوزننه در.

ایسلانندیه دارالفنوننی خلقی ۸۰ مڭدن آرماغان ایسلانندیه آطهسی [آوروپانک غرب شمالنده آوروپا و آمریقادن بیک یراق بر آطه در] کوبدن بیرلی دانیادن تمام آیریلوب مستقل بر حکومت بولورغه طریشه در. آنک اوز ملت مجلسی ده بار. مجلسنک چنارغان هر نظامی ایسلانندیه ایله دانیایا آراسن یرافلاشدر و، ایسلانندیه نی دانیایا نفوذندن قوتقاروغه طارنا طورغان بولادر.

بوگاچه ایسلانندیه یاشلری اوزلرنده اورطه مکتب بترگاچ دانیایا پایتختی بولغان «قوپنهاغین» گه باروب دارالفنونگه کره ایدیلر. بونلر طبیعی، دانیاتلن و ادبیاتن اویره نه، دانیالیلرنک روح، معیشت و مدنیتی تأثیری آستینه کره ایدی. بوگا مانع بولو قصدیله ایسلانندیه ملت مجلسی بوندن ۲ یل الک «ره یکیاویک» شهرنده اوزلرینه مخصوص دارالفنون آچارغه قرار بیرگان ایدی. ۲ نچی نویابرده طب، حقوق، دین و فلسفه شعبه لرندن عبارت بر دارالفنون آچلدی. حاضر ایسلانندیه یاشلرنک «قوپنهاغین» گه بارولری بتوب، توب مملکت ایله مستملکات آراسنده غی صوگفی باو اوزیلر چکدر. ایسلانندیه دارالفنوننی دنیانک الک شمالده گی عالی مکتبی بولاچقدر. ۲۰ میلیون کیشیلی ملت لر دارالفنون توگل، مکمل بر اعدادی مکتب طودر آماغانده ۸۰۰ مڭ ایسلانندیه لینک مکمل ملی دارالفنون وجودکه کیتره آلورلی شایان تقدیردر.

ع ف.
چیکرتکه و قره-قه. چیکرتکه، اوزینک بر نوقتمای سیکرووی، یاشل اوله نلر آراسنده عمری بویینه چرلد اووی بلهن بورونقی زمانلردن بیرلی اوزینه، قایغوسز اسمن آلا کیلگن. «اول - ایش - جایزک یلی و یاقتی کونلرنده شادلانوب چرلی، بیی، کیله چکن فایغرتمی؛ نه قرمسقه - تون کون چالشوب، چابالاب، وقتی نک بر دقیقه سنده ارم ایتمی، کیله چک فش صالقونلرینه فارشی صافلق آزقلر حاضرلو، اویاسن توزو بلهن شغلننه. مادامیکه حاضر کونلر جلی، قایدن تابارغه آزقه کوب - اول، هیچ بر استراحت و تعطیل نی بلمی - اشلی، اشلی. قش کیلمی، اویاسنده معیشتی، راعتی تأمین اینولگان، جایگی اجتهادینک

عبادات نسوان. فز بالارغه درس ایدوب اوقوتور ایچون یازلمش اولان بو کتاب، ایکنچی دفعه اوله رق اورنورغده حسین حاجی حسینوف طرفندن نشر اولندی.

کالیندارلر. اوشبو ۱۹۱۲ نچی سنه سی ایچون قازان شهرنده معارف و اورنورغده حسین حسینوف کتاب مغازینی طرفندن کالیندارلر نشر اولندی. هر ایکیسی گوزل ترتیب ایدلشلر، آست طرفلرنده تاریخی خبرلر، گوزل مقال و نصیحتلر، کیکاش و صناولر، عبرتلی سوزلر، لطیفه و شعرلر ایله طولوغدر. شول جهتن بونلر کالیندارلرغه دگل بلکه کالیندارلق اوستنه کوکل راحتلنرجه چک مجموعه لدر.

شاگردک آدابی. علم تحصیل ایدوچی شاگردلر ایچون کرکی ادبلر بیان ایدلمشدر.

نصیحت (علم اخلاق) برنچی، ایکنچی، اوچونچی. اولگیسی اوقوچی بالالر، ایکنچیسسی خصوص فز لر و اوچونچیسسی ده الوغدر ایچوندر.

نورالایمان. درس کتابی اولوق اوزره معلم محمد صابر افندی ابراهیم طرفندن ترتیب ایدلمشدر. اوشبو بیش عدد رساله لر «قازان» شهرنده «ملت» طرفندن نشر ایدلمشدر.

نوعه

اوغریلرنی طوتمق ایچون فوتوغرافی. فرנסاده بر نورلی فوتوغرافی اختراع ایدلش، بونی اوینک بر یرینه فویل یغنده اوی گه کروپ نه کبی اشلر اشلاب یوروچیلرنک بتون حاللری بونده توشوب تصویر فیلنوب طورمقده در. شمعی بو فوتوغرافنی اوغریلردن صافلانوق ایچون استعمال ایدرگه باشلامشدر، خصوصاً بانقه لرغه فویه ق ده لدر. بونک، یاشرون پالیتمسه لردن ده فائده لی ایدیکی ظاهر بولمشدر.
گیرمانیاده مطبعه چیلر اتفاقی - گیرمانیاده مطبعه

مکافاتن کوره»

مونه ایکی کورشی توغروسنده تا ایسکین باشلاب سوئرق روس ادیبلرندن «قریلوف» آرقیلی باشقه هر بر نلرگه ترجمه ایتلوب کیلنگان؛ اشچانلک گه سوقلاندر، ایرنچه کلکدن بیزدرو یولنده آدملر، بالالرینه قرائت کتاب لرنده ایشوتدیه کیلنگانلر هم کیلمکده لیر. برسی - اشلکلی اوکغان یورطن فایغورتوچی خوجه؛ ایکنچسی - وایم سز، شایان، ایرونچهک و بولماغان مالای، ایمش!

حالبوک بو - بتونلهی، حقیقت غه خلاف بولوب، آدملر، هیچ یوقدن چیکرتکه ننگ گناهینه کره لیر ایکان. زمانه ننگ حکمت طبیعه عالم لرنندن «فابر» جنابلری، سوکفی اثرنده، چیکرتکه طرفندن گوزل صورتده مدافعه ایتدیر. بوکفا فاراغانده، چیکرتکه نی توکل - اوبناق و ایرونچه کلک بلهن اتهام ایتارگه، بلکه - باشقه ننگ حاضرلپ قویغان معصولاتن اویاسینه ناشی تورغان آچ کوزلی، طعکار، حییتسز قمرسقه نی عیبلرگه تیوش بولوب چغا.

چونکه، ایبول چیسلا سینگ جهنم اسسیلگی قدر کون لرنده، قوروغان و صولغان یافراق و اوله نلرده، چیچکه لرده ذره قدرده «صوق» قالماغانلقدن، بتون حشرات اجل توشه گینه سوزولغان کویده صوگ دقیقه لری - دیگانده گنه، چیکرتکه یاردملرینه بیتوشه. اول، اوله نندن اوله ننگه، چیچکه دن چیچکه گه سیکره تورغاچ، اوزون آیافلری اوچلرنده غی اینه لری بلهن، صولغان و کیپکان یافراق و چیچکه لرننگ ئلله قای یرلرنندن، اوزینه آیروم بر مهارت بلهن تیوشوب، چیشمه لر کشف ایته و هر بر کشفنده، اوتنه کیسه تورغان تاوشی بلهن بتون هوانی یا کفرتوب تیره یاقده غی، جنسکش لرینه سیونچ خبرن ایشوتدیه. بیلگولی ایندی اجل کوتوب یاتقان حشرات، بو تاوشقه بولوت کبک قاپلانلر. بو آراده ایرگ باشلاب، صوصاغانلقدن فناتلری توشکان، بوروشکان چین، آیافلری حالدن نایوب آرقا اوستینه چالقان توشکان قمرسقه، سوکفی اجل داروی تابلو خبرن ایشوتلاری ایله

چیکرتکه یازینه یوکره لیر و چیشمه ننگ ایرگ کوب الوشن سوورالر. قورصاغی ششکانچی اچکچ، قمرسقه ناغی اوز اشینه کیته، چیکرتکه همانده سیکره سیکره چوقراقلر تتبعانده دوام ایتوب یوری بیره .

بوندن معلوم بولدیکه : حاضرگه کیلوچی - اصلده قمرسقه اولوب؛ اجتهاد ایتوچی، جنسده شلرن وقتسز اولومدن قوتقاروچی ده چیکرتکه در. آنگ، قش کونلرنده یشای آلمای، درست، صالحونلقدن اولوب، باری بر نیچه آطنه لک عمرن ده جنسده شلری ایچون صرف ایتمکده بولنوندندر.

اینگ قزغانچلیسی شول، که : باشقه لرنی هلاکتدن قوتقارغان صافی درون، اشلکلی چیکرتکه دن بز، «مونا ایندی اوبنا کوریک!» دیب، اوزمگنه توکل، بالالرمزنی ده شولای کوله رگه اوگره ته مز.

شولوق منفعت پرست، - کیره کلی کیره کسز - فی اوچراسه شونی اویاسینه تاشورغه عادتکنگان، قولندن کیلمسه بتون کره ارضی بره وگده فالدرمی اوز اویاسینه کورتورگه یلپنه چک درجه ده حربص، گل اوزی ایچونگنه طرماشقان قمرسقه - اوزن اجلدن قوتقارغان چیکرتکه ننگ جنارهنس قدرلپ، حرمتله سی یرده، بر ایبر اورنینه، اوسترب تاشوب اوزینه توشه ک یاصی! ...

الوگی قرائت کتابلرمزده، اشلکلی و ایرونچه کلک گه مثال یوزندن «آدملرننگ برسی بولسه - قمرسقه؛ ایکنچسی ده - چیکرتکه» دیب «قصه دن حصه» چغارامز. بو «حصه» نی هنوز ایتورگه ممکن : - آدملرننگ برسی بولسه - چیکرتکه ؛ باشقه لریده قمرسقه ! .

لکن، بتولای باشقه یاقندن!

محرری : رضا الدین بن محمد الدین

ناشری : محمد سار و محمد زاکر رامیفیل

«شورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-й СТРАНИЦЕ ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресь: г Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بک: سنه لک ۵، آلتی آیلق ۲ روبه ۶۰ کاپک .

«وقت» برلن برگه آلوجیلرغه :

سنه لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبه ۶۰ کاپک در .

«ملا نصرالدين»

رسملى، كوليكولى «ملا نصرالدين»
شور ناليك آبونە دفترى آچىقدىر.
سنەلگى ۶ سوم وياروم سنەلگى
۳ سوم ۵۰ تىن كىسب اهللىرى
ايچون سنەلگى ۵ وياروم سنە
لگى ۳ سومدر. آدرىس:

г. Тифлисъ редакция
„Молла-Насретдинъ“

تركبه و ايتاليه صوغشندە خصوصى اوز مخبر يەز اولدقندن،
مشتري بلرمز هر وقت چن و درست خبر ارگنه اوقوب طور اچقادر.

كونده لك

«بيان الحق»، غزيتە سېنە ۱۹۱۲ نچى يىل ايچون
مشتري قبول ايتلەدر. ❖ ❖ ❖

«بيان الحق» دە داخلى و خارجه، سياسى، و اقتصادى خبرلر وقتندە مفصل بازيلوب طور ديغى
كېي، قارت و قلوغ محررلر مەزىن عبد الرشيد افندي ابراهيم حضرتلى تركيه و ايتاليه محاربه
سندن فلملرى ايله غزيتە مرگە خدەمتندە دوام اوتتە چكدر. بونىن ماعدا تركيه و عربستاندە
خصوصى مەخبرلر مەز اولديغى كېي هوانىڭ هر اولكە سندن دوبرلك خصوصى بازوب طورو-
چىلر مەز باردر. - «بيان الحق» دە احمد نىر رشيد افندي جنابلىرى، ياپونيه و عومما اقصاى شرق
هالندن دائىمى خبرلر بازوب طور اچقادر. - «بيان الحق» دە غ. دوما و غ. صاويت خبرلرى
هر وقت بازيلوب طور اچقادر. - «بيان الحق» سودا و اقتصاد اوچون خصوصى اورن بىروب
فزان و اطرافندە غى بازار بهالرى وقتندە بازلوب طور ديغى كېي، قزان بازار بهالرىن وقتندە
بلەسى كىلگان كشىلرگە جوابلى تېلېگرام ايله مە راسەلەر، وقتندە اعلان ايتلەدر.
پوچتە غە پېرىئودلر كوندراگان اوچون آقچە تولە و لازم توگل!
چونكە «بيان الحق» غە مشتري هر بىر استانسە و هر بىر پوچتا و تېلېغراف خانەلردە قبول ايتلەدر.

حاضر دن بازلغان يىلقى مشتري يارمىزگە ياڭى بلغە ندر گازيتە بوش بېمىلەدر.
«بيان الحق» نىڭ اۆلدە، آطنەدە، ايكنى چغوب بر آزدن اوچ نھايت كونده لك بولوى، آنڭ
كوندن كون ترقى ايتكانلىگىن كورسەتسە كىرەك. كوندەك «بيان الحق» نىڭ يىلقى بهاسى
۵ سوم، ۶ آيلىق ۲ سوم ۷۵ تىن ۲ آيلىق ۱ سوم ۵۰ تىن، بر آيلىق ۶۰ تىن.
هر ئورولى خط، پېرىئود، پاصىلكلر ايچون آدرىس: «Ваянуль-хакъ»
Казань, ред. газ. «Ваянуль-хакъ»
تېلېغراف ايچون آدرىس: «Ваянуль-хакъ»

«تورك يوردى» مجموعه سى

آچىق توركى نلە، استانبولده اون بش كونده بر مرتبە چغا. مديرى يوسف آچقورا اوغلى.
يازيشوچىلرى: محمد امين، احمد حكمت، احمد آغايف، جان بك، نورالدين توفيق بكار كېي مطبوعاتدە
اسملرى طانلغان كشىلردر. روسيە ايچون مجموعه نىڭ يىلقى حقى ۳ سوم ۵۰ تىن. آلتنى آيلىق ۲ سوم.

آدرىسى بويلە: Константинополь, ул. „Чишмя“, д. № 28. въ ред. журнала
„ТЮРЮКЪ-ЮРДЫ“ (около Ая-Софии).

آقچەنى عادى پىراودانى بلانقە ايله، آدرىسنى يالگىز روسچە غە يازوب يىباررگە مەكەن.
پوچتەدە شولاي قبول ايتلە.

محترم اماملرمز دقتنه!

ياشلىر قويلور ايچون

ميتريكە دفترندن سؤيدىنيە بىر ورگە فورماسى
دوخوافى صابرانىه طرفندن ياصالوب تصديق
ايدلگان ميتريچسكى اسپرافكە هم سيميلى و پيسكە
بلانقەلرى ياصالوب چقدى.

بهالرى: يوز دانەسى ۵۰. پوچتە مصرفى ايله ۸۵ ة
نالوز ايله ۱ سوم.

آدرس: Оренбургъ, Редакция газ. „ВАКТЪ“

۱۹۱۲ نجی یل ایچون

«وقت» غزتهسی و «شورا» ژورنالی آلوجیلرغه آبونه دفتری آچيقدر .

روسبهده هر بر پوچتاوای کانتورلرده «وقت» غزتهسینه و «شورا» ژورنالیینه مشتری یازلورغه ممکن یازلورغه نلگان کشیلر پوچتاوای کانتورغه آچه لرینی بیروب اوز آدرس لرینی یازدرسه لر قوللرینه شوندن کوینانسه بیرله، پیراواد بلانقه لرینه یازوب طورو مشقتی بولمی . اولگی روشده آچه نی اداره گه طوغری بیاررگه ده ممکن .

«وقت» ایله «شورا» نڭ یللق حقلری آیرم، آیرم بولغانده بیشار صوم . ایکسی برگه و بر وقتدن بولغانده طوقر صوم .
آدرس :

Редакция газеты „ВАКТЪ“ и журнала „ШУРО“, въ Оренбургѣ.

اوزلوردن

۵۵ یارکند شهرنده محمد فاتح افندی گه : نصیب اولسه مکتوبکیز «آثار» غه درج اولنور .

۵۵ ذاکرالورالی افندی گه : خصوصی مکتوب یازلدی، مقصودی آکلالمشدرسز .

۵۵ غفورجان افندی گه : حکایتلرکیز باصلمادیلر .

۵۵ مجموعهده نشر ایدلور ایچون یازلمش مکتوب ومقاله لرده امضالر آچیق و آدرس لر تمام اولورغه، کاغذ نڭ برگه، بوزنده یازلوب ایکنچی بوزی (آست طرفی) بوش فالورغه، بول آرالر ای برکن اولورغه تیوشلی .

۵۵ اوشبو سنه «شورا» ده علی رفیقی افندی طرفندن ترتیب ایدلمش «فنی اوقو» اسمنده ایکی رساله درج اولده چقدر . بونلر نڭ بری آشامق و آش فزاننده آش هضم ایدلمک (آش سگماک) حقنده اولوب ایکنچیسسی آدم نڭ بدنی (گوده سی) حقنده در . هر ایکسینده هر کیم ایچون کرکلی معلومات کوب .

۵۵ شورا فابنک باصلوب کلکده اولان تابشمافلر مناسبتی ایله سینزورنی اوصتافی وباشقه زافون کتابلرینه استناد ایدلوب یازلمش بر مکتوب، کندی املاسی و کندی عبارت و رسم خطی ایله کله چک عدد فابنده درج اولنه چقدر .

۵۵ شاه احمد حضرتلرینه : زمان مساعد اولمادیغندن مقاله کزنی درج ایتماک، معذور کوررسز .

۵۵ اورن فالمادیغندن «عرب لغتی و آنڭ عالم لری» اسملی مقاله بو عددگه درج ایدلما دی .

۵۵ ع . آچورین افندی گه : خصوصی مکتوب هم یازلدی . مقاله کز آلدافی عددده باصلور .

۵۵ تاشکندده معلم ح . فیضی افندی گه : «شورا» نڭ ۱۹۱۱ نجی سنه ده چیققان بارچه عددلری اداره ده بار . تمامی ۵ صوم .

۵۵ یولچی افندی گه : درست امضا کزنی فویارغه قوشما . دیفکیز سیندن مقاله کز (انتقاد کز) درج اولنمادی . بر کیمسه نڭ فکلرلی انتقاد ایدلدیکنده، انتقاد قیلنمش آدم اوزینڭ خصمی کیم ایدیکنی بیلورگه وشوگا کوره معامله ایدرگه مجبوردر . سز نڭ کیم ایدیک کز مسنور اولدیغنده انتقاد ایدلمش کیمسه، سز نڭ ایله بیوک آدم لر روشنه می یا که اوز نیکده شلری مثالنده می حرکت ایتسون ؟ جواب، هر کیم ایچون بر اولسه ده معامله روشلری باشقه باشقه اولورغه ممکن .

۵۵ حسن علی افندی گه : اوتکان سنه ۸ نجی دیکابر تاریغلی مکتوبکیزده بیان ایدلمش کاغذلرکیز سلامت تابشرلدیلر .

۵۵ محمد حنفی افندی مظفرغه : خصوصی مکتوب بیارلدی، آلهش اولورسز .

۵۵ عبدالقیوم الناصری ترجمه سینی یازمقنی صوروچی غه : عبدالقیوم الناصری ترجمه سی «آثار» ده یازلمشیدی ، رسمی تابلهادی ، لکن «آثار» مسوده لری شه دی قولم زده بوق ، سلامت فاینولری ده معلوم دگل .

۵۵ ولی محمد افندی ترجمانی غه : خصوصی مکتوبه زنی آلمشدرسز .

۶۱ میرزا بیدل حقنک اولان مقاله آلدافی عددده باصلور .